

महामहोपाध्यायजी
श्रीमद् यशोविजयजी जीवन,
(निबन्ध).

रचयिता,
शास्त्रविशारद योगनिष्ठ जैनार्थी
श्रीमद् बुद्धिसागर सूरेश्वरजी.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાત કાપીગણિત વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૨૫૨૦ પ્રમાણ

પુસ્તકનું નામ યશોવિજયન

દિવસ ૫૩૧ દરમિયાન

ॐ

श्रीमद् बुद्धिसागर सूरीश्वरजी ग्रथमाला ग्रन्थांक ९९.

महामहोपाध्यायजी
श्रीमद् यशोविजयजी जीवन
(निबंध).

रचयिता, शास्त्रविशारद योगनिष्ठ जैनचार्य
श्रीमद् बुद्धिसागर सूरीश्वरजी.

उपाधी प्रसिद्ध करनार,
श्री अध्यात्मज्ञानप्रसारक मंडली.
छा. पंडीत शा. मोहनदास ह्रीमन्महाध.
मु. पादरा.

द्वितीयप्रति
वि.स. १९८१

* *

प्रति १०००
रु. १९८५

कि. ०-८-०.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ સંગ્રહ

અમદાવાદ.

શ્રી "કાલમક જ્યુબિલી" પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં
પરીજ દેવીદાસ જગન્નાથે બાંધેલું

નિવેદન.

—

શ્રી અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રસાદક મહાન તરફથી પ્રસિદ્ધ થતી
શ્રીમદ્ શુદ્ધિસાગરસૂરિજી અથમાળાના ત્રયાક દ૯ તરીકે
શ્રીમદ્ યશોવિજય જીવનચરિત્ર (નિબંધ) પ્રકટ કરવામા
આવે છે

પૂજ્ય સૂરિજી મહારાજ પિં ૧૦ ૧૯૬૮મા પાદરા
મુકામે પધાર્યા ત્યારે વડોદરા ખાતે શ્રી ચોથી ગુજરાતી
સાહિત્ય પરિષદ ભરાવાને થોડોજ વખત 'સફી હતો આ
વખતે શ્રીમાન્ સપતરાવ ગાયકવાડ ગુરૂ મહારાજની પાસે
તે સાહિત્ય પરિષદમા પધારવા માટે તથા કાષ્ઠક ભાષાસાહિત્ય
પ્રસાદીની માગણી કરવાથી ગુરૂ મહારાજે તત્કાલ, આ જીવન
ચરિત્ર તૈયાર કર્યું જૈનકોમમા પૂર્વ મહાન્ આચાર્યો થઇ
ગયા છે કે જેમણે ધર્મ અને ભક્તિના પુસ્તકો આલેખી
તેમા મહાન્ રસ સાગરો રેખ્યા છે શ્રીમદ્ યશોવિજયજી
મહારાજ એક મહાન્ વિદ્વાન, કવિવર પડિત, ભાષા તથા
અમરકારિક કવિ થઈ ગયા છે સાક્ષાત્ સરસ્વતીનદન
જેવા આ મહાન્ ધુરંધરનું જીવનચરિત્ર વાચન વાચકને

અધ્યાત્મજ્ઞાન, અનુભવજ્ઞાન, વૈગમ્ય, આદિ માથે ઉત્કૃષ્ટ
કાવ્ય તથા લેખનશક્તિનો ખ્યાલ સરજી આવશે

આ જીવન ચરિત્ર ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદે ડાહ્યાવેળ
પણ તેની માગણી થવાથી બહોળો પ્રલાયો કરવાના ઉદ્દેશથી
મુન છપાવી તેની ૬૬૫૧૪૩૩ પ્રકટ કરવાનું યોગ્ય ધાર્યું છે
અને તે પ્રમાણે આ પુસ્તક પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યું છે ગુર્જર-
નાહિત્યના ઉપાસકો આ સુંદર જ્ઞાનરત્નસાગર મથનમાં
ગોચર રીત્યા દત્તચિત્ત જોશે તે લેખ- અને પ્રકટ કરનાના
શ્રમનું સાક્ષ્ય ગણાશે

આ ત્રય પ્રજાગનમાં અમદાવાદ નિવાસી જવેરી ચંદુ-
લાલ ગોકળજાઈના સુપુત્ર જવેરી લાલજાઈ ચંદુજીલ વિં
જો તેમના માતૃશ્રી શ્રાવિકામાઈ ધીરજના અગ્રણ્ય રૂપીઆ
બસો મદદ તરીકે આપ્યા છે તે માટે તેમનો ધન્યવાદ પૂ-
ર્વક આભાર માનવામાં આવે છે

પાઠના
વિ સ ૧૯૮૧ના
ચેત્ર વદિ ૧૧

શ્રી અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રસાન્ન મડળ
હા વડીલ મોહનલાલ હિમચંદ

શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાયના નિબંધની પ્રસ્તાવના.

વિક્રમ સન ૧૯૬૮ ના માગશર માસમા મુખાધ્યાયી
વિહાર કર્યો અને ત્યાંથી ફમણ, વનમાડ થઇ મુરત આર-
નાનુ થયુ અને ત્યાં પ્રવર્તક શ્રાદાન્તિવિજયજી વિગેરેના
મેળાપ થયો ને ત્યાંથી સાયણુ, અડવેત્ર થઇ ઝગડીયા તી-
ર્થમા જવાનુ થયુ અને ત્યાં માગશર મંચરીશ્વરજી બિના-
જમાન હતા તમની સાથે જૈનમ પ્રતી ઉન્નતિ અને વાર્તા-
માનિક જૈન પ્રગતિના કર્તવ્યો મળ્યા અનેક પ્રકારની વાટા
ઘાટ આવી ત્યાંથી ગુકલતીર્થમા જવાનુ થયુ અને મહાદેવના
ઐરાના ઉપર ગતે રહેવાનુ થયુ સાથે મુનિ શ્રીવૃદ્ધિસા-
ગરજી, હેતુમુનિજી વિગેરે માંડુએ હતા ગુકલતીર્થમા
રાત્રે આહ્મજોને ઉપદેશ આપ્યો, ત્યાંથી નિડોગ, ઝનોર, પાવેજ,
મિયાગામ, કન્જણુ થઈ ઠટોલા આવવાનુ થયુ અને ઇટોલામા
અથાનડવામી માંડુએના ઉપાશ્રયમા ઉતરવાનુ થયુ અને ત્યાં
ફરિયાપરી સવાડાના માંડુએ સાથે આગમેના જ્ઞાનની
ગાંધી આવી અને તેથી તેઓને ઘણા રસ પડ્યો અને સાથી
વિહાર કરીને દગપગમા આવવાનુ થયુ, અને ફાગણુ માસમા

પાદરામા આવવાનું થયું અને ત્યાં વકીલ મોહનલાલ હિ-
મચદ તથા શા માણેડલાય વરજીવન તથા પ્રેમચદ દલસુખ
તથા મગજલાઈ લક્ષ્મીચદ તથા ભાઈલાલ યુનીલાય વિગેરે
આવકેના આગ્રહથી ત્યાં વિરોધાવશ્યક શાસ્ત્રમાથી મતિજ્ઞાન
શ્રુતજ્ઞાન—અવધિજ્ઞાનનો અધિકાર પૂર્ણ વાચ્યો અને તેથી
પાદરાના આવકેને મારો બોધ થયો વડોદરામા ગુજ-
રાતી સાહિત્ય પરિષદ ભરાનાની હતી અને તેમા ગુજ-
રાતી ભાષામા જૈનમુનિયોના નિબંધોની આવશ્યકતા
જણાઈ, અને શ્રીમત નયાજીરાવ ગાયકવાડ સરકારના
સહોદર શ્રીમત સપતરાવ ગાયકવાડે ગુજરાતી સાહિત્ય પરિ-
ષદમા પધારવા માટે વિનંતિ કરી અને કોઈ જૈનાચાર્ય કે
જેમણે ગુજરાતી ભાષામા ઐથો લખ્યા હોય તેમના સગંની
નિબંધ માગ્યો તેથી અમોએ શ્રીમદ્ યશોવિજય ઉપાધ્યાય
કે જેમણે મન્નૂત પિંગેના સો ઉપગત ઐથો લખ્યા છે
અને તે મહાન્ વિદ્વાન્ વાચક થઈ ગયા છે તેમનો નિ-
બંધ લખવાનો વિચાર કયા અને પાદરાના મધના આગે-
વાનોને તે પત્ર પડ્યો અમોએ નિબંધ લખીને પૂર્ણ કર્યો
ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદના આગેવાનોનો વણો આગ્રહ
છતાં પણ ત્યાં ન જઈ રોકનાના કેટલાક કાગળો હોવાથી

અમોઝે પાદરાના સુશ્રાવક વધીલ ત્રિભોવનનામ દલપત-
લાઇને તે નિબધ વાચવા માટે પરિષદમાં મોકલ્યા તેમણે
પરિષદના દરારેલા ટાઇમે તે નિબધ વાંચ્યો, તેથી
પરિષદમાં આવેલા વિદ્વાનોના મન રાજ થયા અને પરિષદ
તન્કથી તે નિબધ છપાઇ પ્રસિદ્ધ થયો પણ જૈનકોમમાં
તેના બહોળો ફેલાવો, થોડી નકલોના કારણે થઇ શક્યો નહિ
તેથી વિક્રમ સવત્ ૧૯૮૦ની સાલમાં અધ્યાત્મ જ્ઞાન પ્રસા-
ન્ન મડળના આગેવાનોની વિનતિ થઇ કે તે નિબધ ફરીથી
છપાવાની જરૂર છે આપની હયાતીમાં તે નિબધ બીજી-
નાર છપાય તો બૂલચૂક રહે નહી અને જૈન કોમ ઉપા-
ધ્યાયજીને સારી રીતે ઓળખી શકે, તેઓની વિનતિ ધ્યાનમાં
લેઇને આ નિબધ બીજીવાર મડળે છપાવ્યો, તેના ફર્મા અમોઝે
યથામતિગતિથી સુધાર્યા છે અને તેમાં જે કંઈ બૂલચૂક
ગદી ગઇ હોય તો જૈન વિદ્વાનો સુધારણા કરશે એવી આ-
ગા રાખુ છુ ઉપાધ્યાયજીના જીવનચરિત્ર સળધમાં
લવિષ્યમાં વધુ અજવાળુ પડશે તેમનુ જીવન ચરિત્ર લખ-
વાના કેટલાક સાધનો હાલ જે અનુપલબ્ધ હોય તે લવિ-
ષ્યમાં મળે એવી આશા રહે છે અને તેમના રચેલા ગ્રંથો
મર્મથી કેટલાક અધારામાં રહેલા હોય તે પણ મળી આવે

એની આશા રહે છે ઉપાધ્યાયજીનું આત્મિક આધ્યાત્મિક
 આત્મજીવન ચીતનુ તે તો તેમના જોરાજ આત્માથી ખતી
 શકે, બાની માગથી તો વિહાર અથ લખાણુ વિગેરે મોડી
 ખાખતોનું આલેખન થઈ શકે, ઉપાધ્યાયજી તે કાળના મહાન
 યુગ પ્રધાન, લેખક, વક્તા, ધર્મનુધારક, ધર્મગદ્યક, જૈન સમો-
 દ્ધારક, મહાત્માની પુરૂષ હતા શ્રીમદ્ આનંદજી અને તેમની
 મહાકાવ્ય થઈ હતી અને શ્રીમદ્ આનંદજીની પામેલી
 તેમણે અધ્યાત્મજ્ઞાન મળ્યાં ઘણો અનુભવ મેળવ્યો હોય
 એમ લાગે છે ઉપાધ્યાયજીએ જૈન યતિઓમા પેદા
 શિથિનાચાર દૂર કરવા માટે પ્રયત્ન કર્યો અને ઉપદેશથી પ્રભા
 પ્રચલ્લ કર્યા છે-શ્રીમદ્ આનંદજી મહાઅધ્યાત્મજ્ઞાની
 મહાનમા હતા તે દર્શિયામા પાડાતી પેકે તેમજ નાવની
 પેક તરી નકે એવા હતા તેમણે ઉપદેશ વિગેરે આપનાની
 પ્રવૃત્તિ વણી ઓછી સેવી હતી શ્રીમદ્ આનંદજી વણી
 નિવૃત્તિ ધારણ કરનારા હતા અને વણે લાગે ઉપદેશાત્મિક
 પ્રવૃત્તિ માર્ગમા પડતા નહોતા એમને નિવૃત્તિ ઘણી પવન
 હતી તેથી તે યુક્ત, નિર્જનચિંતન અને નિરૂપાધિક સ્થાનો-
 મા રહેતા હતા, જાહેર પરિચયમા વિગેરે આવતા નહોતા
 તેથી તે આત્માની નિર્વિરૂપ દશામા ઘણું જીવન ગાળતા હતા

અને શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાયજી તો પોતાના આત્માના દિતી
 માથે જૈનકોમને નુવાવવાનું કાર્ય કરતા હતા જૈનોને
 દરરોજ પ્રતિભોવ નેતા હતા અનેક પ્રકારના અથો લખતા
 હતા તે વખતના આચાર્યની માથે પણ ગિથિલતા
 નિવારણ માટે ગાંધી નુપ્રગતિ મેવતા હતા તેથી તેઓ
 મેવા-ભક્તિ માર્ગમા ગળા આગળ વધ્યા હતા, શ્રી હર્મિ-
 ભદ્રમૂરિ પાછળ તેઓ જૈન કોમમા મહાન્ જ્ઞાની તરીકે
 પ્રસિદ્ધ થયા જી તેથી તે સનાતન સમુદ્રમા અન્ય જીવોને
 તાવવાને માટે આગળોટની ઉપમાને ધારણ કરતા હતા
 પોતાની પાછળ તેઓ અન્યોને સનાતન સમુદ્રને તરવા માટે
 અનેક ગ્રંથો ૩૫ રડાણોનેખનારી મૂકી ગયા છે-તેમા બેમીને
 અનેક લવ્ય જીવો આ સનાતન ૩૫ સમુદ્રને ઉતરવા સમર્થ
 થાય છે શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાયજી જ્ઞાની, યોગી, ઈર્મયોગી, તથા
 મેવાભક્તિમા ધણા આગળ વધેલા મહાભક્ત જીનોપાસક
 હતા, મહોપદેશક હતા તે કાળમા અને હાલ વર્તમાનમા
 તે મહાપુરુષ તરીકે પ્રસિદ્ધ છે શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાયજીને ધર્મના
 વાદવિવાદો કરવા પડતા હતા, અને તે પ્રતિપક્ષીઓને ઉત્તર
 આપવા વિગેરે ચચાની પ્રવૃત્તિ સેવતા હતા, પણ જેમ
 જેમ વૃદ્ધ થતા ગયા તેમ તેમ અધ્યાત્મજ્ઞાન તરફ ધાણું

વળવા લાગ્યા, અને સિદ્ધપુર, નીકાના, ગુકતનીર્થ વિગેરે સર-
 વ્વતી નર્મદાનદીના કાઠાના શાન્તસ્થાનોમાં ધણુ રહેવા લાગ્યા
 છેવટે ડભોઇમાં વિ મ (૧૭૪૬૯) દેહોત્તર્ગ કરી દેવલોકમાં
 પધાર્યા તેમણે શ્રીમદ્ આનંદવનની પેઠે એકલી નિવૃત્તિ
 મેલી હોત તો જૈનધર્મના મગતક શ્રીમદ્ જેવા મહાન, અન્યોને
 માટે થઈ રાકત નહીં પણ દરેક મહાપુરુષના માર્ગન્યાય
 હોય છે કાંઈ બિલકુલ અધ્યાત્મજ્ઞાનમાં મશગુલ રહે છે,
 કાંઈ જીતાર્થ થઈને ધર્મનુ રક્ષણ કરે છે, અને લેખકની
 તથા વક્તાની પ્રવૃત્તિને મેલે છે કેટલાક માત્ર પોતાના આ-
 ત્માનુ હિત કરના ચારિત્રજ પાળી ગરે છ પણ વ્યાખ્યાના
 નિ પ્રવૃત્તિ માર્ગને સેવના નથી શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાયના જી-
 વનમાથી અનેક દષ્ટિયોથી અનેક રીતનુ જીખવાનુ મળે છે
 તેમના જીવનમાથી જ્ઞાની ધ્યાનયોગી તથા ચારિત્રી થવાનુ
 શિક્ષણ મળે છે ગુરુપ્રપગાદિ ધમ્મગાત્રોના મતવ્યોનુ,
 મેના-લકિન માર્ગનુ તથા ધર્મગતક થવામાં આત્માર્પણ
 કરવાનુ પણ ઉત્તમ શિક્ષણ મળે છે જે મનુષ્ય જે દષ્ટિથી
 તેમને વાચે છે તે દષ્ટિનો અનુનારે તેમને મેળવી શકે છે
 શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાયજીને તેમના ખનાવેલા સર્વ ઐયના વાચનથી
 જોળખી શકાય છે કાગણુ કે તેમાથી ધણુ શીખવાનુ

મળે છે પણ ગુણાનુગત દૃષ્ટિથી વાયવામા આવે તેજ ઉપાધ્યાયઽ અધ્યાત્મજ્ઞાન સંબંધી ધણુ લખે છે, અને વિશ્વનોકને અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત ડગવા માટે ખાસ ઇસારો કરે છે તથા વ્યવહારમા અને નિશ્ચયમા સ્થિર થઇ પ્રવર્તિ અન્યને પણ તે માગે દોરે છે પોતે ગુરુકુળ વાસી હતા તેમણે જે જે ડહુ છે તે તેમના જમાનાની દૃષ્ટિને આગળ કરીને અને તેમની અપેલા સમજીને વાયવામા આવે-તો તેમને લોહો સારી રીતે ઓળખી શકે તેમનામાથી ધણુ ગુણો લેઇ નકે, એમ માર નમ્ર મતવ્ય છે તે વાયકો ધ્યાનમા લેગે શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાયઽએ આત્મકલ્યાણ થવાના અનેક માર્ગો બતાવ્યા છે તેમના સર્વગ્રથોમા અધ્યાત્મસાર અને છેવટનો ધાન્યાર એ જે થય આખી દુનિયાના લોકોને મોત્ય માર્ગમા મચરવાને માટે ધણુ ઉપયોગી થઇ પડ્યા છે, અને ભવિષ્યમા ધણુ ઉપયોગી થઇ પડશે, એવુ માર મન્તવ્ય છે ઉપાધ્યાયજીના સંબંધમા અનેક વિદ્વાન લેખકો અનેક દૃષ્ટિબિદુથી તેમનુ જીવન ચરિત્ર લખે તોપણ તેમનુ આધ્યાત્મિકજીવન તો પૂર લખી શકાય તેમ નથી છતાં લેખકો તેમના જીવન સંબંધી તથા તેમના શાસ્ત્રજ્ઞાન સંબંધી લખી જગત આગળ પ્રકાશ

પાડે તો તેથી વાચકોને નડુનવુ જાણુરાનુ અને લેવાનુ
મળશે આરી દષ્ટિ વ્યાનમા ગળીને ડવન ચગિત લખ-
વામે તેર વધ પહેલા મે અનિમલ્લપથી અપ પ્રયામ કયો
હતો તે આ નિબંધ વાચનાથી માનુમ પડશે ઉપાધ્યાયજી-
નો નિબંધ લખતા જૈનશાસ્ત્ર ડનાના પિરદ જો ડધ
લખાયુ હોય તેની મન આગળ મારી માફ પુ મને
હમદષ્ટિથી મળ્લનો મત્ત ડગ ડરે એમ ઈરુ છુ

ઉપાધ્યાય નિગવ મમામ યતા ડવટે શ્રીમદ ઉપા-
ધ્યાયકૃત મયમત્તપ્રિગી ડપારામા આરી ડે તેમાથી
વાચક, ડુરગમ પ્રીડ નાન મનમ મેળવશે એમ ડરુ ડ

इत्येवं ॐ अहं महावीर शान्ति ३

મુ વિજ્ઞપુર
 વિ ૧૯૮૧
 ચૈત્ર વદિ ૮ ગુરુવાર
 (ગુજરાત)

} લેખક બુદ્ધિમાગર સુરિ.

શ્રી અધ્યાત્મજ્ઞાનપ્રસારક મહાજી તરફથી
શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગરસૂચિજ્ઞાનમાળામાં
પ્રગટ થયેલા ગ્રન્થો.

અંક	પૃષ્ઠ	કિંમત.
૧ ક ભજન મંથન ભાગ ૧ નો	૨૦૦	૦—૮—૦
૧ અધ્યાત્મ વ્યાખ્યાનમાળા	૨૦૬	૦—૪—૦
૨ ભજન મંથન ભાગ ૨ નો	૨૦૬	૦—૮—૦
૪ ૩ ભજન મંથન ભાગ ૩ નો	૨૧૫	૦—૮—૦
૪ મમાપિગતક વિવેચન	૬૧૨	૦—૮—૦
૫ અનુભવપરિચયી	૨૪૮	૦—૮—૦
૬ આત્મપ્રેરણ	૨૧૬	૦—૮—૦
૭ ભજન મંથન ભાગ ૪ થો	૩૦૪	૦—૮—૦
૮ પદ્મભાત્મજ્ઞાન,	૪૦૦	૦—૧૨—૦
૯ પદ્મભાત્મજ્ઞાન	૫૦૦	૦—૧૨—૦
૧૦ તત્ત્વમિદુ	૫૦૦	૦—૧૨—૦
૪ ૧૧ ગુણાનુગ (આવૃત્તિ ખીજી)	૨૪	૦—૧—૦
૧૨-૧૩ ભજન મંથન ભાગ ૫ મો તથા જ્ઞાનદીપિકા	૧૬૦	૦—૬—૦

૧૪ તીર્થયાત્રાનુવિમાન (આ ખીજી)	૬૪	૦—૨—૦
૧૫ અધ્યાત્મભજનસંગ્રહ	૧૯૦	૦—૬—૦
૧૬ ગુરુબોધ	૧૭૪	૦—૮—૦
* ૧૭ તત્ત્વજ્ઞાનદીપિકા	૧૨૮	૦—૬—૦
૧૮ ગૃહસ્તીસંગ્રહ ભા. ૧	૧૧૨	૦—૩—૦
૧૯-૨૦ શ્રાવણધર્મવર્ણન ભાગ ૧-૨		
(આકૃત્તિ ત્રીજી)	૮૦-૪૦	૦—૧—૦
૨૧ ભજનપદસંગ્રહ ભાગ ૬ ઠો.	૨૦૮	૦—૧૨—૦
૨૨ વચનામૃત	૮૩૦	૦—૧૪—૦
૨૩ યોગદીપક	૩૦૮	૦—૧૪—૦
૨૪ જૈન ઐતિહાસિક રામભાળા	૮૦૮	૧—૦—૦
૨૫ આનન્દધનપદ (૧૦૮)	૮૦૮	૨—૦—૦
ભાવાર્થ સંગ્રહ		
૨૬ અધ્યાત્મશાન્તિ (આ ખીજી)	૧૦૨	૦—૩—૦
૨૭ કાવ્યસંગ્રહ ભાગ ૭ મો	૧૫૬	૦—૮—૦
૨૮ જૈનધર્મની પ્રાચીન અને અર્વાચીન		
સ્થિતિ	૯૬	૦—૨—૦
૨૯ કુમારપાળ (હિંદી)	૨૮૭	૦—૬—૦
૩૦ થી ૪-૩૪ સુખસાગર ગુરુગીતા	૨૦૦	૦—૪—૦

૩૫	પૂરુષવિચાર	૨૪૦	૦—૪—૦
૩૬	વિભુપુત્રતાત	૯૦	૦—૪—૦
૩૭	સાખરમનીકાવ્ય	૧૯૬	૦—૬—૦
૩૮	પ્રતિષ્ઠાપાત્રન	૧૧૦	૦—૫—૦
૩૯-૪૦-૪૧	જૈનગચ્છમતપ્રબંધ, સંઘપ્રગતિ, જૈનગીતા	૩૦૪	૧—૦—૦
૪૨	જૈનધાતુપ્રતિમા ચેખનચંદ્ર ભા ૧	૩૨૫	૧—૦—૦
૪૩	મિત્રમૈત્રી		૦—૮—૦
૪૪	શિષ્યોપનિષદ	૪૮	૦—૨—૦
૪૫	જૈનોપનિષદ	૪૮	૦—૨—૦
૪૬-૪૭	ધાર્મિક ગદ્યચંદ્ર તથા સંકુપદેશ ભાગ ૧ લો	૯૭૬	૩—૦—૦
૪૮	ભજનસંચંદ્ર ભા ૮	૯૭૬	૩—૦—૦
૪૯	શ્રીમદ્ દેવચંદ્ર ભા ૧	૧૦૨૮	૨—૦—૦
૫૦	કમર્યાગ	૧૦૧૨	૩—૦—૦
૫૧	આત્મનત્વદર્શન	૧૧૨	૦—૧૦—૦
૫૨	ભારતસહકારશિક્ષણ ગ્રંથ	૧૬૮	૦—૧૦—૦
૫૩	શ્રીમદ્ દેવચંદ્ર ભા ૨	૧૨૦૦	૩—૮—૦

૫૪ ગાહવી મગ્ધ લા ૨	૧૦૦	૦—૪—૦
૫૫ કર્મપ્રકૃતિટીકાભાષાન	૮૦૦	૩—૦—૦
૫૬ ગુરુગીત ગુલ્લીમગ્ધ	૧૯	૦—૧૨—૦
૫૭-૫૮ આગમસાર અન્ને		
અધ્યાત્મગીતા	૪૫૦	૦—૬—૦
૫૯ દેવવ્રત સ્તુતિ ગ્રન્થન મગ્ધ	૧૭૫	૦—૪—૦
૬૦ પૂજનમગ્ધ લા ૧ એ	૪૧૨	૧—૦—૦
૬૧ લજનપદ્મમગ્ધ લા ૯	૫૮૦	૧—૮—૦
૬૨ લજનપદ્મમગ્ધ લા ૧૦	૨૦૦	૧—૦—૮
૬૩ પત્રસદુપદેશ લા ૨	૫૭૫	૧—૮—૦
૬૪ ધાતુપ્રતિમાલેખ મગ્ધ લા ૨	૨૨૫	૧—૦—૦
૬૫ જૈનદષ્ટિએ ઇશ્વારાન્યોપનિષદ		
ભાવાર્થવિવેચન	૫૬૮	૧—૦—૦
૬૬ પૂજનમગ્ધ લા ૧-૨	૪૧૫	૨—૦—૦
૬૭ આત્મપૂજા (બુદ્ધિસાગરમંદિર)		૦—૨—૦
૬૮ શ્રીમદ્ દેવ્યદ્રશ્ય ઓ તેમનું		
અવનચરિત્ર	૫૭	૦—૪—૦

સ સંસ્કૃત ગ્રન્થો.

૬૯-૭૨ શુદ્ધોપયોગ વિ.		
સંસ્કૃત ગ્રંથ ૪	૧૮૦	૦-૧૨-૦
૭૩-૭૭ સઘકર્તવ્ય વિ.		
સંસ્કૃત ગ્રંથ ૫	૧૬૮	૦-૧૨-૦
૭૮ લાલાલજીપતંગાય અને જૈનધર્મ	૧૦૦	૦-૪-૦
૭૯ ચિન્તામણિ	૧૦૦	૦-૪-૦
૮૦-૮૧ જૈનધર્મ અને ખ્રીસ્તીધર્મનો		
મુકાબલો તથા જૈનખ્રીસ્તિ મના	૨૦૦	૧-૦-૦
૮૨ સત્યસ્વરૂપ	૨૦૦	૦-૧૨-૦
૮૩ ધ્યાનવિચાર	૬૬	૧૦-૮-૦
૮૪ આત્મરાક્ષિપ્રકાશ	૧૪૦	૦-૪-૦
૮૫ ક્ષમાપના	૮૦	૦-૩-૦
૮૬ આત્મદર્શન	૧૫૦	૦-૪-૦
૮૭ જૈન ધર્મિ શબ્દા મમાધાન	૫૫	૦-૨-૦
૮૮ કન્યાવિક્રયનિરોધ	૨૨૦	૦-૮-૦
૮૯ આત્મશિક્ષાભાવનાપ્રકાશ	૧૧૫	૦-૪-૦
૯૦ આત્મપ્રકાશ	૫૬૫	૧-૮-૦
૯૧ ગોકવિનાશક (ગુજરાતી)	૮૦	૦-૧-૦

૯૨ વી ૯૭ તત્ત્વવિચાર વિન મન્દુત

અથો

૨૦૫ ૧—૦—૦

૯૮ જૈનસૂત્રમા મૂર્તિપ્રગ્ન

૫૬

૧—૩—

૯૯ શ્રીમદ્દયશોવિજયજી જનનચરિત્ર ૨૧૮

—૮—

૧૦૦ ભજનમગ્ધલ ભા ૧૧

૪૧

૦—૧—

૧૦૧ ભજનમગ્ધલ ભા ૧ (ચોથી

આવૃત્તિ)

૪૫

૦—૧—૦

૧૦૨ મોટું વિજયપુર જ્ઞાન

આ નિગાનીનાળા અથો નીનડમા નયી

પુસ્તકો મળવાના રેડાણા —

૧ વકીલ શા મોહનલાલ હિમચંદ પાદન. (ગુજરાત)

૨ શા આત્મારામ ખેમચંદ મુ. સાણંદ (જીવે અમદાવાદ)

૩ ભાખરીઆ શા મોહનલાલ નગીનદાસ ૧૧૦-૯૮,
અનરગેટ કાટ—મુબં.

૪ શેઠ નગીનદાસ નયચંદ ભાખરીઆ મહેસાણા.

૫ શેઠ ચંદુલાલ ગોકળદાસ, વિજયપુર જૈનજ્ઞાનમંદિર

૬ બુકમેલન મેવજી હીજી પાયધુતી—મુબં

૭ શા. નિલાલ કેશવલાલ, મુ. પ્રાતીજ.

૮ શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગરચરિત્ર મડળ મુ. પેથાપુર

માગરગરુ કિપાશ્રય

મહામહોપાધ્યાય ન્યાયવિશારદ જૈન મહાકવિ
“ઉપાધ્યાય શ્રીમદ્ યશોવિજયજી.”
 તેમનું જીવન અને તેમનું ગુજરાતી સાહિત્ય.

(લેખક - યોગનિષ્ઠ જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગરસૂરિજી.)

- ‘તુજ મુજ રીઝની રીત, અટપટ એક ખરીરી,
 ‘લટપટ નાવે કામ, ખટપટ ભાજ પરીરી ૧.
- ‘મલિલનાથ તુજ રીત, જન રીઝે ન હુએરી,
 ‘દોય રીઝણને ઉપાય, સાહુ કાઈ ન બુએરી. ૨.
- ‘દુરારાધ્ય છે લોક, સહુને સમ ન શરીરી,
 ‘એક દુહવાએ ગાઠ, એક જો બોલે હસીરી ૩.
- ‘લોક લોકોત્તર વાત, રીઝવે દોય બુધરી,
 ‘તાત ચક્રધર પૂજ્ય, ચિન્તા એક હુઈરી ૪.
- ‘રીઝવો એક સાધ, લોક તે વાત કરેરી,
 ‘શ્રી નયવિજય સુશિષ્ય, ઝોહજ ચિત્ત ધરેરી ૫.

શ્રીમદ્ યશોવિજયજીકૃત શ્રી માધ્વનાથ સ્તવન.

આ મહાપુરૂષના જીવન ચરિત્રની રૂપરેખા તે
ઓના અન્થોમા તેઓએ કાઢેલા

સામાન્ય દિગ્દર્શન	વાણીના ઉદ્ગારથી દોરી શકાય
શ્રીમદ્દનુ જીવન ચરિત્ર	છે આ શ્વેતામ્બર જેન ધર્મના
જાણવાના સાધન	મહાનુ ઉપદેષ્ટા અને જન ધર્મ-
	રક્ષક ગીતાર્થ મુનિવર હતા

આ મહાપુરૂષનો જન્મ ગુર્જર દેશમા અમદાવાદમા
વિક્રમ સવત્ના ૧૭ સત્તરમા સૈકામા થયો હતો એમ
કેટલીક કિવહન્ટીઓથી તથા કેટલાક અનુમાનોથી
કહી શકાય છે આ જૈન તત્ત્વજ્ઞાની મહાનુ કવિનુ
ચરિત્ર કોઇ ઠેકાણેથી જોઇએ તેવા રૂપમા લખેલુ ઉપ-
સન્ધ થતુ નથી તેમતા સમાનકાલીન પન્ન્યાસ સત્ય
વિજયજી, વાચક વિનયવિજયજી, માનવિજયજી વગેરે
સમર્થ નિદ્રાનો હતા, તેમ છતા તેમનુ જીવનચરિત્ર
કોઇએ સાહિત્યમા જળવાઈ રહે એવા પ્રયત્ન તરીકે
રચ્યુ હોય એમ અદ્યાપિ પર્યન્ત નિર્ણય થયો નથી

જૈન દર્શનના મહાત્માઓમા પોતાનું ચરિત્ર પોતાની
 મેળે તે વખતે આત્મપ્રશસાદિ કેટલાક કારણોથી નહિ
 લખવાની પ્રણાલિકા હોવાથી તેઓના જીવન ચરિત્રની
 હકીકત તેમના શ્રીમુખથી વા લેખિનીથી કથ પ્રગટી
 શકે ? તેઓ આચાર્ય પરપરાની પાટ ઉપર થયા હોત
 તો કેટલીક હકીકત પદ પરપર થનાર આચાર્યોની પેઠે
 જાણી શકાત તેમના શિષ્યો જ્ઞાની આદિ થયા હોત
 તો તેઓએ પોતાના ગુરૂનું જીવન ચરિત્ર લખ્યું હોત
 પણ તેમ દેખવામા આવતું નથી પૂર્વાચાર્યોની પાછળ
 થનાર તેમના શિષ્યો વા તેમના ગુણાનુરાગીઓ પૂર્વા-
 ચાર્યોનું ઐતિહાસિક મુદ્દાઓ આદિથી મિશ્ર જીવન-
 ચરિત્ર લખી શકે છે. તેમના રચિત બાધખડન,
 પ્રતિમાશતક, અને ખત્તીસા ખત્તીસી વગેરે ગ્રંથોની
 પ્રશસ્તિથી કેટલુંક જીવનચરિત્ર જાણી શકાય તેમ છે
 તેમના સંસ્કૃત ભાષામય ગ્રંથો વા ગુર્જર ભાષાના
 ગ્રંથોથી તેમના હૃદય વિચારોના અવલોકનદ્વારા આચાર-
 આદિ બાહ્યચરિત્ર અને તે પ્રસંગના ખતાવોને આલેખી

શકાય, પણ તેવી રીતે જીવનચરિત્રનું આલેખન કરતા તેમના ગ્રન્થોનું ઘણું પરિશીલન કરવું જોઈએ

શ્રીમદ્દનો જન્મ સત્તરમા સૈકામા થયો હતો
 વિ સવત્ ૧૬૭૦ પૂર્વે તેમનો
 શ્રીમદ્દનો જન્મ સ્થળ જન્મ હોય એમ અનુમાન
 અને માલ કરી શકાય છે અધ્યાત્મ મત
 પરીક્ષા ગ્રંથમા તેમણે પાર્શ્વ
 નાથને નમસ્કાર કરી વિજયદેવ સૂરિને પણ મગલા-
 ચરણમા નમસ્કાર કર્યો છે. તેમણે જો શ્રી વિજયદેવ
 સૂરિના ધર્મ રાજ્યમા તે ગ્રંથ બનાવ્યો હોય તો તે-
 મનો જન્મ વિ.સ લગભગ ૧૬૬૩ મા થયો જોઈએ
 ઉપાધ્યાયજીએ જે આચાર્યના રાજ્યમા ગ્રંથ બનાવ્યા
 છે, તે આચાર્યનું નામ તેમના ગ્રંથમા છેવટે લખ્યું છે
 ઇત્યાદિ કારણોથી ઉપર્યુક્ત અનુમાન કરી શકાય છે
 આ પ્રમાણે જો અનુમાન બધ યેસતું હોય તો તેમના
 શરીર ત્યાગ સમયે તેમની ઉમર ૮૨ વર્ષની થઈ
 શકે, અને ૧૯ વર્ષની ઉમરે દિગમરીઓના સામે

જવાબ તરીકે તે ગ્રથ બનાવ્યો હોય એમ કહી શકાય કદાપિ ઉપરનો નિયમ કે ગ્રથ બનાવતી વખતે જે સૂરિ હોય તેનું નામ નહિ લખતા અન્ય સૂરિનું પણ મંગલાચરણ કરી શકાય એવી તે સમયની પ્રદ્ધતિ હોય તો શ્રી વિજયસિંહસૂરિના વખતમાં તે ગ્રથ રચેલો હોય એમ અનુમાન કરી શકાય ગમે તેમ હોય પણ જન્મ તો તેમનો વિ. સવત ૧૬૭૦ લગભગમાં થયો હોય એમ અનેક હલીલોથી સિદ્ધ થાય છે તેમની ભાષા ગુજરાતી જન્મનીજ હોય એમ ઉચ્ચ સરકારિત ગુર્જર ભાષાના શબ્દો આદિવડે અનુમાન થવાથી તેઓ ગુર્જર દેશમાં જન્મ્યા હોય એમ લાગે છે તેમની ગુર્જર ભાષામાં કેટલાક મારવાડી ભાષાના શબ્દો દેખાય છે તેનું કારણ એ છે કે તેઓ મારવાડ દેશમાં વિચર્યા હતા, તેથી જે દેશમાં વિચર્યા હોય તે દેશની ભાષાના કેટલાક શબ્દોની સમિશ્રતા ગુર્જર ભાષામાં થાય એમ બનવા યોગ્ય છે આ પૂજ્ય કવિનો વિહાર ગુર્જર દેશમાં વિશેષ હતો આ મહાન

મુનિવરનો સ્વર્ગવાસ વિ સવત ૧૭૪૫ના માગશર સુદિ
 એકાદશીના રોજ નામદાર ગાયકવાડ સરકારના રાજ્યના
 ઉલોઈ ગામમા થયો હતો. ઉલોઈ ગામની દક્ષિણ
 દિશાએ તળાવ પાસે તેમની દેરી છે અનેક મુનિ
 વરો અને શ્રાવકો તેમની પાઠુકાના દર્શન કરવા માટે
 ઉલોઈ ગામે જાય છે તેમણે વિ સવત ૧૭૪૪ ની સાલનું
 છેલ્લું ચોમાસું સુરતમા કર્યું હતું, ત્યાંથી ચોમાસું
 ઉતર્યા બાદ ભરૂચ, નીકેરા, અને શીનોર થઈ ઉલોઈ
 આવ્યા હશે અને મૌન એકાદશી કરવાને માટે ત્યાંના
 જોનાના આગ્રહથી ત્યાં રહ્યા હશે ઉલોઈમા સાગરગ-
 ન્ધના ચતિયો ઘણા રહેતા હતા, ત્યાં સાગરગન્ધના
 ચતિયોની ઘણી દેહેરીઓ છે

તેઓ જાતે એસવાળ હતા તેમની બાલ્યાવસ્થામા	તેમના પિતાશ્રી મૃત્યુ પામ્યા
શ્રીમદ્દની બાલ્યાવસ્થા	હતા, અને તેમના માતૃશ્રી
અને	વિધવા થયા હતા ભવિષ્યમા
અદ્ભૂત સ્મરણશક્તિ	તેઓ એક મહાન ચમત્કારિક

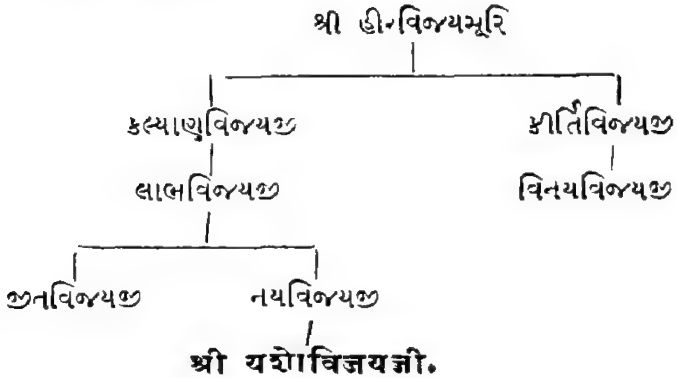
મહાત્મા નીવડવાના એવા ચિન્હો તેમનામા બાલ્યાવસ્થાથીજ માલુમ પડતા હતા તેમના માતૃશ્રીને દરરોજ ગુરૂની પાસે જઈને ઉપાશ્રયમા “ ભક્તામર સ્તોત્ર ” સાંભળવાનો નિયમ હતો એ- માસાના એક દિવસમા ઘણા વરસાદની હેલી થવાથી તેમજ પોતાનુ શરીર નરમ હોવાથી ગુરૂ પાસે જઈ ભક્તામર સ્તોત્ર સાંભળી શક્યા નહિ એમનો નિયમ એવો હતો કે ભક્તામર સ્તોત્ર સાંભળ્યા સિવાય ભોજન લેવુ નહિ, તેથી ઉપરના કારણથી ત્રણ દિવસના ઉપવાસ થયા યશોવિજયજીનુ તે વખતનુ સાસા- રિક નામ જશેો હતુ, અને તેમની ઉમર આ પ્રસંગે ૭ વર્ષની હતી એથા દિવસે જશાએ પોતાની માતૃ- શ્રીને પૂછયુ કે હે માતૃશ્રી ! તમે કેમ બે ત્રણ દિવસથી ખાતા નથી ? માતાએ જવાબ આપ્યો કે હે પુત્ર ! હુ ભક્તામર સ્તોત્ર સાંભળ્યા સિવાય ભોજન લેતી નથી. જશાએ વિનયથી કહ્યુ કે તમારી ઇચ્છા હોય તો હુ તમને ભક્તામર સ્તોત્ર સાંભળાવુ. માતા

આશ્ચર્ય પામી બોલ્યા કે તને કયાથી ભક્તામર સ્તોત્ર આવડે ? પુત્રે કહ્યું કે હે માતૃશ્રી ! તમે મને તમારી સાથે ગુરૂની પાસે ઉપાશ્રયમા દર્શન કરવાને તેડી ગયા હતા તે વખતે મેં પણ ભક્તામર સ્તોત્ર સાંભળ્યું હતું તે મને યાદ રહ્યું છે માતાએ સંભળાવવાનું કહ્યાથી પુત્રે ભક્તામર સ્તોત્ર સંપૂર્ણ અને એક પણ ભૂલ સિવાય સંભળાવ્યું, તેથી માતાને બહુ આનંદ થયો અને ભોજન કર્યું ત્રણ ચાર દિવસ સુધી ભક્તામર સ્તોત્ર, પુત્રની પાસેથી સાંભળ્યું વરસાદની હેઠી સમાપ્ત થતા શરીર આરોગ્ય થવાથી જ્ઞાના માતૃશ્રી, ગુરૂની પાસે ઉપાશ્રયમા ભક્તામર સ્તોત્ર સાંભળવા ગયા ગુરૂએ પૂછ્યું કે હે સુશ્રાવિકા ! તને ભક્તામર સ્તોત્ર સાંભળ્યા વિના સાત દિવસના ઉપવાસ થયા હશે શ્રાવિકાએ બે હાથ જોડીને કહ્યું કે આપના પસાયથી મેં ભક્તામર સ્તોત્ર મારા પુત્રના મુખેથી સાંભળ્યું છે ગુરૂ આશ્ચર્ય પામ્યા અને પૂછ્યું કે તારો પુત્ર શી રીતે ભક્તામર સ્તોત્ર સંભળાવી

શક્યો ? શ્રાવિકાએ કહ્યું કે હે ગુરૂ મહારાજ ! આપની પાસે એક દિવસ હું તે પુત્રને દર્શન કરાવવા તેણી લાવી હતી, તે વખતે આપ ભક્તિમય સ્વરે બોલતા હતા, તે તેને યાદ રહ્યું હતું, તેથી તેણે મને સલાખાવ્યું. ગુરૂએ તેણીના ૭ વર્ષની ઉમરના પુત્ર જશને બોલાવ્યો અને તેની સ્મરણશક્તિ જોઈ બહુ આશ્ચર્ય પામ્યા તેને કેટલુંક પૂછ્યું અને તેના પ્રત્યુત્તર તેમને સંતોષકારક મળવાથી ગુરૂ બહુ ખુશી થયા પુત્ર અને માતા ઘેર ગયા બાદ ગુરૂના મનમાં એક વિચાર સ્ફુર્યો આવ્યો કે જો આ પુત્ર દીક્ષા લે તો જૈનધર્મનો ઉદ્ધાર કરી શકે ગુરૂ કે જેમનું નામ શ્રી નયવિજયજી હતું, તેમણે શહેરના આગેવાન જૈનોને એકઠા કર્યા, અને પોતાનો વિચાર પ્રદર્શિત કર્યો. આગેવાન જૈનોનું મંડળ જશની માતાની પાસે ગયું અને કહ્યું કે હે શ્રાવિકા ! તારો પુત્ર બહુ બુદ્ધિશાળી છે આવી બાલ્યાવસ્થાથી ધર્મશાસ્ત્રોનો અને ભાષાશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરશે તો ભવિષ્યમાં એક મહાન જૈન ધર્મોદ્ધારક પ્રભા-

વક થશે, અને તત્ત્વવેત્તા થશે ગૃહસ્થાવા-મા રહેશે તો
 અદ્ય જીવેને ઉપકાર કરી શકશે અને પોતાના ગુણોનો
 લાભ આપવાને માટે સાધુના જીવનની પેઠે સ્વતંત્ર
 પ્રયત્ન કરી શકશે નહિ આવા એક પુત્રને જેન
 ધર્મના ઉદ્ધારને માટે અને આખા જગતના લલ્લાને
 મટે પ્રલ્લયર્થ આશ્રમના સદાકાળ રહે એવી દીક્ષા
 અપાવવી એ તમારા નામને અમર કરવા જેવું સુકૃત્ય
 છે તમારા પુત્રને ગુરૂને સોપવા માટે સઘ વિનંતિ
 કરે છે તે સ્વોકારશે। પુત્રની માતા અત્યંત હર્ષાચ-
 માન થઈ અને તેને હર્ષાશ્રુ આવ્યા, અને સઘને કહેવા
 લાગી કે જેને તીર્થકરો પણ નમસ્કાર કરે છે એવો
 શ્રી સઘ મારી પાસે પુત્રરત્નની માગણી કરે છે, અને
 તે જગતના લલ્લાને માટે મહા પ્રભાવક થશે તો આના
 કરતા અન્ય કાંઈ મને રૂડું જણાતું નથી, માટે મારા
 પુત્રને હું સઘને સોપુ છું સાત ઘર વચ્ચે એકનો
 એક પુત્ર હોવા છતાં પણ નાતાએ જેનધર્મના ઉદ્ધારને
 માટે ગુરૂને સોપ્યો, અને તે જગાએ દીક્ષા અગીકાર કરી.

કડ પદ્મપરપરામા શ્રીમદે
દીક્ષા અગીકાગ કરી

શ્રી મહાવીર પ્રભુની પદ્મપરપરાએ ચાલતા આવેલા તપાગરૂપમા ભારતમા પ્રખ્યાત અકબર બાદશાહને ઉપદેશ દેનાર શ્રી હીરવિજયસૂરિ થયા શ્રી હીરવિજયસૂરિના શિષ્ય ઉપાધ્યાય શ્રી કલ્યાણવિજયગણિ, તેમના મુખ્ય શિષ્ય શ્રી લાભવિજયગણિ, તેમના મુખ્ય શિષ્ય શ્રી જીતવિજયગણિ, તેમના ગુરૂભાતા શ્રી નય-

વિજયગણિ, અને તેમના શિષ્ય તપાગચ્છ જગનમણિ
શ્રી યશોવિજયજી થયા

શ્રીમદ્ આનન્દધનજી, જ્ઞાનવિમલસૂરિ, ઉદયરત્ન,
માનવિજય ઉપાધ્યાય, જિન
શ્રીમદના સમાનકાલીન જૈન વિજય, શ્રીમદ્ વિનયવિજય,
સાક્ષર મુનિનરે જયસોમ ઉપાધ્યાય, સકલચ-
ન્દ્ર અને મોહનવિજય વગેરે
ગુર્જર ભાષાપોષક સાક્ષર મુનિઓ પ્રવર્તતા હતા શ્રી-
મદના સમાનકાલીન કેઈ પણ વિદ્વાન તેમના ગ્રન્થો
સળધી ચર્ચા કરી હોય એવું જણાતું નથી

શ્રીમદે બાલ્યાવસ્થામાં બ્રહ્મચારી દશામાં દીક્ષા
અગીકાન્ત કરી હતી શ્રી સત્ય-
શ્રીમદ્દેવો કાશીમાં વિ- વિજય પન્ન્યાસ કે જેના યોગે
દાશ્યામ પીતલસ્ત્રદ્વારા ક્રિયોન્ધાર થએલો
હતો તે, તથા શ્રી વિનયવિ-
જય ઉપાધ્યાય, અને આનન્દધનજી સમકાલીન હતા
તેમના વખતમાં શ્રી વિજયદેવસૂરિ, વિજયસિંહસૂરિ,

અને વિજયપ્રભસૂરિ, હતા, એમ તત્કૃત ગ્રંથોથી પુરવાર થાય છે તેમના ગુરૂ નયવિજયજી અમદાવાદમાં વિશેષ રહેતા હતા. બાદ્યાવસ્થામાંજ તેમણે તથા શ્રી વિનય-વિજયજીએ જૈન ધર્મના ઘણા શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કર્યો. તે બન્નેની અપૂર્વ બુદ્ધિનું અવલોકન કરીને તે બન્નેને વ્યાકરણ અને ન્યાયનો પરિપૂર્ણ અભ્યાસ માટે કાશી-માં કરવા મોકલાવ્યા તે વખતે સસ્કૃત ભાષાવિદ્યાની પીઠિકાભૂત કાશી હતું તે બન્નેએ બ્રાહ્મણ વિદ્વાનની યાસે અધ્યયન શરૂ કર્યું. શ્રી વિનયવિજયજીએ વ્યાકરણનો મુખ્ય વિષય લીધો અને ન્યાયના વિષયને ગૌણપણે ગ્રહણ કર્યો. શ્રીમદ્દયશોવિજયજીએ ન્યાયના વિષયનું મુખ્યપણે અધ્યયન કર્યું, અને વ્યાકરણ સાહિત્યનું ગૌણપણે ગ્રહણ કર્યું. તે બન્નેએ બાર વર્ષ પચન્ત શાસ્ત્રોનું અધ્યયન કરીને અપૂર્વ વિદ્વત્તા પ્રાપ્ત કરી તેમનો વિદ્યાગુરૂ બ્રાહ્મણ, જૈનધર્મનો દ્વેષી છતાં, વિનયાદિથી તેને પ્રસન્ન કરીને તે પછી તેઓએ ગુરૂને સંતોષ-પૂર્વક વિદ્યા ગ્રહણ કરી તેમના ઉપર અધ્યાપક વિદ્યા-

ગુરૂને અપૂર્વ પ્રેમ થયો અને તેથી તેણે બંનેને હૃદયથી સર્વ
 વિદ્યા શીખવી. તેમના ગુરૂ અધ્યાપકની પાસે એક
 અપૂર્વ ગ્રંથ હતો, તે ગ્રંથ કોઈને તે બતાવતા નહોતા,
 શ્રી યશોવિજયજીએ અને વિનયવિજયજીએ પ્રસંગ
 પામીને અર્ધ અર્ધ ગ્રંથ જોઈ મુખે કરી, બંનેએ
 લેણા મળી ઉતારી તેને પૂર્ણ કર્યો પ્રમગોપાત્ત તે
 વાત પોતાના અધ્યાપકને જણાવીને માફી માગી, અને
 તેમની પ્રીતિ સપાદન કરવાપૂર્વક પોતાની સ્મરણશ-
 ક્તિનો અપૂર્વ ખ્યાલ ગુરૂને દર્શાવી આપ્યો તે વખ-
 તમા કાશીમા એક મહાન વિદ્વાન દક્ષિણાત્ય પડિત
 આવ્યો અને તેણે ઘણી સલાઓ જીતી લીધી આવા
 પ્રસંગે અધ્યાપક ગુરૂની આજ્ઞા માગીને યશોવિજયજીએ
 કાશીના પડિતોની શોભાના રક્ષણાર્થે દક્ષિણાત્ય પડિ-
 તની સાથે વાદવિવાદ કર્યો અને તેને જીતી લીધો, તેથી
 કાશીના પડિતોએ પ્રસન્ન થઈને તેમને “ન્યાયવિશારદ”
 ની પદવી અર્પી. કાશીમા તેમણે અનેક શાસ્ત્રોનું
 અધ્યયન કર્યું

એક દિવસે શ્રીમદ્દના મનમા સરસ્વતી દેવતાને
 પ્રત્યક્ષ કરવાનો વિચાર રકુરી
 શ્રીમદ્દને સરસ્વતી દેવીએ આપ્યો તેમણે એકવીસ દિવસ
 સાક્ષાત્ દર્શન આપ્યા પર્યન્ત જેકાર બીજાપૂર્વક સરસ્વતી
 મંત્રનો જાપ કર્યો એકવીસમા
 દિવસની રાત્રીમા સરસ્વતી સાક્ષાત્ આવી યશોવિજય-
 જીને વર માગવાનું કહ્યું યશોવિજયજીએ જૈનધર્મના
 ઉદ્ધારાર્થે શાસ્ત્રો રચવામા સહાયતા માગી સરસ્વતીએ
 તે પ્રમાણે થાઓ એમ કહ્યું અને અન્તરધાન થઈ ગયા
 આ વાત તેમના રચેલા જીજ્ઞાસામીના રાસમાના મગ
 લચરણના દુહામાથી નીકળી આવે છે, તે દુહા અત્ર
 લખવામા આવે છે —

દુહા.

સારદ સાર દયા કરો, આપો વચન સુરગ,
 તુ તૂઠી મુજ ઉપરે, જાપ કરત ઉપગગ ૧
 તર્ક કાવ્યનો તે તદ્દા, દીધો વર અભિરામ,
 ભાષા યજ્ઞ કરી કલ્પતર્ક-શાખા સમ પરિણામ ૨

હે માત નચાવે કુકવિ, તુજ ઉઠર ભરણુને કાજ,
હુ તો સદ્ગુણ પદે, ઠવી પૂણુ મત લાજ ૩

ભાવાર્થ:—કાશીમા ગંગા નદીના કાઠા ઉપર મે
તારૂ અગધન કર્યું અને તે વખતે તે સાક્ષાત્ આ-
વીને મારા ઉપર પ્રસન્ન થઈને તર્કકાવ્યનો સુંદર વર
આપ્યો હે માતર્ ! તને કુકવિઓ પેટ ભરવાને માટે
ગમે તેની ખોટી સ્તુતિઓ કરીને અને જગત્ની અવ-
નતિ જેવા અને જેમા અશુભ વિચારો રહ્યા છે, એવા
કાવ્ય કરીને ત્હને નચાવે છે હુ તો તને સદ્ગુણમય
કાવ્યો ણનાવીને તેમા સ્થાપન કરીશ માટે લજ્જા
ન પામ !

આ વાક્યો આ ઉત્તમ મુનિવરના મુખમાથી
નીકળે છે તેથી તેમને સરસ્વતીએ સાક્ષાત્ આવીને
વરદાન આપ્યું હતું એમ સિદ્ધ થાય છે એમના
ગ્રન્થો વાચતાજ તેમા દેવી ચમત્કાર માહુમ પડી
આવે છે

ન્યાયશાસ્ત્ર સળધી શ્રીમદે એકસો ગ્રંથો રચ્યા
અન્યમતના વિદ્વાનોએ “ન્યોય-

કાગીમાથી શ્રીમદ્દનો
નિહાર

વિશારદ ' એવું બિરૂદ તેમને
આપ્યું આ ખીના જૈન તર્ક-
ભાષા અન્યની પ્રશસ્તિ ઉપરથી

માલુમ પડે છે કાશીમા પૂર્ણ વિક્રતા સપ્રાપ્ત કર્યા
પશ્ચાત્ તેઓ ત્યાથી નીકળ્યા તેમણે નીકળતી વખતે
અધ્યાપક બ્રાહ્મણ ગુરૂને કહ્યું હતું કે આપને કદી
મારી જરૂર પડે તો ગુર્જર દેશમા મને મળશે ગુર્જ-
રદેશમા આવતા પહેલા તેમણે આગ્રા વગેરે નગરોનું
અવલોકન કર્યું હતું ગદાધર નામનો એક પડિત કે જે
મહાન નૈયાયિક હતો, તેની શ્રીમદ્ ઉંચશો વિજય પર
પ્રાંતિ હતી જેસલમેરનો જ્ઞાનભંડાર તેમણે દેખ્યો
હતો સમતલદ્રગણિકૃત તત્ત્વાર્થસૂત્રપર ગદ્યહસ્તિ
મહાભાષ્ય પણ તેમણે તે પ્રદેશમા વા અન્યત્ર
જ્ઞાનભંડારમાથી દેખ્યું હોય એવું તેમણે આપેલી ગદ્ય-
હસ્તિ મહાભાષ્યની સાક્ષીઓ ઉપરથી માલુમ પડે
છે હાલ ને ત્રય દેખાવામા આવતો નથી. કર્ણાટક
દેશમા તામિલ ભાષામા તે ત્રય હયાતી લોગવે છે

એમ કટલાક દિગમ્બરીઓ તરફથી સાલળવામા આવ્યું છે મારવાડમા વિહાર કરીને તેઓએ ગુર્જર દેશ પ્રતિ વિહાર કર્યો. મધ્ય હિંદુસ્તાનમા દિગમ્બરોનું પ્રબળ હતું તેમણે દિગમ્બરોને દિક્પટ ચોરાશી બોલ અને અધ્યાત્મમતપરીક્ષા વગેરે અન્યો લખીને સમજાવવા પ્રયત્ન કર્યો હતો. તેમના સમયમા જૈન ધર્મમા વણા પથો ઉભા થયા હતા દિગમ્બરોમાથી થણુ તેરાપન્થી અને સમયમારીઆ નામના મત નીકળ્યા હતા પ્રતિભોત્થાપક અને કડવા પન્થ વગેરે મતો તે વખતમા વિદ્યમાન હતા તપાગચ્છના આચાર્યો થણુ સાગરગચ્છના આચાર્યોની સાથે વિવાદમા ઉતરતા હતા તે વખતની પૂર્વે લગલગમા થયેલા શાન્તિદાસ શેઠ સાગરગચ્છના આચાર્યની સ્થાપના કરનાર મુખ્ય શ્રાવક હતા વિજયદેવસૂરિની પાછળ થનાર શિષ્યોમા આચાર્યને પટ્ટે સ્થાપન કરવાની બાબતમા મત ભેદ પડ્યો શ્રીસત્યવિજય પન્થાસે વિજયસિંહસૂરિની આજ્ઞા સ્વીકારી હતી, અને પછળથી વિજયપ્રભસૂરિની

આજ્ઞા સ્વીકારી હતી એમ કેટલાક અનુમાનોથી અવ-
બોધાય છે શ્રી ૫ સત્યવિજયના નિર્વાણસમા શ્રી વિજ-
યપ્રભસૂરિની આજ્ઞામા તે હતા એમ લખ્યું છે. શ્રી ઉઠ
યશોવિજયજીએ અધ્યાત્મમતપરીક્ષા રચવાના સમયમા
વિજયદેવસૂરિની આજ્ઞા ધારી હતી, અને પાછળથી
શ્રી વિજયસિંહસૂરિ તથા વિજયપ્રભસૂરિની આજ્ઞા
સ્વીકારી હતી

તેમના વખતમા જ્ઞાનનો ઉદય દેખાતો હતો, પણ
ક્રિયારૂપ ચારિત્ર માર્ગમા શિથિ-
શ્રીમદ્દના વખતમા લતા દેખાતી હતી. તેમણે સત્ય-
ધર્મની રચના વિજય પન્ન્યાસની સાથે ક્રિયોદ્ધાર
કર્યો હતો એમ સાબળવામા આ-
વ્યું છે પણ તેના ચોક્કસ પુરાવા હજી પ્રાપ્ત થયા નથી.
તેમણે પ્રથમ શ્રી સત્યવિજયજીનો તથા જ્ઞાનવિમલજીનો
પક્ષ લેઈ ઉત્કૃષ્ટાચાર માર્ગની પરપણ કરી હતી, અને
તેથી આચાર્યને પણ ઘણું વેઠવું પડ્યું હતું એમ કેટ-
લીક કહેણીઓથી જાણવામા આવ્યું છે. શ્રીવિજયપ્રભ-

સૂરિએ કેટલાકના આગ્રહથી ઉં ચશોવિજયજીની પડિ-
તાઈને અવલોકી તેમને ઉપાધ્યાય પદવી આપી હતી.
તેમને કઈ સાલમા ઉપાધ્યાય પદવી આપી તે ચોક્કસ
જણાતું નથી.

એક સમયે શ્રીમદ્ ઉં ચશોવિજયજી પાટણથી
વિહાર કરી અમદાવાદમા આવ્યા તે
ઉં શ્રીચશોવિજયજીની વખતે, અમદાવાદમા માનવિજયજી
વ્યાખ્યાનકળા અને ઉપાધ્યાયનું વ્યાખ્યાન વખણાતું
ઉં માનવિજયની હતું શ્રી ચશોવિજય ઉપાધ્યાયના
વ્યાખ્યાનકળા વ્યાખ્યાનના શ્રાતાઓ કરતા ઉં
શ્રી માનવિજયના વ્યાખ્યાનમા
શ્રાતાઓ પાસે છ ગણા વધારે થતા હતા ઉપાધ્યાય શ્રી
ચશોવિજયજીના વ્યાખ્યાનમા એક હજાર મનુષ્યો થતા
હતા અને ઉં શ્રીમાનવિજયજીના વ્યાખ્યાનમા પાસે છ
હજાર મનુષ્યો ભેગ થતા હતા શ્રી ઉં ચશોવિજયજીનું
વ્યાખ્યાન દ્રવ્યાનુયોગની પ્રજ્ઞાભય હોવાથી ઘણા-
ઓને ઘણું મદદ પડતું હતું તેમજ ઉં ચશોવિજયજી

કરતા ઉપદેશ આપવાની શેલી શ્રી માનવિજયજીની
 ઘણી આકર્ષક હતી એક વખત ઉપાધ્યાયના મનમા
 વિચાર આવ્યો કે શુ મારા કરતા ઉંમાનવિજયજી વ
 ધારે વિદ્વાન છે કે જેથી તેમની સલામા ઘણા જૈનોની
 ઠઠ ભરાય છે, આ બાબતનો નિશ્ચય કરવાને તેઓ
 પોતે ઉં માનવિજયજીના વ્યાખ્યાનમા ગયા શ્રી ઉં
 માનવિજયજીએ તેમને બહુ માન આપી બેસાડયા, અને
 આવવાનું કારણ પુછ્યું ઉપાધ્યાયે પોતાનો અભિપ્રાય
 દર્શાવ્યો, શ્રીમાનવિજયજીએ કહ્યું કે હું તમારા જેટલો
 વિદ્વાન નથી તોપણ ઉપાધ્યાયના આગ્રહથી ઉંમાનવિજ-
 યજીએ વ્યાખ્યાન શરૂ કર્યું માનવિજયજીની ઔપદેશિક
 કળાથી ઉપાધ્યાય પ્રસન્ન થયા અને ઉં માનવિજયજીની
 પ્રશંસા કરી આ કહેણી ઉપરથી ઉપાધ્યાયના હૃદયમા
 ઉદારભાવ અને લઘુતા કેટલી હતી તે વાત વાચકોના
 અભિપ્રાય ઉપર મૂકીએ છીએ. પ્રતિમા ઉત્થાપક હું-
 કોના સામા તેમણે જળરી બાથ લીધી હતી અને
 તેમણે પ્રતિમાશતક વગેરે સંસ્કૃતગ્રન્થોમાં પ્રતિ-

માની સારી રીતે સ્થાપના કરી છે. ગુર્જર ભાષાના સાહાત્રણસેં ગાથાના સ્તવનમા તેમજ એક સ્ખળયમા પ્રતિમા માનવાના આગમોના ઉદ્દેષેષો દર્શાવ્યા છે તે વખતમા પ્રવર્તતા યતિયોના શિથિલાચારનુ ખઠન કરવાનેમાટે તેમણે જખરી ખાથ લીધી હંતી, તેથી યતિયોએ તેમને અમદાવાદના એક ઉપાશ્રયમા ગોધી રાખ્યા હતા. આવી કિવદન્તીમા કેટલો સાર છે તે વચ્ચે વિચારી લેશે તેઓ એક વખત ગોધાએગયા હતા, ત્યા તેમણે સમુદ્ર દેખ્યો સમુદ્ર અને વહાણ દેખીને તેમના મનમા સમુદ્ર વહાણ સવાદ રચવાનું સ્કુરી આવ્યાથી સમુદ્ર વહાણસંવાદ નામનો વિનોદમય ગ્રન્થ ગુર્જર ભાષામા રચ્યો તેમણે લીંગડીના રહીશ દોશી મેઘજી વગેરેને ગુર્જર ભાષામા પ્રતિબોધ દેવાના માટે વીરસ્તુતિ હુંડીરૂપ, ૧૫૦ ગાથાનું સ્તવન ખનાવ્યું હતું.

અનેક મતવાદીઓની શકાઓનુ સમાધાન થાય તેવુ ગુર્જર ભાષામા સાહાત્રણસેં ગાથાનું સ્તવન ખના-

વ્યુ તેમજ શ્રી સીમધરપ્રભુને સ્તુતિ કરીને એકાન્ત
 વ્યવહાર અને એકાન્ત નિશ્ચય મતવાળા યતિયો વગે-
 રેને ગુર્જર ભાષામાં, પ્રતિબોધ દેવામાં ટે સવાસો ગાથાનું
 સ્તવન બનાવ્યું તે સ્તવનો પર ૫૦ પદ્મવિજયજીએ
 ટપો પૂરેલો છે સાડાત્રણસેં ગાથાના સ્તવન પર જ્ઞાન-
 વિમળસૂરિએ ટપો પૂર્યો છે એક લહીયાના મુખથી
 સાબળવામાં આવ્યું છે કે અમદાવાદમાં વિમળના
 ઉપાશ્રયમાં જ્ઞાનવિમળસૂરિએ તેમના અન્યોપર પૂરેલા
 ટપાના સુડતાલીસ અન્ય છે. આ વાતમાં પરિપૂર્ણ
 સત્યતા લાગતી નથી

શ્રી સત્યવિજય પન્ન્યાસની સાથે તેમણે ઉપદેશ
 વડે ક્રિયાદ્વાર કયો હતો એમ કિ વદન્તીથી જાણવામાં
 આવ્યું છે. તેમના ઉપર હુઢકો તથા શિથિલ યતિયો
 દ્વેષ કરતા હતા અને યતિયો તરફથી ઘણી ઉપાધિ
 થતી હતી.

ઉપાધ્યાયના સ્તવન વગેરે ગુર્જર ભાષાના અન્યોનો
 ફેલાવો દેખીને કેટલાક ઇપ્યોળુ યતિયો તથા સ્થા-

નકવાસીઓ કહેવા લાગ્યા કે ઉપાધ્યાય તો રાસડા
ભેડી જાણે છે. ઈર્ષ્યાળુઓના આવા વચનોથી શ્રી ઉ
પાધ્યાયે દ્રૃગુણપર્યાયનો રાસ જનાવીને પોતાની અ-
પૂર્વ વિદ્વત્તા દેખાડી

એક વખત તેઓ ગુરૂની સાથે અમદાવાદમાં
પ્રતિક્રમણ કરતા હતા. શ્રાવકોએ ભગવતી સૂત્રની
સંજ્ઞા સંભળાવવાને માટે ઉપાધ્યાયને આદેશ આ-
પવા ગુરૂને વિશ્વસિ કરી. ઉપાધ્યાયને ભગવતીની
સંજ્ઞા આવડતી નહોતી, તેથી મૌન રહ્યા શ્રાવ-
કોએ સ્થૂલ બુદ્ધિથી ઉપાધ્યાયને કહ્યું કે તમે કાશીમાં
જન્મને શું લાગી આવ્યા ? બીજા દિવસે ઉપાધ્યાયે,
ભગવતી સૂત્રને ખરાબર અવલોકીને, પ્રતિક્રમણ વખતે
સંજ્ઞા કહેવાની આજ્ઞા માગી અને ભગવતીની સંજ્ઞા
શરૂ કરી. ઘણા વખત થયો, તો પણ સંજ્ઞાનો
પાર આવ્યો નહિ શ્રાવકો અકળાવવા લાગ્યા, અને
કહેવા લાગ્યા કે સંજ્ઞા કેટલી મોટી છે. ઉપાધ્યાયે
જવાબ આપ્યો કે કાશીના અભ્યાસના મશ્કરી જેટલી
મોટી છે

અમદાવાદથી વિહાર કરતા કરતા ઉપાધ્યાય શ્રી
 ખલાત બહરમા પધાર્યા ખલાત
 ખલાતમા વાદવિવાદ બહરમા ઉપાધ્યાયનું બહુ સન્માન
 થયું તે વખતે ખલાત નગરની
 વ્યાપારાદિકના યોગે પૂર્ણ ચઢતી હતી. ઉપાધ્યાયે
 વ્યાખ્યાન વાચીને સમાપ્ત કર્યું એવામા તેમના અ-
 ધ્યાપક ગુરૂ કાશીથી આવી પહોંચ્યા ઉપાધ્યાયે
 તેમનો સત્કાર કર્યો અને કરાવ્યો, ખલાતના શ્રાવ-
 કેઓ સીત્તેર હજાર રૂપૈયા ગુરૂદક્ષિણા તરીકે પ્રાદાણ
 પડિતને આખ્યા ભાષાના વિદ્યા ગુરૂ તે પ્રાદાણ હતા,
 પણ તે ધર્મગુરૂ નહોતા સાધુઓના અને શ્રાવકોના
 ધર્મગુરૂ તો સાધુઓ હોય છે ખલાતમા તે વખ-
 તમા પ્રાદાણ પડિતો ઘણા હતા. તેઓ સપ કરીને
 ઉપાધ્યાયની સાથે વાદ કરવાને આવ્યા, અમુક વર્ગના
 અક્ષરો વિના કોઇ અક્ષરો ચર્ચામા બોલવા નહિ એવી
 વ્યવસ્થા કરીને વિવાદ ચાલ્યો. તેમા પ્રાદાણોથી
 બોલી શકાયુ નહિ. અન્તે પ્રાદાણોના કહેવાથી ઉપા-

ધ્યાયજીએ અમુક વર્ગોના શખ્દોદ્ધારા કેટલાક કલાક પર્યન્ત સલાપણુ કયુ તેથી પ્રાદક્ષિણા ધન્યવાદ આપવા લાગ્યા.

શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાય, ખલાતથી વિહાર કરીને કાવી ગધારની યાત્રા કરીને પાઢરા થઈ શ્રીમદ્દનો છાણી ગામમા છાણી ગયા શ્રીમદ્ પડદર્શનના વિહાર શાસ્ત્રમા મહા વિદ્વાન હતા. તેથી સર્વ ધર્મના વિદ્વાનોની સાથે શાસ્ત્રાર્થ કરતા હતા તેઓ થાપનાચાર્યની ઠવણીના ચાર છેડે ચાર પ્વજ્જીએ રખાવતા હતા. તેનો સાર એ હતો કે ચારે દિશામા કોઈપણ પડિત હોય તો મારી સાથે શાસ્ત્રાર્થ કરે, અને જો શાસ્ત્રાર્થ કોઈ નહિ કરે તો ચારે દિશાના દેશોના પડિતો જીતાયા છે એમ નક્કી સમજવામા આવતુ તે વખત છાણીમા એક વૃદ્ધ શ્રાવિકા રહેતી હતી તેણે ઘણા સિદ્ધાંતોનું શ્રવણુ કર્યું હતું, અને તેની ધર્મચર્યાના પ્રશ્નના નિવેડામા સલાહ લેવામા આવતી હતી પેલો વૃદ્ધ શ્રાવિકાએ ઉપાધ્યાયજીનુ વ્યાખ્યાન સાંભળ્યુ, અને તે બહુ આ-

નહ પામી વૃદ્ધ શ્રાવિકાના મનમા એવો વિચાર
 આવ્યો કે ઉપાધ્યાયજી, જ્ઞાનના અહકારથી ઠવણીમાં
 ધ્વજાઓ રખાવે છે તે રીવાજ ઠીક નથી. માટે તેને
 દૂર કરાવવો જોઈએ. આમ વિચારી ઘીજા કિવસે તે
 ઉપાધ્યાયજીને વિધિપૂર્વક વદન કરીને, પશ્ચાત્ તેમ-
 ની આજ્ઞા માગીને પુછવા લાગી કે, જોતમસ્વામીની
 ઠવણીમાં કેટલી ધ્વજાઓ હશે ? ઉપાધ્યાયજી વૃદ્ધ
 શ્રાવિકાનો પુછવાનો ભાવાર્થ સમજી ગયા અને ઠવ-
 ણીમાંથી ધ્વજાઓ દૂર કરાવી આ કિવદન્તીમાંથી
 સાર એટલો લેવાનો છે કે ઉપાધ્યાયજી સત્યનો સ્વીકાર
 કરવામાં અને પોતાનું આચરણ અયોગ્ય હોય તેનો
 ત્યાગ કરવામાં કેટલા ઉદ્યમશીલ હતા તે આટલા
 દાખલાથી દેખાઈ આવે છે, છાણીથી વડોદરા, મીયા-
 ગામ અને ભરૂચ થઈ તેઓએ સુરત અને રાદેર સુધી
 વિહાર કર્યો હતો. વીસમા મુનિ
 શ્રીમદ્નો જુદા જુદા સુવ્રત સ્વામીનું સ્તવન તેમણે
 સ્થળે વિહાર ભરૂચમાં બનાવ્યું હતું, એમ તે

સ્તવનના ઉદ્દેશોથી માલુમ પડે છે. સુરતમા પન્ન્યાસ સત્યવિજયજી અને જ્ઞાનવિમળ સૂરિનો સમાગમ થયો હતો. તેમનો વિહાર, ઉપાધ્યાય વિનયવિજયની સાથે પણ થતો હતો. જ્ઞાન વિમળસૂરિને તે વખતના તપાગચ્છના આચાર્યની સાથે સંબંધ નહોતો, અને તેઓ કેટલીક બાબતમા આચાર્યથી જુદા વિચારના હતા. એમ કેટલીક કિવદન્તીઓના આધારે લખવામા આવે છે, કેટલાક યતિઓના મુખથી સાંભળવા પ્રમાણે સત્યવિજયજીએ અને જ્ઞાનવિમળસૂરિએ સુરતમા પીતવસ્ત્ર ધારણ કરવાનો અને ક્રિયા ઉદ્ધાર કરવાનો ઠરાવ કર્યો હતો, અને દેવતાનું આરાધન કરીને તેમણે પોતાનો માર્ગ ચલાવવામા સહાય મેળવી હતી. બીજી એક એવી કહેવત છે કે તે વખતમાં દુઢીઆ સાધુઓની બાહ્ય ક્રિયા, તપશ્ચર્યા વગેરે ક્રિયાઓથી ઘણા અજ્ઞ જેનો દુઢક મતમા દાખલ થવા લાગ્યા હતા અને મૂર્તિ માનવાવાળી જેનોની સખ્યા ઠમી થવા લાગી હતી. યતિઓમા શિથિલાચાર વધવા

લાગ્યો તેમજ પરસ્પર અદ્વેષાઈ બહુ વધવા લાગી
 અને તેઓ એક બીજાની નિન્દા કરીને પોતેજ પોતાની
 મેળે હલકા પડવા લાગ્યા, આથી હુઠક સાધુઓ અજ
 શ્રાવકોની આગળ ઉપદેશ દેવામા ફાવવા લાગ્યા, ત્યારે
 લીબડી વગેરેના સઘે અમદાવાદમા શ્રી વિજયસિંહ-
 સૂરિની આગળ પોકાર કર્યો, તે વખતે શ્રીવિજયસિંહ
 સૂરિની પાસે અઢાર મોટા શિષ્યો હતા યતિના વેષે
 હુઠીયાઓને ઉપદેશ થઈ શકાશે નહિ એવું તે વખતમા
 પ્રાય કેટલાકના મનમા આજ્યુ કારણ કે યતિઓએ
 પોતાની તે વખતમા એ વેષે પ્રાય શિથિલતા બતાવ-
 ની હતી, તેથી હુઠીયાઓના મનમાથી ખૂરી છાપ
 ઉઠાવીને શુભ છાપ સ્થાપન કરવાનું શ્રી સત્યવિજય-
 જીના મનમા જણાયુ આચાર્યે અઢાર શિષ્યોના સામુ
 જોયુ પણ કેઈની હિંમત હુઠીયાઓની સાથે બાથ
 લીડીને સનાતન માર્ગની રક્ષા કરવાની જણાઈ નહિ.
 આ બીહુ શ્રી સત્યવિજયજીએ ઝડપી લીધુ, અને
 આચાર્યની આજ્ઞા માગીને પીતવસ્ત્ર પાગ્યુ ઠરીને

કિયોદ્ધાર કર્યો, અને લીબડી વગેરે ઠેકાણે ચોમાસુ કરીને સ્થાનકવાસીઓને પુનઃ તપાગચ્છમા લાવ્યા શ્રી સત્યવિજયજીના આ કાર્યને ઉપાધ્યાયજીએ ટેકો આપ્યો હતો એમ તેમણે લીબડીમા ચોમાસુ કરીને પ્રથમ કહેલા શ્રાવકોને યોગ દેવાને પ્રતિમાનુ સ્થાપન જેમાં છે એવા સ્તવનથી સિદ્ધ થાય છે સત્યવિજય જીને ઉપાધ્યાયે સહાય આપી હતી અને યતિયોના શિથિલાચાર હઠાવવાને પુસ્તકો રચીને ઘણો ઉપદેશ દીધો હતો. કેટલાક કિવદન્તીના આધારે શ્રી યશો-વિજયજીએ અને શ્રી વિનયવિજયજીએ સુરત, રા દેરમા કાથીયા વસ્ત્ર ધારણ કર્યા હતા, અને પાછળથી દૂર કર્યા હતા એમ સાબળવામા આવે છે, પણ તેમણે પોતાના કોઈ ગ્રન્થમા આ બાબતનો સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ કર્યો નથી, તેથી આ બાબતમા કંઈ કહી શકાતું નથી દશમતના સ્તવનમા મત્ત કરી મેંતો પડતો મૂક્યો આ વાક્ય આવે છે તેથી જો તે શ્રી-મદ્ ઉપાધ્યાયનું કરેલું સિદ્ધ થતું હોય તો યતિયોના

કહેવા પ્રમાણે તેમણે અમદાવાદમા પીતવસ્ર ત્યજીને
 પુન શ્વેતવસ્ર ધારણ કર્યો એ વાત સિદ્ધ થઈ શકે
 છે, અથવા તેઓના વિચારો શ્રી પૂજ્ય આચાર્યને પ્રથમ
 નહિ માનવાનો મત હોય અને પાછળથી તેમને
 માન્યા હોય તેથી મત કરીને પડતો મૂક્યો હોય એમ
 કહેવાયુ હશે. યતિયોના કહેવા પ્રમાણે પીતવસ્ર
 ત્યાગ્યા ત્યારે તેમને ઉપાધ્યાય પદવી અમદાવાદમા
 આપવામા આવી હતી. કેટલાક ચોક્કસ પુરાવા વિના
 યતિયોની ચાલતી આવેલી વાત ઉપર વિશ્વાસ મૂકી
 શકાય તેમ જણાતુ નથી. આવા મહા પુરૂષ સબધીમા
 કોઈ પણ અભિપ્રાય બાધતા પહેલા બહુ વિચાર કર-
 વાની જરૂર છે કેટલાક મુનિરાજ વિદ્વાનો કહે છે કે
 ઉપાધ્યાયનુ બનાવેલુ દશ મતનુ સ્તવન નથી. આ
 બાબતમા તેઓ એટલુ કહે છે કે ઉપાધ્યાયજી જેવા
 મહાસમર્થ જ્ઞાની પુરૂષ, ખરતર આદિ ગચ્છોનુ ખ-
 ડન કરવા પ્રયત્ન કરે નહિ. હુલક અને દિગંબરના
 ખડન વિના તેમના અન્ય ગ્રન્થોમા ખરતરાદિ ગચ્છોના

અડનનો ઇસારો જણાતો નથી, માટે કોઈ અન્ય
 વિદ્વાને આ સ્તવન બનાવીને તેમનું નામ લખ્યું હોય ?
 જ્ઞાની જાણે ઉપાધ્યાયજીના વખતમા પીતવસ્ત્રદ્વારા
 ક્રિયોદ્ધાર કરનાર પન્ન્યાસ સત્યવિજયજી હતા, પણ
 પન્ન્યાસને આચાર્યની આજ્ઞામા રહેવું પડતું હતું
 તપાગચ્છના આચાર્યોની આજ્ઞા પ્રમાણે વિહાર વગેરે
 થતો હતો શ્રી પ પદ્મવિજયજી, શ્રી પ રૂપવિજયજી
 અને શ્રી પ રત્નવિજયજી, પન્ન્યાસ પર્યન્ત પણ
 આ રીવાજ કેટલેક અંશે શરૂ હતો, એમ સાબળ-
 વામા આવે છે શ્રી ઉપાધ્યાયજી પીતવસ્ત્ર ગ્રહણ
 કર્યા નહોતા એમ કેટલાકનું માનવું છે આ બાબતનો
 નિર્ણય કન્વા માટે વિદ્વાનોએ મધ્યસ્થ થ ગયાં કરવી
 જોઈએ જ્યારમા સેકાના તપાગચ્છના જ્ઞાનુ સમાન
 શ્રી ઉપાધ્યાયજીએ દેશોદેશ ગામોગામ વિહાર કરીને
 જૈનધર્મની અપૂર્વ એવા બતાવી છે તેમની કલમમા અપૂર્વ
 ધર્મ રસની ધારાનો પ્રવાહ વહે છે આગમોના અ-
 નુસારે તેમનો ઉપદેશ હતો કેટલાક દિગબરીઓ

તરફથી એમ કહેવામા આવતું હતું કે અમારામા જેવો
શુભચદ્રાચાર્યકૃત જ્ઞાનાર્ણવ ગ્રંથ છે, તેવો શ્રવેતાળ
રમા નથી. આ વાત શ્રી ઉપાધ્યાયજીના મનમા ખુચ-
વાથી ઉપાધ્યાયજીએ જ્ઞાનાર્ણવ નામનો ગ્રંથ એવો
સરસ બનાવ્યો કે જેથી દ્વિગમરીઓના જ્ઞાનાર્ણવ
કરતા તેમણે બનાવેલો જ્ઞાનાર્ણવ ઉત્તમ શોભાને ધારણ
કરવા લાગ્યો, પણ શ્રવેતાળર જૈનોના કમલાગ્યે હાલ
તેનો પત્તો લાગતો નથી. જ્ઞાનાર્ણવ ગ્રંથ જોવાની
સાક્ષીઓ તેમણે અન્ય ગ્રંથોમા લખી છે આ ગ્રંથની
શોધ કરવાની ઘણી જરૂર છે ઉપાધ્યાયજીના મનમા
જૈનધર્મની ઉન્નતિ કરવાની ઘણી ઇચ્છા હતી. એક
કિવદંતીના આધારે અત્ર લખવામા આવે છે કે

ઉપાધ્યાયજીના મનમા આનન્દ-
ગ્રોમદનો આનન્દધનજી ધનજીની મુલાકાત લેવાની ઇચ્છા
સાથે સમાગમ થઈ આણુની યાત્રા કરીને તેઓ
તોટલામા આનન્દધનજીની શોધ
કરવા લાગ્યા. આનન્દધનજી સાધુના વેષે હતા ઉપા-

ધ્યાયજીએ શોધ કરાવી તેમા તે સફળતા પામ્યા.
 આપુની પાસેના ગામમા એક વખત ઉપાધ્યાયજી
 ઠેટલાક ચતિઓની અને શ્રાવકોની આગળ અધ્યાત્મની
 પ્રફુલ્લા કરતા હતા તે વાતની ખાતરીમા આનન્દ-
 ધનજીને ખબર પડતા તેઓ ગુપચુપ આવીને શ્રાતા
 વર્ગની પાછળ એકા ઉપાધ્યાયજીનું અધ્યાત્મ વ્યા-
 ખ્યાન સાલજીને સલાએ મુકત કહે પ્રશ્ન કરી, પણ
 પેલા મહાત્માએ મોન ધારણ કરેલું દેખીને ઉપાધ્યા-
 યજીની તેમના તરફ દૃષ્ટિ ગઈ તેણે મારા વ્યાખ્યાનની
 પ્રસન્નતા કેમ ન જણાવી ? એવો ઉપાધ્યાયજીના
 મનમા વિચાર આવ્યો ઉપાધ્યાયજીના કહેવાથી તેજ
 ગાથાનો અધ્યાત્મ અનુભવ, પેલા મહાત્માએ પ્રફુલ્લો
 તેથી ઉપાધ્યાયનું મન ખુશ થયું, અને જાણ્યું કે
 અધ્યાત્મજ્ઞાનરસમા ઝીલનાર આનન્દધન વિના આવો
 ઉત્તમ અનુભવ અર્થ કેઈ કરી શકે નહિ, તેથી તેમને
 વધુ પૃચ્છા કરતા તેજ પ્રસન્ન વદનવાળા આનન્દ-
 ધનજી છે એમ ઉપાધ્યાયના મનમા નિશ્ચય થવાથી

તેમનો બહુ સત્કાર કર્યો, અને તેમની અષ્ટપદી બનાવી.
 કેટલાકે શ્રીઆનન્દધનની નિન્દા કરતા હતા, અને આ-
 નન્દધનના છિદ્ર દેખતા હતા, તે વાત ઉપાધ્યાયે સાંભળી
 હતી તેથી અષ્ટપદી વાંચ્યોવડે તેમણે પોતાનો ગુણાનુરાગ
 દેખાડ્યો. શ્રીમદ્ આનન્દધનજીએ પણ શ્રી ઉપાધ્યા
 યજીના ગુણાનુરાગની અષ્ટપદી તે વખતે બનાવી હતી
 એમ સાંભળવામા આવ્યું છે કેટલાક વખતના સહ-
 વાસથી આનન્દધનજીની પાસેથી શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાયે
 અધ્યાત્મજ્ઞાન સંબંધી પોતાના અનુભવની વૃદ્ધિ કરી,
 અને ત્યારથી તેમણે સમાધિશતક, અધ્યાત્મસાર,
 જ્ઞાનસાર, જશવિલાસ વગેરે ગ્રંથોમા અધ્યાત્મજ્ઞાનની
 અપૂર્વ ભાવનાઓ લખી. શ્રીમદ્ આનન્દધનજી પાસે
 જઈ કેટલાક શ્રાવકો હાલ ખરો ધર્મોપદેશ કેળવે છે ?
 તે સંબંધી પ્રશ્નો પુછતા હતા, અને કેની પાસે ધર્મ
 વ્યાખ્યાન સાંભળવું ઇત્યાદિ પુછતા હતા. તેના ઉત્ત
 રમા શ્રીમદ્ આનન્દધનજી કહેતા હતા કે હાલમાં
 સ્વેતાંબર માર્ગમા જૈનશાસનમા શ્રીમદ્ યશોવિજયજી

ગીતાર્થ છે અને તે જૈનાગમોના અનુસારે બોધ આપે છે, તેનું વ્યાખ્યાન સાલજો અને તે ખરે ધર્મોપ-
દેષ્ટા છે એમ માનો. હું તો સત છું અને તે તો
જૈનશાસનનો રક્ષક-ગીતાર્થ અને જૈનધર્મનો પ્રવર્તક
મહા આત્માર્થી પુરૂષ છે આનન્દદયનજીના આવા
વચનોથી આનન્દદયનજીની દશા અને તેમની ગુણાનુ-
સંગ દૃષ્ટિ, અને જૈન શાસનના રક્ષક ઉપાધ્યાયજીની
પરીક્ષા સખધી ઘણું શિખવાનું મળે છે

એક વખતે કોઈ પ્રતિપક્ષી શ્રાવકે યશોવિજય-
જીને ઉદ્દેશીને કહ્યું કે-સમકિતના સડસઠ બોલની
સજ્જન્ય તમે બનાવી છે, તેમા વ્યવહાર પક્ષની ઘણી
પુષ્ટિ છે. પટ્ટસ્થાનક સખધી વિશેષ વ્યાખ્યાન નથી
માટે તે બાબતનો તમને ઘણો અનુભવ નથી એમ લાગે
છે ઉપાધ્યાયજીએ આ વાતના ઉત્તર તરીકે પટ્ટસ્થાનક
ચોપાઇ નામનો ગુર્જર ભાષાનો ગ્રંથ લખીને તેમા
ઘણો અનુભવ લખી દીધો, તેથી પેલા પ્રતિપક્ષી શ્રા-
વકનું મુખ બંધ થયું હાલના વિદ્વાનો પણ તેમના

અન્યોનું અનુકન્નુ કરીને કેટલાક અન્યોને લખવા પ્રયત્ન કરે છે એવી દત્તકથા સાબળવામા આવી છે તે નીચે મુજબ છે. શ્રીમદ્ યશોવિજયજીની નસોન-સમા “સુવીજીવ કેડું શાસન રસી ” એવી ભાવના વર્તતી હતી આનન્દધનની પાસે સુવર્ણસિદ્ધિ છે એમ તેમણે જાણ્યું હતું નથી તેમણે વિચાર કયો કે સિદ્ધિથી જૈનોનો ઉદય કરી શકાશે ઘણા લોકોને જૈન ધર્મમા લાવી શકાશે. મેડતા લગભગમા આનન્દધનજી રહેતા હતા ઉપાધ્યાયે બહુ સત્કારથી આનન્દધનજીને ગામમા તેડાવ્યા, અને બહુ માનથી ઠહું કે આપની પાસે સુવર્ણ સિદ્ધિ છે તેને લેવા મારી પ્રાર્થના છે. આનન્દધનજીએ આ અયોગ્ય પ્રાર્થના છે એમ કહી ત્યાંથી ચાલી નીકળ્યા ઉપાધ્યાયજીના મનમા જૈન શાસનનો ઉદય કરવાની તીવ્રેચ્છા વર્તતી હતી. તેમને કેટલાક દેવીઓ પજવતા હતા અને તેમની નિન્દા કરતા હતા તેથી કેટલીક વખત ઉપાધ્યાયજીનામનમા તેઓના માટે કંઈક પ્રગટ થતી હતી. આ બાબતના

ઉભરા તેઓ સખેશ્વર દર્શન કરવાને ગયા તે વખતે સખેશ્વરનું સ્તવન રચીને તેમા કાઢયા છે અધ્યાત્મ-જ્ઞાનની પ્રફુલ્લિત અને અધ્યાત્મકાંક્ષા લાખવાથી કેટલાક મૂઢ દેવીઓ તેમની નિન્દા કરવા લાગ્યા તે સળધીનો ઇશારો શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાયે અધ્યાત્મસારના અન્તે કર્યો છે.

શ્રીમદે રચેલા ગ્રન્થો.

શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાયજીએ સંસ્કૃત ભાષામાં
નીચે મુજબ ગ્રન્થો બનાવ્યા છે

લભ્ય ગ્રન્થો:—

- ૧ અધ્યાત્મસાર
- ૨ અધ્યાત્મોપનિષત્.
- ૩ અધ્યાત્મ મતબહન સટિક
- ૪ અધ્યાત્મ મતપરીક્ષા સટિક. શ્લો ૪૦૦૦—
સ્વોપજ
- ૫ નયરહસ્ય.
- ૬ નયપ્રદીપ.

- ૭ નયોપદેશ પ્રકરણ ન્યાયામૃત તરંગગિણી ટીકા સહિત
- ૮ ન્યાયાલોક શ્લો. ૬૨૦૦
- ૯ જેન તર્કપરિભાષા. શ્લોક સખ્યા. ૮૦૦
- ૧૦ જ્ઞાનબિન્દુ
- ૧૧ ન્યાયખડન ખાદ્ય (મહાવીરસ્તવન પ્રકરણ)
- ૧૨ માર્ગ પરિશુદ્ધિ.
- ૧૩ ઉપદેશ રહસ્યટીકા. (વૃત્તિ) શ્લો. ૩૭૦૦ સ્વોપજ્ઞ.
- ૧૪ વૈરાગ્ય કલ્પલતા શ્લો. ૭૦૦૮
- ૧૫ બત્રીશ બત્રીશી સટીક દ્વાત્રિશદ્ધત્રિશિકા. વૃત્તિ, ૮૦૧૦ સ્વોપજ્ઞ
- ૧૬ જ્ઞાનસાર (અષ્ટક)
- ૧૭ દેવધર્મ પરીક્ષા વૃત્તિ શ્લો. ૫૫૫૦ સ્વોપજ્ઞ.
- ૧૮ યતિ લક્ષણ સમુચ્ચય
- ૧૯ ગુરૂતરવ નિર્ણય સટીક. (વૃત્તિ) શ્લો. ૬૮૭૧
- ૨૦ સમાચારી. પ્રકરણ વૃત્તિ. સ્વોપજ્ઞ.
- ૨૧ પ્રતિમા શતક સટીક, -સ્વોપજ્ઞ. શ્લો. ૬૦૦૦

પુનર્મીયા ગચ્છવાળાએ ૧૨૦૦ શ્લોકની લઘુ
ટીકા કરી છે.

૨૨ ભાષા રહસ્ય ટીકા સ્વોપજ.

અન્યાન્યાર્થો કૃત ગ્રન્થોપર તેમણે કરેલી ટીકાઓ.

૨૩ શાસ્ત્ર વાર્તા સમુચ્ચયની ટીકા. (સ્યાદ્દાદકદ્ય-
લતા.)

૨૪ કર્મ પ્રકૃતિ (કમ્મપયલીની ટીકા)

૨૫. પોહશક વૃત્તિ-શ્લોકો. ૩૦૦

૨૬ અષ્ટ સહસ્રી વિવરણ (વૃત્તિ) (અં ૩૬૯લાના
ઉપાશ્રયમાં)

અલમ્બ્ય-દુર્લભ્ય ગ્રન્થો —

૨૭ અધ્યાત્મોપદેશ

૨૮ સ્યાદ્દાદ રહસ્ય

૨૯ પ્રમાણ રહસ્ય.

૩૦ સિદ્ધાન્તતર્ક પરિષ્કાર.

૩૧ અનેકાન્તમત વ્યવસ્થા.

૩૨ પાતજલ યોગશાસ્ત્ર ચતુર્થ પાદવૃત્તિ.

- ૩૩ આત્મજ્યાતિ.
 ૩૪ ચતુર્વિંશતિ જિન (અન્દ્ર) રતુતિ.
 ૩૫ જ્ઞાનાર્ણવ
 ૩૬ વિચારખિન્દુ સ્તોત્ર. ૬૦૦
 ૩૭ ત્રિસૂત્રાલોકવિધિ
 ૩૮ મંગલવાદ.
 ૩૯ શઠપ્રકરણ.
 ૪૦ જ્ઞાનસાર ચૂલ્હિ
 ૪૧ છંદ ચૂડામણિ ટીકા.
 ૪૨ માર્ગશુદ્ધિ પૂર્વાર્ધ.
 ૪૩ લતાદ્વય.
 ૪૪ વિધિવાદ,
 ૪૫ લત્તવિવેક
 ૪૬ કૂપના કષ્ટાન્તર અન્થ. (કોડાયમા એક
 પૃષ્ઠ છે) રહસ્યનામ અકિત એકસો ને આઠ
 અન્થો લખ્યા છે.
 ૪૭ સુક્તાશુદ્ધિ. (આ અન્થ તે વૈરાગ્ય કલ્પલતાના

પ્રથમના બે સ્તબક છે એમ આં સા. સૂ.
જણાવે છે

૪૮ સ્તોત્રત્રય

૧ સખેશ્વર કાવ્ય ૧૧૨. ખલાત

૨ ગોડી પાર્શ્વનાથ સ્તોત્ર કાવ્ય ૧૦૮ ખલાત

૩ સમીકા પાર્શ્વનાથ કા. ૬ ખલાત

સ્વહરતાક્ષરે લખેલ

૪૬ પચનિગ્રંથી પ્રકરણ ગાથા ૧૦૫ (પ. આ
સા સૂં કોલેજ)

૫૦ ધૂર્તાખ્યાન ગાથા ૪૮૪ કથા, ૪૪

૫૧ સ્યાદ્રાહ મળુષા (સ્યાદ્રાહ મજરી ઉપર) ય
ઉપાધ્યાયે આ મળુષા રચી છે. (કોડાયમા
કર્ષક પ્રાખ્ય)

૫૨ વિચાર સાર શ્લોક ૨૮૫૦

૫૩ ધર્મ પરીક્ષા શ્લોક ૫૩૦૦ (હામપટેલ િ
યોગ વિમલ ગચ્છલકાર પટારો ૨૧)

૫૪ અધ્યાત્મપરીક્ષા શ્લોક ૧૮૦૦ (?)

૫૫ અધ્યાત્મ પરીક્ષા શ્લોક ૧૫૦૦(?)હાજપટેલની
પોળમાં ઉઘોત વિમલનો લકાર)

૫૬ સમોદય સિત્તરી ટીકા. શ્લોક. ૧૫૦

શ્રીમદે ગુજરાતી ભાષામાં રચેલા ગ્રન્થો.

૧ શ્રીપાલ રાજના રાસનો પાછલો ભાગ.

૨ દ્વિપદ ચોરાશી બોલ (કાશીથી આવતા બનાવેલ).

૩ જથ્થુ સ્વામીનો રામ.

૪ દ્રવ્યગુણ પર્યાયનો રાસ. શ્લોક. ૨૦૦૦(૧૪૦૦)(?)

૫ સમાધિશતક

૬ સમતાશતક.

૭ તત્ત્વાર્થ સૂત્રનો ટો.

૮ જ્ઞાનસારનો ટો.

૯ અધ્યાત્મમત પરીક્ષાનો ટો.

૧૦ જશવિલાસ પદ (૭૫)

૧૧ આનન્દધનની સ્તુતિરૂપ અષ્ટપદી.

૧૨ સમ્યક્ શાસ્ત્ર વિચાર સારપત્ર.

૧૩ વિચાર બિન્દુ

સંજ્ઞાઓ.

- ૧૪ અઠાર પાપસ્થાનકની સંજ્ઞાય.
 ૧૫ આઠ દૃષ્ટિની સંજ્ઞાય
 ૧૬ પ્રતિકમણ્ણુર્લ હેતુની સંજ્ઞાય.
 ૧૭ સમક્ષિતના સડસઠ બોલની સંજ્ઞાય.
 ૧૮ પાચ કુચુરની સંજ્ઞાય.
 ૧૯ અગ્નીઆર અગની સંજ્ઞાય.
 ૨૦ પાચ મહામત ભાવનાની સંજ્ઞાય.
 ૨૧ અમૃતવેલીની સંજ્ઞાય.
 ૨૨ સયમશ્રેણિની સંજ્ઞાય.
 ૨૩ ચાગ આહારની સંજ્ઞાય

સ્તવનો.

- ૨૪ શ્રી સીમધર સ્વામિનું સ્તુતિરૂપ ૩૫૦ ગાથાનું
 સ્તવન
 ૨૫ શ્રી વીરસ્તુતી હુકીનું ૧૫૦ ગાથાનું સ્તવન.
 ૨૬ સવાસો ગાથાનું સ્તવન
 ૨૭ નિશ્ચયવ્યવહારનું સ્તવન.

૨૮ મૌન એકાદશીના દોઢસો ઠલ્યાણુકનુ સ્તવન.

૨૯ }
૩૦ } ત્રણ ચોવીશી.
૩૧ }

૩૨ વિહરમાન જિનવીશી

૩૩ વટ્થાનક ચોપાઈ

૩૪ દશમતનુ સ્તવન

૩૫ શઠપ્રકરણનો ખાલાવખોધ.

૩૬ વિચારબિહુનો ખાલાવખોધ

૩૭ કુમતિબડન સ્તવન

૩૮ સુશુરની સજ્જનય.

૩૯ ચડતા પડતાની સજ્જનય

૪૦ યતિધર્મ બત્રીશી. (જેનકાવ્ય સત્રહમા પૃષ્ઠ
૨૩૦ માં).

૪૧ સ્થાપના ઠલપની સજ્જનય (બુદ્ધિપ્રભા માસિક
૧૯૬૫).

૪૨ સમુદ્રવહાણસવાઈ.

૪૩ પચપરમેષ્ઠી ગીતા. (ભજન પદ મગ્નહ. ભાગ ૪)

૪૪ બ્રહ્મગીતા (ભ. પ ન. ૪)

૪૫ સમ્યક્ત્વ ચોપાઈ

૪૬ સીમધર ચેત્યવદન (જેનકાવ્યપ્રકાશ પાન, ૧
ભીમશી માણુકે છપાવેલ)

૪૭ ઉપદેશમાળા [૧]

એકદરે શ્રીમદ્ યશોવિજયજીએ ન્યાયના વિષય
ઉપર ૧૦૮ ગ્રંથો લખ્યા છે એમ
શ્રીમદ્ જૈનકવિ છતાં કહેવામા આવેછે, અને ૨૦૦૦૦૦
ગુજરાતી સાહિત્યને (બે લાખ) શ્લોક ગનાવ્યા છે
કવી રીતે પોષ્યુ. શ્રીમદે ગુજરાતી લાખામા ગ્રંથો
લખીને ગુર્જર બધુઓ ઉપર મોટો
ઉપકાર કર્યો છે કોઈ એમ કહેશે કે તેમના ગ્રંથો
જૈનધર્મને લગતા છે, તો આના ઉત્તરમા કહેવું
ચડશે કે પ્રેમાનન્દના ગ્રંથો જેમ વેળુવધર્મ વા હિન્દુ
ધર્મને લગતા હતા તોપણ ગુર્જરભાષાના પોષક છે
તેમ શ્રીમદ્ યશોવિજયજીના ગ્રંથો પણ જૈન ધર્મને

લગતા છે તોપણ ગુર્જર ભાષાના ચોપક છે જન
 કવિઓના ગુર્જર ભાષાપોષક ગ્રન્થોમા પ્રાકૃત માગધી
 શબ્દો આવી જાય છે તેનું કારણ એ છે કે જેન
 સાક્ષર મુનિયોને સસ્કૃત ભાષા અને માગધી ભાષાનો
 અભ્યાસ કરવો પડે છે માગધી ભાષા કે જેને પ્રાય પ્રાકૃત
 ભાષા કહેવામા આવે છે તેમા જેનાચાર્યોએ હજારો
 ગ્રન્થો લખેલા છે, તેથી પ્રાકૃત ભાષાના શબ્દો પ્રસ-
 ગોપાત્ત આવી જાય એ બનવા યોગ્ય છે અસલની
 પ્રચલિત ભાષા પ્રાકૃત ગણાય છે ગુજરાતી ભાષા પણ
 વસ્તુત પ્રાકૃતભાષા જ ગણી શકાય છે વડોદરાના
 કવિ પ્રેમાનન્દની સાથે શ્રીમદ્ યશોવિજયજીની મુલા-
 કાત થઈ હશે કે કેમ ? તે નક્કી કહી શકાતું નથી.
 વડોદરામા કવિરાજ પ્રેમાનન્દનુ શરીર છૂટ્યું, અને
 ઠલોઈમા વેળુવીય કવિ દયારામ અને જૈનસાક્ષર
 કવિરાજ ઉ૦ શ્રીમદ્ યશોવિજયજીનો દેહોત્સર્ગ થયો
 આ ત્રણ કવિ માટે વડોદરા અને ઠલોઈ ગામ સદાકાળ
 ગુજરાતી સાક્ષરોને સ્મરણીય રહેશે

શ્રીમદ્ ઉં યશોવિજયજીએ દેવની સ્તુતિ કરીને
 ભક્તિ માર્ગની પુષ્ટિ કરી છે.
 શ્રીમદ્દેવો ભક્તિ પ્રેમ ભક્તિના વિષયમાં યશોવિજયજી
 અપૂર્વ પ્રેમથી પરમાત્માની સ્તુતિ
 કરે છે તેમનું હૃદય ભક્તિરસથી ઉલ્લાસે જાય છે
 તે નીચેના સ્તવન કાવ્યોથી માલુમ પડશે --

અજિતનાથ સ્તવન

અજિત જિણ્ણદશુ પ્રીતડી, મુજ ન ગમે હો ખીજનો,
 સગ કે,
 માલતી કુલે મોહીઓ, કિમ બેસે હો બાવલતરૂ
 ભૂગ કે, અજિત ૦ ૧
 ગગા જળમાં જે રગ્યા, કિમ છિલ્લર હો રતિ પામે
 મરાલ કે,
 સરોવર જલધર જલ વિના, નવિ ચાહે હો જગ
 ચાતક બાળ કે અજિત ૦ ૨
 દોઢિલકલ કૂજિત કરે, પામી મજરી હો પંજરી
 સહકાર કે;

ઓછા તરૂંવર નવિ ગમે, ગિરિઆ શુ હો હોએ ગુણનો
 ખ્યાર કે અભૂત૦ ૩
 કમલિની દિનકર કર ગ્રહે, વળી કુમુદિની હો ધરે
 ચદશુ પ્રીત કે;
 ગોરી ગિરીશ ગિરિધર વિના, નવિ ચાહે હો કમલા
 નિજ ચિત્ત કે અભૂત૦ ૪
 તિમ પ્રભુશુ મુજ મન ગમ્યુ, બીજાશુ હો નવી
 આવે દાય કે,
 શ્રી નયવિજય સુગુરૂતણો, વાચક જશ હો નિત નિત
 ગુણુ ગાય કે અભૂત૦ ૫

શ્રીમદ્ યશોવિજયજી પોતાના પ્રેમી તરીકે અ-
 ભૂતનાથને સ્વીકારીને પ્રેમીના સખધમા યોગ્ય દષ્ટા-
 ન્તો આપીને પોતાની પ્રીતિ શ્રી પ્રભુ ઉપર પૂર્ણ છે
 તેને હૃદયોદ્ગારથી જણાવે છે પ્રેમાનન્દ કવિના સમા-
 નકાલીન આ જૈન કવિરાજની ગુજરલાષ સરળ
 અને રમ્ય છે તેમના શબ્દોમા પ્રભુપ્રત્યેનો પ્રેમ
 ઝળકી ઉઠે છે, પ્રભુપગ પ્રેમી જાનેલ આ મહાપુરુષ

પોતાના હૃદયને પ્રેમ ઉભરાથી શબ્દો દ્વારા ખાલી
કરીને પ્રભુની ભક્તિમા ગુલતાન બને છે, અને અન્યોને
તત્પ્રતિ આકર્ષે છે

શ્રીમદ્ કવિરાજ, પ્રભુની સાથે પ્રેમથી પરોક્ષ
દશામા સબધ બાધીને પ્રભુનું રમરણ કરે છે પ્રભુની
વિરહ દશામા પ્રભુની પ્રાપ્તિને અર્થે પોતાના પ્રેમનો
શબ્દોદ્ધારા અપૂર્વરસ પ્રગટાવતા છતા નીચેના સ્ત-
વનમા આ પ્રમાણે કહે છે:--

પદ્મપ્રભુ સ્તવન

પદ્મ પ્રભુ જિન જઈ અલગા રહ્યા,
જિહાથી નાવે લેખોણ,
ઠાગલને મસિ તિહા નવિ સપજે,
ન ચલે વાટ વિશેષોણ,
સુગુણ સનેહારે કદીય ન વિસરે.
છહાથી તિહા જઈ કોઈ આવે નહિ,
જેહ કહે સદેશોણ,
જેહનું મિલણુ રે દોહિણુ તેહણ,

નેહ તે આપ કિલેસોલ.

સુગુણ ૨

વીતરાગથુ રે રાગ તે એક પખો,

કીજે કવણ પ્રકારોલ,

ઘોડો દોડેરે સાહિબ કાજમા,

મન નાણે અસવારોલ

સુગુણ. ૩

સાચી ભક્તિરે ભાવન રસ કહ્યો,

રસ હોય તિહા હોય રીઝેલ,

હોડા હોડેરે બેહુ રસ રીઝથી,

મનના મનોરથ સીજેલ

સુગુણ ૪

પણુ ગુણવતારે ગોડે ગાલએ,

મોટા તે વિશ્રામોલ,

વાચક જશ કહે એહજ આશરે,

સુખ લહુ ઠામો ઠામલ

સુગુણ. ૫

પ્રભુના વિરહે પરોક્ષદશામા પ્રેમના સબધથી જે જે
પ્રભુને મળવાના ઉપાયો સુઝે છે તેનો વિચાર કરીને તથા
પાછા તેનો નિર્ણય કરીને કહે છે કે તમારી પાસે કોઈ આવી
શકે તેમ નથી. હે સુગુણ સ્નેહી ! તમો એક ઘણી માત્ર પણ

વિસરતા નથી હે વીતરાગ ! હું તમારી સાથે રાગ કરું છું, પણ આપ વીતરાગ હોવાથી મારા પ્રેમની કોણ કિ-મત આકી શકે ? ઘોડો સ્વામીના કાર્ય માટે બહુ દોડે પણ સ્વામીના મનમા તો તે બાબતનો વિચાર પણ ન હોય, તેમ તમારા ઉપર હું અત્યન્ત પ્રેમ ધારણ કરું છું અને તમારા તો હીસાબમા ન હોઉં તો ? કેમ એવી એક પક્ષવાળી પ્રીતિ નહીં શકે ? બે રસીલા હોય તો પ્રેમરસથી રીઝ પેદા થાય. આપ અનેક ગુણના લહાર છો અને મોટા એવા વિશ્રામભૂત છો ઉપાધ્યાય કહે છે કે હે પ્રભુ ! તમારો આશ્રય પામીને હું ઠામોઠામ સુખ લહીશ આપના વિના મારે કોઈ અન્ય વિશ્રામો નથી, ઇત્યાદિ કહી. તેઓ અપૂર્વ ભક્તિભાવને પ્રગટ કરે છે

ઉપાધ્યાયજીનું મન ભક્તિ અને પ્રેમથી લદ્દખદ્દ બની ગયું હતું ભક્તિ એ પરમાત્માને મેળવવાનો અપૂર્વ માર્ગ છે. જ્યારે પ્રભુને મહાન્ માનવામા આવે છે ત્યારે તેમના પ્રતિ પૂજ્યભાવ પ્રગટ થાય છે. પ્રેમભક્તિના

ઉદ્ધારો ખરેખર પરાભાષારૂપ હોવાથી ભક્તિના આ-
 ધીન ભગવાન્ એવું જે કથવામા આવે છે તે અક્ષ-
 રેઅક્ષર સત્ય ઠરે છે પરાભાષાથી ઉઠતા ભક્તિના
 શબ્દોમા એવી શક્તિ હોય છે કે તે ભક્તિના વિ-
 ચારોને ફેલાવીને અપૂર્વ આનન્દ રસ પ્રગટાવી શકે
 છે ભક્તિના રસમા મસ્ત બનેલો ભક્ત, પ્રભુને
 પોતાના હૃદયમા લાવી શકે છે. યોગીઓ પણ જે
 પ્રભુને હૃદયમા લાવવા અસમર્થ બને છે તે કાર્યને
 ભક્ત સહેજે સાધી શકે છે ભક્ત પોતાના હૃદયમા
 દ્યેય પ્રભુની મૂર્તિને ભક્તિ બળથી ખડી કરે છે,
 અને ત્રણ ભુવનના નાથને પોતાના અણુ જેવા હૃદયમા
 અર્થાત્ નહાના હૃદયમા સ્થાપન કરવા સમર્થ થાય
 છે, અને તેની શાબાશી ભક્તને મળેછે ભક્તિની ધૂનમા
 મસ્ત બનેલા ભક્તો પ્રભુની સાથે જાણે સાક્ષાત્ વાત
 કરતા હોય એવો તેઓની મન સૃષ્ટિનો દેખાવ અન્યોને
 આપે છે. આવી ઉત્તમ ભક્તિની ધૂનમા સાત્ત્વિક આ-
 નન્દ રસનું આસ્વાદન કરીને શ્રીમદ્ યશોવિજયજી

સુવિધિનાથના સ્તવનના ઉપરના વિચારોને મળતા
શબ્દોમા પ્રભુને ભક્તિના માહાત્મ્યથી હૃદયમા ધ્યેય-
રૂપે પ્રગટ કરીને નીચે પ્રમાણે કથે છે

સુવિધિનાથ સ્તવન.

લઘુ પણ હુ તુમ મન નવિ માણુરે,
જગણુરે તુમને દીલમા લાણુરે,
કુણુને એ દીજે શાખાશીરે,
કહો શ્રી સુવિધિ જીણુદ વિમાસીરે લઘુ ૧
મુજમન આણુમાહે ભક્તિ છે ઝાઝીરે,
તેહ દરીનો તુ છે માણુરે,
ચોગી પણુ જે વાત ન જાણુરે,
તે અચરિજ કુણુથી હુઓ ટાણુરે લઘુ ૨
અથવા થિરમાહે અથિગ ન માવેરે
મોટો ગજ દરપણુમા આવેરે,
જેહને તેજે ખુદ્ધિ પ્રકાશીરે,
તેહને દીજે એ શાખાશીરે લઘુ ૩
ઉર્ધ્વમૂલ તરૂવર અધ શાખારે,

છઠ્ઠપુરાણે એહવી છે ભાષારે
 અચરિજ વાલે અચરિજ કીધુ જે,
 ભક્તે એવક કારજ સિદ્ધયુરે લધુ ૪
 લાડ કરી જે બાલક બોલેરે,
 માતપિતા મન અમિયને તોલેરે,
 શ્રી નયવિજય વિભુધનો શિશોરે,
 જશ કહે એમ જાણો જગદીશોરે લધુ ૫

સુવિધિનાથના સ્તવનમા ભક્તિનુ આકર્ષણ અને
 ભક્તિરસથી ભક્તના કાર્યની સિદ્ધિનો અપૂર્વ ભાવ
 દેખવામા આવે છે ધ્યેય પ્રભુને ધ્યાનમા ધાગીને
 ભક્તમહાત્મા પોતાના સહજનનદનો ભોક્તા બને છે
 ભક્તિમય શબ્દોના આનંદોદનોથી જગત્મા ભક્તિના
 વિચારોથી વૃદ્ધિ થાય છે, અને તેથી દુનિયાના લોકોને
 પ્રભુની ભક્તિનો અપૂર્વ લાભ સપ્રાપ્ત થાય છે ભક્તની
 પરાભાષાથી જે ભક્તિના ઉદ્ગારો નીકળ્યા હોય છે
 તે શબ્દદ્વારા ઉદ્ગારોને જાણવાથી અન્ય મનુષ્યોના
 હૃદયમા પણ તેવા પ્રકારનો આનંદ ખીલી ઉઠે છે.

ભક્ત ખરેખર ભક્તિની ધૂનમાં ચઢી જઈને કપટાદિ
 દોષોનો સત્વર નાશ કરીને પોતાના હૃદયને ચન્દ્રની
 પેઠે નિર્મળ બનાવે છે, અને તે પ્રભુની આગળ ન્હાના
 બાળક જેવો બની જઈને પોતાના મનમાં જે જે
 આવે છે તે પ્રભુને કહે છે શ્રીમદ્ આવી ભક્તિના
 પરિણામમાં પ્રભુના બાળક બની ગયા છે અને પોતાના
 હૃદયની શુદ્ધતા કરીને તેમાંથી અપૂર્વ ભક્તિ રસના
 ઝરાને વહેવરાવીને આત્માની શીતલતાને પ્રાપ્ત કરે છે
 શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાયજી પોતેજ ભક્તિના પાત્ર ભક્તરૂપ
 પોતે બનીને પોતાના હૃદયના ઉભરાઓ બહાર કાઢીને
 ભક્ત કવિના ખરા નામને દીપાવીને અન્યોને અનુક-
 રણીય બને છે શ્રીમદ્ શુદ્ધ ભક્તિરસના રસીલા થઈને
 પરમાત્માની સ્તુતિ કરીને પ્રભુને એમ કહે છે કે હે
 પ્રભુ !! તમોએ મારા ઉપર કઈ કામણુ કર્યું છે કે જેથી
 માફ મન આપના ઉપર લાગી રહ્યું છે પ્રભુના ઉપર
 પોતે કામણુ કરવાનું કહીને એમ પ્રકાશે છે કે—હું
 પણ ભક્તિના કામણુથી તમને મારા હૃદયરૂપ ધરમા

રાખીશ મારા મનરૂપ વૈકુંઠમા અકુઠિત એવી ભક્તિ-
વડે તમે સ્થિર થઈને રહેશો, એમ શ્રીમદ્ નીચેના
સ્તવનમા જણાવે છે તથાચ

વાસુપૂજ્યસ્તવન.

સ્વામી તુમે ઠાઠ કામણ કીધુ,
ચિત્તડુ અમારૂં ચોરી લીધુ,
અમે પણ તુમશુ કામણ કરશુ,
ભક્તિ ગ્રહી મન ધરમા ધરશુ,
સાહેબા વાસુપૂજ્ય જીણદા,
મોહના વાસુપૂજ્ય જીણદા

સા ૧

મન ધરમા ધરીઆ ધર શોભા,
દેખત નિત્ય રહેશે ધિર થોભા,
મન વૈકુંઠ અકુઠિત ભકતે,
યોગી ભાષે અનુભવ ચુકતે
કલેશે વાસિત મન સસાર,
કલેશે રહિત મન તે ભવપાર,
જો વિશુદ્ધ મન ધર તુમે આવ્યા,

સા ૨

પ્રભુ તો અમે નવનિધિ ઋદ્ધિ પાવ્યા સા. ૩
 સાતરાજ અલગા જઈ બેઠા,
 પણ ભકતે અમ મનમાહિ પેઠા,
 અલગાને વલગ્યા જે રહેવું,
 તે ભાણા ખડખડ દુખ સહેવું સા ૪
 ધ્યાયક ધ્યેય ધ્યાન ગુણ એકે,
 ભેદ છેદ કરશુ હવે ટેકે,
 ખીર નીરપરે તુમનું મલગું,
 વાયક જશ કહે હેજે હલગું સા ૫

ઉપાધ્યાયજી કથે છે કે કલેશવડે વાસિત થએલું
 મન તેજ સસાર છે રાગ અને દ્વેષાદિ દોષથી મન
 જ્યારે મુક્ત થાય છે ત્યારે આત્મા, ભવનો પાર પામે
 છે જ્યાસુધી મનમા ક્રોધ, ઇર્ષ્યા, નિન્દા, હિંસાવૃત્તિ,
 લોભ, કંપટ, અહકાર અને નિન્દા આદિ દોષો હોય
 છે, ત્યાં સુધી બાહ્યના ગમે તેવા ક્રિયા વિગેરેના
 આડખરથી મોક્ષની પ્રાપ્તિ થઈ શકતી નથી મનમા
 ઉત્પન્ન થતી વિષય વાસનાઓને હટાવ્યા વિના પ્રભુની

લક્ષિત કરી શકાતી નથી પ્રભુની આજ્ઞા છે કે મારા પર પ્રેમ જો ધારણ કરતા હોવ તો મનમા ઉત્પન્ન થનાર રાગાદિક દોષોને જડ મૂળમાથી દૂર કરો!! એજ ખરી લક્ષિત છે આવી ખરી લક્ષિત વિના સ્વાર્થ-સાધક ઢોગી લક્ષ્તોની ઢોગીલક્ષિત, સસાર વધારનારી છે એમ અવબોધવું મનની શુદ્ધિ કર્યા વિના પ્રભુને હૃદયમા ધ્યેયરૂપે ધારી શકાતા નથી. સર્વ કામના-ઓનો ત્યાગ કરીને જેઓ પોતાના હૃદયને શુદ્ધ બનાવે છે અને અધિકારપરત્વે ક્રિયા માર્ગમા પ્રવૃત્ત થાય છે, તેઓ પ્રભુને વિશુદ્ધ મનમા લાવવાને સમર્થ થાય છે એમ શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાયે અત્ર ગૂઢ રહસ્ય દર્શાવ્યું છે વિશુદ્ધ મનમા પ્રભુ આવવાથી આત્મામાં નવનિધિની ઋદ્ધિ ઉત્પન્ન થાય છે ક્ષાયિકલાવની જ્ઞાનાદિક નવ લબ્ધિઓને નવનિધિની ઋદ્ધિ જૈન પરિભાષાવડે કહેવામા આવે છે શ્રીમદ્ કથે છે કે હે પ્રભો ! તમે સાત રાજ ઉંચા જઈને બેઠા છો તોપણ તમે લક્ષિતના યોગે લક્ષિતના મનમા પેઠા છો એમા કઈ

આશ્ચર્ય નથી ધ્યાતા, ધ્યેય અને ધ્યાનનું એકય થતાં
હે પ્રભો ! અમો આત્માથી કર્મને લિન્ન કરીને અર્થોત્
તે કર્મ લિન્ન છે એવો ઉપયોગ લાવીને કર્મનો છેદ
કરીશુ, અને સકલ કર્મનો ક્ષય કરીને હે પ્રભો !! ક્ષીરમા
નીર જેમ મળી જાય છે તેમ અમો પણ સિદ્ધ સ્થા-
નમા તમારી સાથે મળી જઈશુ. આત્માને પરમાત્મ
સ્વરૂપ કરીને તમો જ્યાં સિદ્ધસ્થાનમા છે ત્યાં આવીને
હું પણ તમને મળીશ એમ ઉપાધ્યાયજી પ્રેમલક્ષણા
લક્ષિતના ઉલરાથી પ્રભુની સાથે જાણે તાતોજ
કરતા હોય, એવી રીતે કથે છે લક્ષિત રસમય સ્ત-
વનાથી ઉપાધ્યાયના હૃદયપટમા લક્ષિતદ્વારા પ્રભુનું
ચિત્ર કેવું ચિતરાયુ હતું તેનું જ્ઞાન વાચકોને થયા વિના
રહેતું નથી જૈન શૈલી પ્રમાણે અને પોતાના હૃદયો-
દ્વાસથી લકત કવિએ શાંતિનાથના સ્તવનમા પ્રભુને
લેટવાની જે લાવના લાવી છે તે અદ્ભુત છે પ્રભુને
લેટવા માટે જે શબ્દો દ્વારા હૃદયોદ્ગારો ઠાઢ્યા છે
તેનું સૂક્ષ્મ મનન કરીને તેમા ઉઠા ઉતરીને સ્તવનનો

પ્રદેશ અવલોકીએછીએ તો તેની અપૂર્વ રમણીયતા દેખાય છે શ્રીશાન્તિનાથના સ્તવનમા તેમણે પ્રભુને ભેટવાના અર્થાત્ પ્રભુને મળવાના સબધમા પોતાના વિચારોને લકિતરૂપે વહેવરાવીને સમ્યક્ત્વાદિ ગુણોવડે પ્રભુની પ્રાપ્તિ જણાવી છે, અને ધ્યાનવડે પ્રભુની પ્રાપ્તિ થાય છે, તેમ સિદ્ધ કરી બતાવ્યું છે પ્રભુના ધ્યાનમા જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રનો સમાવેશ થાય છે એમ પણ દર્શાવ્યું છે ધ્યાનની પરિણતિમા ધ્યાતા પ્રભુના સ્વરૂપની સાથે એકમેક બની જાય છે, અને તેથી તે પ્રભુને સપ્રાપ્ત કરે છે. અનુભવ દર્શનથી પરોક્ષદશામા પ્રભુનું દર્શન કરવાને લકત સમર્થ બને છે પ્રભુ ઉપર પ્રેમી બનેલો લકત ક્ષણેક્ષણે પ્રભુનું ધ્યાન ધરે છે, તેથી તે પ્રભુનું અદ્ભુત રૂપ દેખી શકે છે, અર્થાત્ અનુભવી શકે છે શ્રીમદ્ના સ્તવનથી તેઓએ પોતે એવો અનુભવ કર્યો છે, એવું મને પરોક્ષ દશામા જણાય છે એમ તેમના સ્તવન ઉપરથી માત્રુમ પડે છે તે સ્તવન નીચે મુજબ છે.

શાંતિનાથ સ્તવન.

- ધન હન વેલા ધન ધડી તેહ,
 અચિરાનો નહન જિનજી લેટશુજી,
 લહીશુરે સુખ દેખી મુખચદ,
 વિરહ વ્યથાના હુ ખ સવિ મેટશુજી. ૧
- બાણ્યોરે જેણે તુજ ગુણ લેશ,
 બીજારે રસ તેહને મન નવિ ગમેજી,
 ચાખ્યોરે જેણે અમી લવલેશ,
 બાકસ યુકસ તસ ન રૂચે કિમેજી ૨
- તુજ સમકિત રસસ્વાદનો બાણ,
 પાપ કુલકતે બહુ દીન સેવિયુજી,
 સેવે જો કર્મને યોગે તોહિ,
 વાંછે તે સમકિત અમૃત ધુરે લખ્યુજી ૩
- તાહરે ધ્યાન તે સમકિતરૂપ,
 તેહજ જ્ઞાનને ચારિત્ર તેહજ છેજી,
 તેહથીરે બાણે સઘળા પાપ,
 ધ્યાતારે ધ્યેયસ્વરૂપે હોયે પછેજી. ૪

દેખીરે અદ્ભુત તાહરે રૂપ,
 અચરિજ ભવિકા અરૂપી પદવરેણ,
 તાહરી ગત તુ બાણુરે દેવ,
 સમરણ ભજન તે વાચક જશ કરેણ ૫

શ્રીમદ્ના ભક્તિમય એક સ્તવનપર જો ધરાધર
 ભાવાર્થ લખવામા આવે તો એક મોટો ગ્રન્થ થઈ
 જાય, તેથી અત્ર તેમના ભક્તિના સ્તવનનું સંક્ષેપથી
 ગળદમ્ભ દ્વિગદર્શન કરવામા આવે છે શ્રીમદ્
 ભક્તિરસમા રસીલા થઈને પરમાત્માને ભેટવા અત્યન્ત
 હિત્સુક બની ગયા છે, અને તેઓ પરમાત્માની ભક્તિ-
 મા લીન થઈને લોકની અર્થાત્ દુનિયાની રીઝનો અ-
 નાદર કરે છે દુનિયાને રીઝવવી અને પ્રભુને રીઝ-
 વવા એ બન્ને કાર્ય માથે બનતા નથી મનુષ્યો દુનિયાને
 રીઝવવા પ્રયત્ન કરે છે તોપણ તેથી દુનિયાની રીઝરૂપ
 કાર્ય પાર પડતુ નથી. દુનિયામા એક મનુષ્યને રીઝવ-
 વામા આવેછેતો અન્ય બિન્ન વિચારવાળો મનુષ્ય નાપુશ
 થાય છે મનુષ્યોની એક સરખી મતિ નથી અને તેથી

તેઓના લિન્નલિન્ન વિચારો હોય છે તેથી કોઈથી સઘળી દુનિયા રીઝવી શકાતી નથી. ઉત્તમ લકત મનુષ્યો દુનિયાને રીઝવવા પ્રયત્ન કરતા નથી ભરત ચક્રવર્તીને આયુધ શાળામાં ચક્રરત્ન ઉત્પન્ન થયું અને એક તરફ ઋષભદેવ લગવાનું કેવલી થયાના સમાચાર સાલબ્યા આ બન્નેમાંથી પહેલી પૂજા કેની કરવી ? એવો વિચાર કરીને ભરતરાજાએ ચક્રરત્નની રીઝ ત્યાગીને ઋષભદેવનું દર્શન કર્યું દુરારાધ્ય લોક છે દોરગી દુનિયા છે સઘળી દુનિયા કોઈનાથી રીઝ પામી નથી, અને પામનાર નથી, માટે દુનિયાદારીની રીઝ ત્યાગીને અને લોક ગમે તે બોલે તની પરવા ન કરતા પરમાત્માની પ્રસન્નતા પ્રાપ્ત કરવી, એવા વિચારથી ધૂનમાં આવી જઈને શ્રીમદ્ યશોવિજયજી એક પરમાત્માની રીઝમાં પોતાનું મન લગાડે છે, તે મદ્દિ નાથના સ્તવનથી માણસ પડે છે —

તથા ચ મહિનાથ સ્તવન —

નુજ મુજ રીઝની રીત, અટપટ એક ખરીરી,
લટપટ નાવે કામ, અટપટ ભાજ પરીરી ૧

મહિલનાથ તુજ રીત, જન રીઝે ન હુએરી,
 દોષ રીઝણને ઉપાય, સાહુ કાઈ જુએરી. ૨
 દુરાધ્ય છે લોક, સહુને સમ ન થરીરી,
 એક હુહવાએ ગાઠ, એક જો બોલે હસીરી ૩
 લોક લોકોત્તર વાત, રીઝવે દોય જુઈરી,
 તાત ચક્રધર પૂજય, ચિન્તા એહ હુઈરી. ૪
 રીઝવો એક સાઈ, લોક તે વાત કરેરી,
 શ્રી નયવિજય સુશિષ્ય, એહિજ ચિત્ત ધરેરી. ૫

કવિ પોતેજ પાત્ર બનીને લક્ષિત વિષયક હૃદયની
 સ્ફુરણાઓને શબ્દોદ્ધાર બહાર કાઢે છે. ત્યારે તે લ-
 ક્ષિત વિષયોદ્ધારો સ્વાભાવિક કવિ ગણી શકાય છે.
 શ્રીમદ્ લક્ષિતના પાત્ર બનીને દુનિયાની પરવાનો ત્યાગ
 કરીને પ્રભુને રીઝવવા માટે ખરો નિશ્ચય પ્રગટ કરે
 છે, તેથી તેઓ લક્ષિતની કોટિમા કેટલી બધી ઉચ્ચતા
 મેળવે છે તેનો વાચકો પોતાની મેળે ખ્યાલ કરશે.
 કેટલાક શુષ્કજ્ઞાનીઓના હૃદય તપાસવામા આવે
 છે તો નારવાઠની ભૂમિની પેઠે સૂકા હોય છે, તે-

ઓના હૃદયમા પ્રભુ પ્રેમ ન હોવાથી જગત્પ્રતિ ઉચ્ચ
પ્રેમ હોતો નથી, તેથી તેઓનું મન ઉદાસ લાગે છે.
શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાયજી મહાન તાદિકશિરોમણિ અને
મહાન તત્ત્વજ્ઞાની હોવા છતાં તેમના હૃદયરૂપ પર્વત-
માથી ભક્તિના પ્રેમઝરણો વહે છે અને તેથી તે
પોતાના આત્માની ઉચ્ચતા ધારણ કરવા કેટલા બધા
પ્રયત્નશીલ થયા છે તે વાચકોને સ્વયમેવ જણાશે

ઉપાધ્યાયજી જે પ્રભુની સ્તવના કરે છે તેમા
જ્ઞાનગર્ભિત પ્રેમ તો દેખાયા
અનુભવજ્ઞાનવડે પ્રભુના વિના રહેતોજ નથી તે પરમા
સ્વરૂપની ગાખી તમાનું ધ્યેયરૂપે જે વર્ણન કરે
છે તે અનુભવ પામીને કરે છે,

એમ સહેજે તેમના સ્તવનથી માલુમ પડી આવે છે
ઉપાધ્યાયજી વીશમા મુનિસુવ્રત સ્વામીના સ્તવનમા
પ્રભુના ગુણોની સેવનારૂપ ભક્તિનો ઉદ્દેશ્ય કરીને
પોતાનો અપૂર્વ અનુભવ રસ પ્રગટ કરે છે તેઓ કથે
છે કે હે પ્રભુ!! તું જાગતો છે, મારા હૃદયથી કદી દૂર

થતો નથી. હે પ્રભુ!! જ્યારે તારો ઉપકાર સભારીએ
છીએ ત્યારે આનંદ પ્રગટે છે પ્રભુના ઉપકારથી ગુણો-
વડે ભરાયલા મનમા એઠ અવગુણ સમાઈ શકતો
નથી, જેને આવી ઉપકાર ભાવના પ્રગટ થાય છે, તેને
આ બાબતનો અનુભવ આવે છે પ્રભુના ગુણોની સાથે
જે આત્માના ગુણોનો સંબંધી થાય છે તેને તે ગુણો
અક્ષયરૂપે પરિણમે છે પ્રભુનો શુદ્ધપ્રેમ અરેખર અક્ષયપદ
દેવા સમર્થ બને છે. પ્રભુનું સ્વરૂપ અરેખર અક્ષરવડે
ગોચર થતું નથી અનુભવજ્ઞાનવડે પ્રભુના સ્વરૂપની
ઝાંખી થાય છે તે જ્ઞાનભક્તિબળે મુનિ સુવ્રતની અપૂર્વ
સ્તવના નીચે પ્રમાણે કરે છે—

મુનિસુવ્રત સ્તવન.

મુનિસુવ્રત જિન વદતાં, અતિ ઉદ્ધસિત તન મન થાયરે;
વદન અનુપમ નિરખતા, માહરા ભવભવના દુ ખ ભાયરે.
માહરા ભવભવના દુ ખ ભાય, જગતગુરૂ ભગતો મુખ
કરે.

મુખકદ અમંદ આણુક, પરમગુરૂ ભગતો. સુ. ૧

નિશદિન સુતા બગતા, હાઈડાથી ન રહે દૂરરે,
જળ ઉપકાર સભારીએ, તવ ઉપજે આનન્દ પૂરરે.

તવ ર

પ્રભુ ઉપકાર ગુણે ભર્યા,—મન અવગુણ એક ન સમાયરે,
ગુણ ગુણી અનુબધી હુઆ, તેતો અક્ષયભાવ કહાયરે.

તે જ સુ ૩

અક્ષયપદ દીએ પ્રેમ જે, પ્રભુનુ તે અનુભવ રૂપરે,
અક્ષર સ્વર ગોચર નહિ, એતો અકલ અમાય અરૂ
પરે એ જ સુ ૪

અક્ષર થોડા ગુણ ઘણા સજ્જનના તે ન લિખાયરે,
વાચક જશ કહે પ્રેમથી, પણ મનમાહે પરખાયરે.

પ જ સુ ૫

શ્રીમદ્ સમ્યગ્જ્ઞાન ગર્ભિત શુદ્ધપ્રેમ વડે અપૂર્વ
વીર્યોદ્ધાસ પ્રગટાવીને પ્રભુને ધ્યે-

સમ્યક્તત્ત્વપ્રાપ્તિ યરૂપે પોતાના હૃદયની આગળ
ખડા કરીને અને તે સાક્ષાત્ મળ્યા હોય એવી વૃત્તિ
ને બનાવીને બીજા મુનિસુવતના સ્તવનમા નીચે પ્રમાણે
વદે છે:—

સ્તવન.

આજ સફલ દિન મુજતણો, મુનિ સુવ્રત દીઠા,
ભાગી તે ભાવઠ ભવતણી, દિવસ દુરિતના નીઠા.

આજ ૧

આગણે કદપવેલી ફળી, ઘન અમિયના વુઠા,
બાપ માગ્યા તે પાસા ઢળ્યા. સુરસમકિત તુઠા.

આજ ૨

નિયતિહિત દાન સન્મુખ હુયે, સ્વપુણ્યોદય સાથે,
જશ કહે સાહિબે મુગતિનુ, કરિયુ તિલક નિજ હાથે

આજ. ૩

ઉપરના સ્તવનમાથી શ્રીમદ્નો ગૂઢ આન્તરિક
રહસ્ય બહાર કાઢવાની અત્યત આવશ્યકતા છે શ્રીમદ્
ઉપાધ્યાયજી ભરૂચમા જ્યારે ગયા હશે તે વખતમા
આ સ્તવન રચાયુ હોય એમ માલુમ પડે છે ભરૂ-
ચમા મુનિસુવ્રત સ્વામીનું જિનમન્દિર છે “ જગ
ચિતામણી” એત્યવદનમા પણ ભરૂચમા મુનિસુવ્રત
સ્વામી છે તેનું દિગ્દર્શન કર્યું છે. જૈનોના કેટલાક

અન્યોમા લખ્યું છે કે કોઈને અમુક સયોગોમા પ્રા-
 યશ્ચિત્ત લેવું હોય તો ભરૂં જઈ ત્રણ ઉપવાસ
 કરીને મુનિસુમત સ્વામીની આરાધના કરવી. આરા-
 ધના કરવાથી મુનિસુમત સ્વામીના અધિષ્ઠાયક દેવતા
 પ્રસન્ન થાય છે અને જે જે પ્રશ્ન પૂછવામા આવે
 છે તેના તે ઉત્તર આપે છે, આલોચના દેવી, કેટલા
 ભવમા મુકિતમા જવું, ઇત્યાદિ પ્રશ્નોના ઉત્તર શા-
 સનદેવતા આપે છે જૈનઅન્યોના આધારે શ્રીમદ્
 ઉપાધ્યાયજીએ પણ મુનિસુમત સ્વામીના દર્શન કરીને
 ત્રણ ઉપવાસની તપશ્ચર્યા કરી હતી અને તેથી સ-
 મ્યક્ત્વીદેવ તેમના ઉપર પ્રસન્ન થયા હતા અને
 તેમને મુકિતવધુની પ્રાપ્તિ અમુક ભવમા થશે એમ કહ્યું
 હતું, તેવી નિશાની ઉપરના સ્તવનમાથી નીકળી આવે
 છે ભવિષ્યતાના યોગે તેઓ અમુક ભવમા મુકિત
 જવાના છે એમ દેવતાના મુખે સાબળવાથી “સાહિબે
 સુગતિનું કરિયુ તિલક નિજ હાથે” એવું ગાન કર્યું
 જણાય છે. આ તેમના સ્તવન ઉપરથી અને કિવદ-

ન્તીના આધારે આવો ઉદ્દેશ્ય કરવામા આવે છે એટલુ
 તો કહેલુ પડે છે કે ઉપાધ્યાયજીને નિશ્ચય સમ્યક્ત્વ
 પ્રાપ્ત થયુ હતું અને એ વાત તેમણે મુનિ સુવ્રત-
 સ્વામિના અધિષ્ઠાયક દેવ પાસેથી સાક્ષીનેજ મુ-
 ક્તિરૂપે સ્વીકારવાનુ સમ્યક્ત્વરૂપતિલક પ્રભુએ
 મારા કપાલપર કર્યું એવો ઉદ્દેશ્ય કયો છે ઉપાધ્યાયની
 આવી ઉચ્ચ ભક્તિ જોતા તેમને સમ્યક્ત્વ પ્રગટયુ
 હતુ એમ કહ્યા વિના ચાલતુ નથી. પ્રભુની ભક્તિથી
 જેણે કષાયાદિનો નાશ કયો છે એવા ઉપાધ્યાયજીને
 અદ્વૈત સંસાર બાકી હોય અને થોડાજ ભવમા
 તેમને મુક્તિ મળવાની હોય એમ અમારું હૃદય કહે
 છે શ્રીપાલરાસમા પણ તેમણે નીચે પ્રમાણે કહ્યું છે.-
 મારે તો ગુરુ ચરણપસાચે, અનુભવ દ્વિવમાડી પેઠો,
 ઋદ્ધિ વૃદ્ધિ પ્રગટી ઘટમાડી, આતમ રતિ હુધ્ધ એઠોરે.

મુજ ૧૦

ઉગ્યો સમકિત રવિ ઝલકલનો, ભરમ તિમિર
 સવિ નાઠો,

તગતગતા ફૂંચ જે તારા, તેહનો બલ પણ ઘાઠોરે.
સુખ ૧૧

(શ્રીપાળ રાસ-ચોથો ખડ.)

ઇત્યાદિ જોતા તેમને નિશ્ચય સમ્યક્ત્વ પ્રગટયુ હતુ
એમ નિશ્ચય થાય છે.

ઉપાધ્યાયજી ભક્તિમાર્ગના પ્રદેશમા બહુ ઊંડા
ઉતરેલા લાગે છે શુદ્ધ પ્રેમથી
શ્રોમદ્ની ભક્તિનો પ્રનાહ મનુષ્ય, પરમાત્માનો ઉપાસક અને
છે શુદ્ધપ્રેમરસના મહાસાગરમા
અહત્વ અને મમત્વવૃત્તિરૂપ લુણ્ણતા ગાગડાઓ ગળી
જાય છે. શુદ્ધ પ્રેમરસમા હૃદય જ્યારે લલનદ હોય
છે ત્યારે હૃદયમા દિવ્યદૃષ્ટિ ખીલે છે અને તેથી પ-
રમાત્માના સ્વરૂપની ઝાખી આવલોકી શકાય છે.
ભક્તના મનમા પ્રભુના સદ્ગુણો વ્યાપી રહે છે અને
તેથી તે પરમાત્માના સખધમા આવતો જાય છે. પર
ત્માના ગુણોમા લીન બનેલો ભક્ત ખરેખર પોતાના
આત્માને પરમાત્મરૂપે નિહાળવા સમર્થ થાય છે

લકતના મનરૂપ ત્રાળાને પરમાત્માનો પ્રેમ ખરેખર સુવર્ણરૂપ કરી દે છે પરમાત્મા ઉપર સ્નેહ ધારણ કરવાથી મનમા રહેલા દુર્ગુણોના સરકારો ટળી જાય છે અને મન ખરેખર પરમાત્માના સ્નેહવડે ઉચ્ચ શુદ્ધ બને છે ઉદકનો લેશ માત્ર જલધિમા ભળીને અક્ષયપદને પામે છે, તેમ પ્રભુના ગુણોની સાથે શુદ્ધ પ્રેમ ધારણ કરીને લકતજન પણ અક્ષયપદને પામે છે, ચંદનની ગંધ એ તેની સ્વાભાવિક ગંધ છે, તેમ પરમાત્માની સાથે મળવું એ શુદ્ધ સ્વાભાવિક સર્ગંધ છે આત્મા તે પરમાત્મારૂપે થાય છે પરમાત્માની સાથે શુદ્ધપ્રેમ ધારણ કરતા કરતા શુદ્ધ પ્રેમનો પ્રવાહ અગ્નિના તણુખાની પેઠે એટલો બધો વૃદ્ધિ પામે છે કે તેથી સઘળું જગત એક આત્મસમાન ભાસેછે, અને તેથી તે લકતના રાગદ્વેષનો વિલય થાય છે અને તે મુક્તદશા પ્રાપ્ત કરે છે. શુષ્કજ્ઞાનીઓ પ્રભુના ઉપર પ્રેમ ધારણ કરી શક્તા નથી તેથી તેઓ સાત્ત્વિક ગુણના આનંદના અભિમુખ થઈ શક્તા નથી, અને શુદ્ધ પ્રેમરસની ગગામા સ્નાન

કરીને દિવ્યસૃષ્ટિમા પ્રવેશ કરી શકતા નથી ભકતને
 પરમાત્મા ઉપર અચળ પ્રેમ હોય છે તેથી તે શુદ્ધ
 પ્રેમવડે પ્રભુની સેવના કરીને દિવ્યજીવનપ્રદ આનન્દ
 રસને આસ્વાદે છે શ્રીમદ્ યશોવિજયજી ઉપાધ્યાય
 ભકત બનીને ઉપર્યુક્તપ્રેમથી પ્રભુનું સેવન કરે છે.
 તે નીચેના સ્તવનથી જાણાઇ આવશે —

યુગમધર સ્તવન

શ્રી યુગમધર સાહિબારે, તુમશુ અવિહડ રગ, મનના
 માન્યા,

ચોલ મજીઠતણી પરેરે, તે તો અચલ અલગ,
 ગુણના ગેહા. ૧

ભવિજન મન ત્રાણુ કરેરે, વેધક ડયન વાન, મન
 ફરિ ત્રાણુ તે નવિ હોયેરે, તે તુમ નેહ પ્રમાણુ.
 ગુણુ. ૨

એક ઉદક લવ જિમ મળ્યોરે, અક્ષય જલધિમા
 હોય મન.

તિમ તુમશુ ગુણુ નેહલોરે, તુજ સમ જગ નહીં
 કેઇ. ગુણુ. ૩

તુજશુ સુજ મન નેહલોરે, ચઢન ગધ સમાન, મન-
મેલ હુઓ એ મૂલગોરે, સહજસ્વભાવ નિદાન.

ગુણ. ૪

વપ્રાવિજય વિજયા પુરીરે માત સુતારાનદ મન.
ગજ લછન પ્રિય મગલારે, રાણી મન આણુદ, ગુણ ૫
સુદદરાય કુલ દિનમણિરે, જય જય તુ જિનરાજ.
મન.

શ્રી નયવિજય વિબુધતણોરે, શિષ્યને દિઓ શિવ-
રાજ, ગુણ ૬

પ્રેમ ઉદ્ગારોથી પ્રભુની સ્તવના કરીને શ્રીમદે
પોતાની ભક્તિરૂપ નદીનો ખરેખર હૃદયમા અપૂર્વ પ્રવાહ
વહેવરાવ્યો છે, તેથી તેમના આત્માની શુદ્ધતાનું અ-
નુમાન વાચકો પોતાની મેળે કરી લેશે.

શ્રીમદ્ જ્ઞાનગર્ભિતભક્તિના વિષયમા જેમ
ઉડા ઉતર્યા હતા, તેમ ક્રોધાદિક
અહિંસા સૂત્રનો બાધ દોષોને ટાળવાના ઉપદેશમા પણ
ઉડા ઉતરીને કારણે ભાવથી ઉપ-

દેશક થઇને લોકોને ગુર્જર ભાષામાં સારો ઉપદેશ આપે
 છે તેમની બનાવેલી સજ્જયો વાચીને દોષનિવારક
 ઉપદેશ કવિરાજના કેટલાક કાવ્યો જનવૃન્દ સમક્ષ રજુ
 કરવામાં આવે છે જગત્માં પ્રાણીઓની હિંસા અટ-
 કાવવા માટે હિંસા પાપસ્થાનકની સજ્જયમાં હિંસા
 કરવાથી હિંસક મનુષ્ય, અનેક પ્રકારના કર્મ બાધે છે
 એમ જણાવે છે. પ્રાણીઓની હિંસા કરનાર, સસારમાં
 અનેક પ્રકારના દુઃખ પામે છે તત્સબધી કેટલીક
 ગાથાઓ નીચે લખવામાં આવે છે —

પાપસ્થાનક પહેલુ કહ્યું, હિંસા નામ દુરત,
 મારે જે જગ જીવનેરે, તે લહે મરણ અનન્તરે—પ્રાણી
 જિનવાની ધરે ચિત્ત. ૧

માતપિતાદિ અનતનારે, પામે વિયોગ તે મન્દ,
 દારિદ્ર દોહડગ નવિ ટળેરે, મિલે ન વલ્લભવૃન્દરે
 પ્રાણી ૦ ૨

હોયે વિપાકે દશ ગુણુરે, એક વાર કિયુ કર્મ,
 શત સહસ્ર કોડી ગમેરે, તીવ્ર ભાવના મર્મરે. પ્રા ૦ ૩

મર કહેતા પણ હજ હુવેરે, મારે કિમ નવિ હોય.
હિસા ભગિની અતિ ખૂરીરે, વૈશ્વાનરની બેયરે.

પ્રાણી ૦ ૪

તેહને બેરે જે હુવારે, રૌદ્ર ધ્યાન પ્રમત્ત,
નરક અતિથી તે નૃપ હુવારે, જિમ સુભૂમ પ્રદાહ-
તરે પ્રાણી ૫

રાય વિવેક કન્યા ક્ષમારે, પરણાવે જસ સાય,
તેહ થકી દૂરે ટલેરે, હિસા નામ બલાયરે પ્રા. ૬

હિસાથી આત્માની નીચદશા થાય છે અને
હિસાથી અનેક ભવમા પાપકર્મના વિપાકો ભોગવવા
પડે છે, ઇત્યાદિથી હિસાયુક્ત મનુષ્યોની વૃત્તિ પાછી
હઠાવીને દયાની વૃત્તિ ખીલવવાને શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાય
પોતાની દુરજ અદા કરે છે.

શ્રીમદે સત્યનો ઉપદેશ આપતા કહ્યું છે કે
સત્યના સમાન કોઈ ધર્મ નથી,
સત્યનો ઉપદેશ અને અસત્યના સમાન કોઈ
અધર્મ નથી. અસત્ય બોલવાથી

વર, ખેદ અને અવિશ્વાસની વૃદ્ધિ થાય છે, અને જે સત્ય બોલે છે તેની મન, વાણી અને કાયા પવિત્ર થાય છે અને તેનો આત્મા, પરમાત્માની પ્રાપ્તિ કરી શકે છે સત્યથી જગતના સર્વવ્યવહારો ચાલે છે. સત્યથી પ્રતિષ્ઠાની વૃદ્ધિ થાય છે આર્યોવર્તના મનુષ્યો પૂર્વે સત્ય વાણી પ્રાય વિશેષતઃ વદતા હતા. આર્યોવર્તની અધોગતિ કરનાર અસત્ય છે અસત્ય વદનારા મનુષ્યોથી ભારત ભૂમિની અવનતિ થાય છે. ગમે તેવા સકટોમા પણ સત્યમતનુ પાલન કરવાથી વચનની સિદ્ધિ થાય છે એમ શ્રીમદ્ જણાવે છે —
જે સત્યમત ધરે ચિત્ત, હોયે જગભાહે પવિત્ર,
આજ હો તેહનેરે નવિ ભય, સુર વ્યતર યક્ષથીજ,
જે નવી ભાષે અલીક, બોલે ઠાયુ ઠીક,
આજ હો ટેકેરે સુવિવેકે, સુજશ તે સુખ વરેજ.

ઈત્યાદિ ગાથાઓથી તેમની સત્યવાણી બોલવાની તથા તેમની મનુષ્યો સત્ય બોલે તે તરફ કેટલી બધી રૂચિ હતી તે તેમના ઉપરના વાક્યોથી માલુમ પડે છે.

શ્રીમદ્, ચોરીરૂપ પાપકર્મના ત્યાગ સખંધી ઉત્તમ
 બોધ દે છે, અને મનુષ્યોને
 ચોરી નિષેધ ચોરીના પાપકર્મથી પાછા હઠા-
 વવા શુભ પ્રયત્ન કરે છે. મહાત્માઓના ઉપદેશથી
 મનુષ્યો ચોરીકર્મનો ત્યાગ કરે છે, તેથી મનુષ્યોને
 અને રાજાને પણ શાન્તિ મળે છે મુનિયો
 ગામેગામ ફરીને ચોરી નહિ કરવાનો ઉપદેશ દે છે
 નેથી મુનિયો જગત્મા પૂજ્યતાને પાત્ર ઠરે છે બા-
 લ્યાવસ્થાથી ચોરી કરવાની ટેવ પડે છે અને તે
 ઉમર વધતા વૃદ્ધિ પામે છે, ઉપાધ્યાયજી તત્સમગ્રી
 કહે છે કે —

ચોર તે પ્રાચે દરિદ્રી હુયે,
 ચોરીથી હો ધન ન ઠરે નેટકે,
 ચોરનો કોય ધણી નહિ,
 પ્રાય ભૂખ્યું હો રહે ચોરનું પેટ કે ચોરી ર
 જિમ જલમાહિ નાખીઓ,
 તલે આવે હો જલમા અયગોલકે,

ચોર કઠોર કરમ કરી,
 બાંધે નરકે હો તિમ નિપટ નિટોલકે ચોરી. ૩
 નાહુ પડયુ વળી વિસર્યુ,
 રથુ રાખ્યુ હો થાપણુ કરી જેહ કે,
 તૃણુ તુસ માત્ર ન લીજીએ,
 અણુદીધુ હો કિહા કોઈનુ જેહ કે ચોરી ૪
 અબ્રહ્મચર્યનો ત્યાગ કરવા સબધી શ્રીમદ્ નીચે
 બ્રહ્મચર્યનો ઉપદેશ પ્રમાણે ઉપદેશ આપે છે—

ચતુર્થ અબ્રહ્મચર્ય પાપસ્થાનક સજ્જાય
 પાપસ્થાનક ચોથુ વર્ણીએ, દુર્ગતિ મૂલ અબલ,
 જગસવિ મુખ્યો છે એહમા, છડે તેહ અચલ પાપ ૧
 રૂડુ લાગેરે એ ધૂરે, પરિણામે અતિકર,
 ફલ કિંપાકના સારિણુ, વરજે સજ્જન દર પાપ ૨
 અધર વિદુમ સ્મિત કુલડા, કુચકલ કઠીન વિશાલ,
 રામા દેખી ન રાચીએ, એ વિષવેલી રસાલ પા ૩
 પ્રબલ જવલિત અચપુતલી, આલિગન લલુ તત,
 નરક દુઆર નિતખિની, જધન શેવન એ દુરત. પા. ૪

દાવાનલ ગુણ વનતણા, કુલમશી કૂચક એહ;
 રાજધાની મોહરાયની, પાતક કાનન મેહ. પા. ૫
 પ્રભુતાએ હરિ સારિખો, રૂપે મહન અવતાર,
 સીતાયેરે રાવણુ યથા, છડો તુમે નરનાર. પા. ૬
 દશશિર રણુમાહે રોલિયા, રાવણુ વિવશ અબલ,
 રામે ન્યાયેરે આપણો, રોપ્યો જગ જય થલ પા. ૭
 પાપ બધાએરે અતિઘણા, સુકૃત સકલ ક્ષય જાય,
 અપ્રહાર્યારોનુ ચિતબુ, કદીય સફળ નવિ થાય. પા. ૮
 મત્રફળે જગ જશ વધે, દેવ કરેરે સાનિધ્ય,
 પ્રહાર્ય ધરે જે નરા, તે પામે નવનિધ પા. ૯
 શેઠ સુદર્શનને ટળી, શૂળી સિદ્ધાસન હોય,
 ગુણ ગાયે ગગનેરે દેવતા, મહિમા શીયળનો જ્ઞેય.

પા. ૧૦

મૂળ ચારિત્રનુ એ ભલુ, સમકિન વૃદ્ધિ નિદાન
 શીળ સલીલ ધરે જિકે, તસ હોય સુજસ વખાણ

પા. ૧૧

શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાયજી બાદ્યાવસ્થાથી પ્રહાર્યાસિ

હતા. બ્રહ્મચર્ય પાળવાથી થતા ગુણોનો તેમણે અનુભવ કર્યો હતો તેથી તે મહાપુરુષ ખરેખર વ્યભિચાર આદિ દોષોથી થતા કુકાયદાને વર્ણવી લોકોને બ્રહ્મચર્ય તરફ આકર્ષે છે ગૃહસ્થાવાસમાં પુરુષ ખરેખર પરત્ની કામી થઈને તથા લપટ થઈને બ્રહ્મચર્યથી ભ્રષ્ટ થાય છે, તેમજ સ્ત્રીઓ પરપુરુષથી લપટ થઈને બ્રહ્મચર્યથી ભ્રષ્ટ થાય છે શીયળ અથવા બ્રહ્મચર્યવ્રત પાળવાથી અનેક પ્રકારના પાપકર્મોથી મનુષ્ય દૂર રહે છે. વ્યભિચાર આદિ બ્રહ્મચર્યથી મનુષ્યો દુર્ગતિમાં પ્રવેશ કરે છે કામના વિષયમાં જગત મુઝાય છે જે મનુષ્ય ખરેખર કામને જીને છે તેજ લીળ્મપિતામહની પેઠે જગત્માં પોતાની કીર્તિ અમર કરે છે કામાચકિત ધારણ કરનારાઓ આત્માની શક્તિઓને પગતળે કચરી દે છે, અને દુર્ગુણોના પાસમાં પક્ષીની પેઠે ફસાય છે, ઉપરની સજ્જાયમાં ઉપાધ્યાયે જેવું વર્ણવ્યું છે તે પ્રમાણે વ્યભિચારી પુરુષના વા સ્ત્રીના હાલ સાચ છે. પરત્નીના રાગથી રાવણ સરખા સજ્જની પણ

દુર્દશા થઈ તો અન્યનું શું કહેવું ? અપ્રહાર્ય અરે-
 ખર મોહનૃપતિની રાજધાની છે અને પાપરૂપ વનને
 ખીલવવાને માટે તો મેઘ સમાન છે જેણે જગતના
 ગુફે ખનીને જગતને પ્રહાર્યના માર્ગમા ફોરવવું હોય
 તેણે પ્રહાર્ય ત્રત ધારણ કરવું જોઈએ કામવિષય
 લંપટી કુગુરૂઓ પત્થરના નાવ સમાન છે પરસ્ત્રીના
 મોહથી આર્યભૂમિના નૃપતિઓની દુર્દશા થઈ છે પર-
 સ્ત્રીના મોહથી ગુર્જર દેશના રાજા કરણધેલાએ ગુર્જર
 દેશને સદાને માટે પરત્ર કર્યો, અને તેની ખૂરી દશા
 થઈ દ્રૌપદીની લાજ લૂટવાને તત્પર થએલા કૌરવોના
 પાપથી પાડવોએ યુદ્ધનો નિશ્ચય કર્યો અને તેથી ભારત
 દેશની અને મનુષ્યોની દુર્દશા થઈ. પરસ્ત્રીના મોહથી
 સિદ્ધરાજ જયનિહે ચન્દ્રસમાન ઉજ્જવલ એવી પો-
 તાની કીર્તિમા ડાઘ લગાડ્યો. પરસ્ત્રી લપટવદોષથી
 કેટલાક રાઠોડો રજપુતોની પડતીમા કારણભૂત થઈ
 પડ્યા પરસ્ત્રીહરણ, પરસ્ત્રી લપટપણના દોષથી કેટ-
 લાક સુસલમાન બાદશાહોએ હિંદુસ્થાનમા ઘોરયુદ્ધ

કરીને હજારો મનુષ્યોના પ્રાણ લેઈને દેશમા અશાન્તિ ફેલાવીને ભારતભૂમિને અવનતિએ પહોચાડી સ્ત્રીઓના મોહમા ફસાવાથી મનુષ્યો, કામવાશનાને આધીન થઈ ને વિવેકનો ત્યાગ કરીને દુર્ગુણમાર્ગમા ચાલે છે ધર્મ-ગુરૂઓ સબધી વિચાર કરતા પણ જણાય છે કે જે જે ધર્મગુરૂઓ બ્રહ્મચર્યથી બ્રહ્મ થઈને કામના તાબે થયા છે તેઓએ પોતાની અને પોતાના ધર્મની અવનતિ કરી છે. જે ધર્મગુરૂઓ કામના આધીન થઈને લલનાના દાસ બને છે, તેઓ પોતે તરી શક્તા નથી અને અન્ય મનુષ્યોને પણ તારવાને શક્તિમાન બની શક્તા નથી. ધર્મ ગુરૂઓ બ્રહ્મચર્યને ધારણ કરી પોતાની દેશની અને ધર્મ માર્ગની ઉન્નતિ કરી શકે છે ગૃહસ્થ દશામા વીશ વર્ષ પર્યન્ત બ્રહ્મચર્ય પાળી શકાય એવા ગુરૂકુળો સ્થાપન કરીને ઉછરતા બાળકોને કેળવીને બ્રહ્મચારી બનાવવા જોઈએ અને કામને તાબે કરી શકે એવા ઉપાયો યોજવામા આવશે તો ધર્મની ઉન્નતિ થઈ શકશે

શ્રીમદ્, ક્રોધ નામના દોષને ત્યાગવામા પણ સારો
 ઉપદેશ આપે છે ક્રોધથી જ્ઞાનનો
 ક્રોધ ત્યાગ કરવાનો નાશ થાય છે ક્રોધી મનુષ્યના
 ઉપદેશ હૃદયમા સત્યજ્ઞાન સ્ફુરતુ નથી અને
 તે ક્રોધાવેશે અનેક પ્રકારના પાપ-
 કર્મ કરે છે સયમનો ઘાત કરનાર ક્રોધ છે પૂર્વ કોટિ
 વર્ષ પર્યંત સયમ પાળ્યુ હોય છે તોપણ ક્રોધથી બે
 ઘડીમા તેનો નાશ થાય છે. કે ધરૂપ અગ્નિ જેના હૃદ-
 યમા ઉત્પન્ન થાય છે તેને પણ બાળે છે અને પ્રાય
 અન્ય મનુષ્યોના સદ્ગુણોને પણ સામગ્રી પામીને
 બાળે છે ઇત્યાદિ જાણતને શ્રીમદ્ નીચેની સજ્જ-
 યથી કથે છે —

ક્રોધ તે બોધ નિરોધ છે, ક્રોધ તે સયમ ઘાતીરે,
 ક્રોધ તે નરકનુ બારણુ ક્રોધ દુરિત પક્ષપાતીરે પા ૧
 પાપ સ્થાનક છઠું પરિહરો, મન ધરી ઉત્તમ બનીરે,
 ક્રોધ ભુજગની જાગૃતી, એક કડી જયવતીરે. પા ૨
 પૂરવ કોડી ચરણ ગુણે, લાબ્યો છે આતમ જેશ્વરે;

કોધ વિવશ હુતા હોય ઘડી, હારે સવિક્ષણ
તેણે પા ૩

ખાળે આશ્રમ આપણે, લજના અન્યને દાહેરે,
કોધ કૃશાનુ સમાન છે, ટાલે પ્રશમ પ્રવાહેરે પા. ૪

કોધ દોષ ત્યાગવા સખધી આ પ્રમાણે સજ્જનન
ઉદ્દેશન કરીને ઉપાધ્યાયે અહ-
અહકાર ત્યાગનો ઉપદેશ કરનો ત્યાગ કરવા સખધી પણ
ઉત્તમ ઉપદેશ દીધો છે પ્રજ્ઞામદ,
તપમદ, લક્ષ્મીમદ, સત્તામદ આદિ અહકારના વશ
થઈને મનુષ્યો આત્માની ઉન્નતિમા પોતાના હાથે
વિધનો નાખે છે અહકારને જીતવો એ ડઠ સામાન્ય
કાર્ય નથી. માનના ત્યાગ સખધી ઉપાધ્યાયે બહુ
સારો બોધ આપ્યો છે —

માને રાજ્ય ખોયુ લકાનુ રાવણે,
નરનુ માન હરે હરિ આવી ઐરાવણે,
યૂલિભદ્ર શ્રુતમહથી પામ્યા વિકાર એ,
માને જીવને આવે નરક અધિકાર એ માને ૪

વિનય શ્રુત તપશીલ ત્રિવર્ગ હણે સવે,
 માને તે જ્ઞાનનો લજ્જક હોય ભવોભવે,
 વુપક છેક વિવેક નયનનો માન છે,
 એહને છાડે તાસ ન દુખ રહે પછે. માને. ૫

કપટ અર્થાત્ માયાના ત્યાગ સખધી શ્રીમદ્
 સારો યોધ આપે છે તે પૈકી
 નય ત્યાગવાનો ઉપદેશ સખધી થોડી ગાથાઓ નીચે
 લખવામા આવે છે —

પાપ સ્થાનક કહ્યું આઠમું, સુણો સન્તાળ,
 હડો માયા મૂલ, ગુણવતાળ.

કષ્ટ કરે વ્રત આઠરે, સુણો સન્તાળ,
 માયાએ તે પ્રતિજ્ઞા, ગુણવતાળ. ૧

નગન માસ ઉપવાસીયા, સુણો સન્તાળ,
 શીથ લીએ કૃશ અન્ન, ગુણવતાળ

ગર્ભ અનતા પામશે, સુણો સન્તાળ,
 જો છે માયા મન્ન, ગુણવતાળ. ૨

કેશ લોચ મલ ધારણા, સુણો સન્તાળ,

જૂમી શયા મૃત યાગ, ગુણવતાળ
 સુકર સકલ છે સાધુને, સુણે સન્તાળ,
 દુષ્કર માયા ત્યાગ, ગુણવતાળ.

૩

કપટથી યા માયાથી મનુષ્યો ઉચ્ચ કે ટિપર આવી શકતા નથી. તપ, જપ, પ્રભુભજન, વગેરે કરવામા આવે તોયણ જેના હૃદયમા કપટ છે તેનું કલ્યાણ થઈ શકતું નથી અહસ્થાને વા ત્યાગીઓને કપટનો ત્યાગ કરવો દુર્લભ છે અનેક પ્રકારની સ્વાર્થી આશ ઝોને તાબે થઈ મનુષ્યો કપટ કરે છે, યણ તેથી તેઓ અજ્ઞાનરૂપ અવકારમા પ્રવેશ કરે છે ઉત્તમ મનુષ્યો, મહાન્ લાભને માટે યણ કપટ કરતા નથી, જેના હૃદયમા કપટ છે તેનાથી પરમાત્મા દૂર હોય છે કપટી મનુષ્ય ખરેખર વિશ્વાસનો ઘાત કરે છે, અને પ્રમાણિકતારૂપ કલ્પવૃક્ષને મૂળમાથી છેદી નાખે છે. પૂર્વે આર્યાવર્તમા સરલ મનુષ્યો ઘણા હતા તેથી દેવભૂમીની પેઠે આર્યાવર્તની સર્વત્ર કીર્તિ પ્રસરી હતી “ખાડો ખોદે તે પડે” તેની પેઠે કપટી મનુષ્ય અન્તે

પોતાનો નાશ પોતાના હાથે કરે છે ખારી જૂમિમાં
જેમ વનસ્પતિ ઉગી નીકળતી નથી તેમ કપટીના
હૃદયમાં ધર્મમીજ પણુ ઉગી નીકળતુ નથી કપટના
પ્રપચનો નાશ કરીને મનુષ્યોને સરલ બનાવવા ઉપા-
ધ્યાયજીએ શુભોપદેશ દીધો છે, તેની કિમ્મત ઉત્તમ
વાચકો સ્વયમેવ કરી લેશે.

દોષ અને રાગનો ત્યાગ કરવા માટે પણુ શ્રીમદે
ઉત્તમ આશયેથી સન્નજીએ લખી છે દ્વેષ દોષનો
નાશ કરવા માટે ઉપાધ્યાયજીના હૃદયમાં જે પ્રવાહ
વહ્યો છે તે નીચે લખવામાં આવે છે.

દ્વેષત્યાગનો ઉપદેશ દ્વેષ પાપસ્થાનક.

દ્વેષ ન ધરિયે લાલન દ્વેષ ન ધરિયે,
દ્વેષ તજ્યાથી લાલન શિષસુખ વરિયે લાલન. શિવ॥
પાપસ્થાનક ૫ અગ્યારમુ કંડુ,
દ્વેષ રહિત હોય ચિત્તસવિ રુદું ચિત્ત ॥ ૧ ॥

ચરણકરણુ ગુણ બની ચિત્રશાલી,

દ્વેષ મૂમે હોય તે સવીકાની

લાલન. હોં ૨

દોષ એતાલીશ શુદ્ધ આહારી,	
ધૂંઝ દોષે હોય પ્રગલ વિકારી.	લાલન. પ્ર૦ ૩
ઉગ્ર વિહારને તપ જપ કિરિયા,	
કરતા દ્વેષ તે ભવમાહિ ફરિયા	લાલન ભ૦ ૪
યોગનું અગ અદ્વેષ છે પહેલુ,	
સાધન સવિ લહે તેહથી વહલુ	લાલન તે૦ ૫
નિર્ગુણને ગુણવત ન જાણે,	
ગુણવતને ગુણ દ્વેષમા તાણે	લાલન. દ્વ૦ ૬
આપ ગુણીને વલી ગુણરાગી,	
જગમાહ તેહની કીરતિ જાગી	લાલન કા૦ ૭
રાગ ધરી જે જિહા ગુણ લહિયે,	
નિર્ગુણ ઉપરે સમચિત્ત રહિયે,	લાલન સમ૦ ૮
ભવતિથિ ચિતન સુજસ વિલાસે,	
ઉત્તમના ગુણ એમ પ્રકાશે	લાલન. એમ૦ ૯

દ્વેષનું સ્વરૂપ અને દ્વેષથી થતી હાનિનું સ્વરૂપ શ્રીમદે સારી રીતે પ્રકાશ્યુ છે. મોટા મોટા જ્ઞાની મુનિવરો પણ દ્વેષદોષે અન્યોના સદ્ગુણોને દેખી

શક્તા નથી જેના હૃદયમા દ્વેષ નથી તે પ્રભુના માર્ગમા આવે છે. દ્વેષનો ત્યાગ કર્યા વિના કોઈ પણ મનુષ્ય, ધર્મના પગથીયાપર પાદ મૂકી શકતો નથી. નિર્ગુણ મનુષ્યો ગુણવતના ગુણોને બાળી શક્તા નથી. ઉલટા ગુણવતના ગુણોને દ્વેષથી તાણે છે, અને ગુણોને અવશુષ્ક રૂપે બતાવવા પ્રયત્ન કરે છે. જે મનુષ્યને પોતાના સહગુણોપર વિશ્વાસ નથી તે અન્યોપર દ્વેષ કરે છે હિન્દુસ્તાનની અને આર્યજનોની પાયમાલી કરાવનાર દ્વેષ છે દ્વેષથી કોઈનું પણ સાર દેખી શકાતું નથી, અને પોતાનું શ્રેય પણ કરી શકાતું નથી શ્વાનોની પેઠે જે મનુષ્યોમા દ્વેષ રહ્યા કરે છે તેઓ તે દેશને, નાતને અને જાતને પણ બચ પેદા કરે છે. ધર્મની અનેક પ્રકારની ક્રિયાઓ કરનાર મનુષ્યોના હૃદયને પણ દ્વેષ છોડતો નથી દ્વેષથી જગત્મા મનુષ્યો અનેક પ્રકારના પાપ કરે છે દ્વેષી મનુષ્યના હૃદયમા એક જાતનો આન્તરિક અગ્નિ સળગ્યા કરે છે, અને તેથી તે મનુષ્યોના પ્રાણ બાળીને બરમ કરે છે. જગ-

તમાથી જો એકલો દ્રેષ જતો રહે તો આ દુનિયા
સ્વર્ગસમાન બની શકે. ઉપાધ્યાયજીના મનમાં દ્રેષના
ઉપર બહુ તિરસ્કાર હતો તેથી તેઓએ ઉપર પ્રમાણે
લખ્યું છે. શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાયજીએ નિન્દાનો ત્યાગ કરવા
સબધી મનુષ્યોને ઉત્તમ બોધ આપ્યો છે. તે નીચે
લખવામાં આવે છે.

નિન્દાત્યાગ

સુદર પાપસ્થાનક તજો સોલમુ, પગનિદા અસરાલ હો,
સુદર નિન્દક જે મુખરી હુવે, તે ચોથો ચંડાલ હો

સુદર ૧

સુદર જેહને નિન્દાનો ટાળ છે, તપકિરિયા તસ ફોડ હો,
સુદર દેવ કિલ્લિવષ તે ઉપજે, એ ફલ રોકારોક હો

સુદર ૨

સુદર ક્રોધ અજીરણુ તપતાણુ, જ્ઞાન તણો અહકાર હો,
સુદર પરનિન્દા કિરિયા તણો, વમન અજીરણુ આહારજો

સુદર ૩

સુદર નિન્દાનો જેહ સ્વભાવ છે, તાસ કથન નવિ નિન્દહો,

સુદર નામ ધરી જે નિન્દા કરે, તેહ મહામતિ મન્દ હો,

સુદર૦ ૪

સુદર રૂપ ન કોઈ ધારીયે, દાખિયે નિજ નિજ રગ હો.

સુદર તેહમા કાઈ નિન્દા નહિ, બોલે બીજી અંગ હો,

સુદર૦ ૫

સુદર એહ કુશિલીણી ઇમ કહે, કોધ હુઓ જેહ ભાખે હો,

સુદર તેહ વચન નિન્દાતાણુ, દશવેકાલિક સાખે હો.

સુદર૦ ૬

સુદર દોષ નજરથી નિન્દા હુવે, ગુણ નજરે હુએ રાગહો,

સુદર જગ સવિ ચાલે માદલ મદયો, સર્વગુણી વીત-

રાગ હો સુદર૦ ૭

સુદર નિજ મુખ કનક કચોલડે, નિન્દક પરિમલ લેઈહો,

સુદર જેહ ઘણા પરગુણુ ગ્રહે, સત તે વિરલા કોઈહો.

સુદર૦ ૮

સુદર પરપરિવાદ વ્યસન તજે, મ કરો નિજ ઉત્કર્ષ હો;

સુદર પ્રાપકર્મ એમ સવિ ટલે, પામે શુભ જશ હર્ષ હો.

સુદર૦ ૯

મુસ વાચકો ! આ સન્નયનો ભાવાર્થ સુગમ હોવાથી સ્વયમેવ અવગોધી શકશે. ઉપાધ્યાયે નિન્દા કરનારને ચોથા ચડાળની ઉપમા આપી છે નિન્દા ઉપર ઉપાધ્યાયનો કેટલો બધો તિરસ્કાર હતો, તે તેમના વાક્યોથી જાણી શકાય છે જેને નિન્દા કરવાની ટેવ પડી છે તેનું સાધુપણુ, શ્રાવકપણુ, મનુષ્યત્વ ને તપ, જપ, અને ક્રિયાઓ ફેાક અર્થાત્ નિષ્ફલ છે, નિન્દા કરનાર સાધુ તપસ્વી ઢંડ જાતિના દેવતા તરીકે થાય છે. તપનુ અજીરણુ ક્રોધ છે, જ્ઞાનનુ અજીરણુ અહુકાર છે આહારનુ અજીરણુ વમન છે, અને ક્રિયાનુ અજીરણુ નિન્દા છે. ક્રિયા કરનારાઓમા નિન્દાનો દોષ વિશેષતઃ દેખવામા આવે છે ધર્મની ક્રિયા કરનારા કેટલાક જેનો વા અન્યો ક્રિયાઓ કરીને નિન્દાના દોષમા ક્રમાય છે, અને તેથી તેઓ હુદયની શુદ્ધિ કરવાને શક્તિમાન થતા નથી શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાયજીએ ધર્મની ક્રિયા કરનારાઓને નિન્દા કરતા દેખ્યા હશે તેથી ક્રિયાઓ કરનારમા નિન્દા દોષ મોટા ભાગે

રહે છે એમ લખ્યું છે. જનોમા હાલ પણ કેટલાક ક્રિયાનું અજીરણ નિન્દારૂપે બતાવી આપે છે. મૂઠ મનુષ્યોમા નિન્દાનો દોષ વધી પડેલો જોવામા આવે છે નામ દેઇને કોઇની પણ નિન્દા ન કરવી જોઇએ સુઝ મનુષ્યો પ્રાણાન્તે પણ નામ દેઇને કોઇની નિન્દા કરતા નથી દોષ દૃષ્ટિથી મનુષ્યોમા નિન્દાની ટેવ વધે છે, અને ગુણાનુરાગદ્રષ્ટિથી નિન્દાદોષનો નાશ ઠરી શકાય છે જગત્મા એક મનુષ્યમા સર્વ પ્રકારના ગુણો હોતા નથી કોઇનામા સદગુણો વિશેષ હોય છે અને દુર્ગુણો અલ્પ હોય છે, અને કોઇનામા દુર્ગુણો ઘણા હોય છે અને ગુણો થોડા હોય છે નિન્દા કરનાર મનુષ્ય દુર્જન તરીકે જગત્મા ગણાય છે, અને રાક્ષસ તરીકે જગત્મા સજ્જનોને હાનિ કરનાર થાય છે નિન્દા કરનારો નિન્દાદોષનો ત્યાગ કરે એજ ઉપાધ્યાયજીના ઉપદેશનો આશય છે. એ પ્રમાણે દોષોના ત્યાગ સંબધી ઉપદેશ આપીને, મનુષ્યોને સદ્ગુણોના મોર્ગ તરફ દોરનાર શ્રીમદ્નો આપણે જેટલો

ઉપકાર માનીએ તેટલો અદ્ય છે

શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાયજી વસ્તુવર્ણન કરવામા પણ સારી
નિપુણતા ધરાવે છે રાજાનુ, નગ
વસ્તુવર્ણન શક્તિ રનુ, વા અમુક પદાર્થનુ વર્ણન
કરવામા, તે કાળના કવિયોની

શૈલીને અગીકાર કરીને, વસ્તુનુ વર્ણન મનોરમ થાય
તેવી રીતે કરે છે અઠારમા સૈકાના કવિરાજ પ્રેમાન-
દની પેઠે, યશોવિજયજી પણ વસ્તુવર્ણન કરવામા
ઉત્તમ કવિની ગરજ પૂરી પાડે છે ઉપાધ્યાયકૃત વસ્તુ-
વર્ણન વિષયની કેટલીક કડીઓ નીચે લખવામા આવેછે

શ્રીપાલરાસ-અંક ત્રીજો-ઢાલ છઠી.

એક દિન એક પરદેશીયો, કહે કુમરને અહ્લુ નામરે,
સુણુ યોજન ત્રણસેં ઉપરે, છે નયર કચનપુર નામરે

જુઓ જુઓ અચરિજ અતિ ભલુ ૧
તિહા વજ્સેન છે રાજીયો, અરિકાલ સખલ કર વાલરે,
તમ કચનમાલા છે કામિની, માલતીમાલા સુકુમાલરે,
જુઓ. ૨

તેહને સુત ચારની ઉપરે, ત્રૈલોક્ય સુઢરી નામરે,
પુત્રી છે વેદની ઉપરે, ઉપનિષદ્ યથા અભિરામરે.

જીઓ. ૩

રક્ષાદિક જે રમણી કરી, તે તો એહ ઘડવા કર લેખરે;
વિધિને રચના બીજી તણી, એહનો જગ જસ ઉદ્દેખરે

જીઓ. ૪

રોમાઝે નિરખે તેહને, પ્રહ્લાદ્રય અનુભવ હોયરે,
રમર અદ્રય પૂરણુદર્શને, તેહને તુલ્ય નહિ કોયરે.

જીઓ. ૫

નૃપે તસ વર સરિખો દેખવા, મડપ સ્વયવગ્ કીધરે;
મૂલ મડપ થલે પૂતત્રી, મણિ કચમમય સુપ્રસિદ્ધરે.

જીઓ. ૬

ચિહ્નુ પાસ વિમાનાવલીસમી, મચાતિમચની શ્રેણિરે,
ગોરવ કારણુ કણુ રાશિ જે, ઝીપી જે ગિરિવર તેણીરે.

જીઓ. ૭

તિહા પ્રથમ પક્ષ આપાઢની, બીજે છે વરણુ મુહુત્તરે,
શુભ બીજ ! બીજ તે કાલ છે, પુણ્યવતને હેતુ આયત્તરે.

જીઓ. ૮

એમ નિસુણી સોવન સાકલુ, કુઅરે તસ હીધુ તાવરે;
ધરે જઈને કુળજકૃતિ ધરી, તિહા પહોતો હાર પ્રભાવરે.

જુઓ. ૯

મડપે પેસતો વારીયો, પોલીયાને ભૂષણ દેધરે,
તિહા પહોતો મણિમય પૂતલી, પાસે બેઠો સુખ સેધરે.

જુઓ. ૧૦

ખરદતો નાક તે નાનડુ, હોઠ લાખા ઉંચી પીઠરે,
આખ પીલી કેશ કાખરા, રહ્યો ઉભો માડવા હેઠરે

જુઓ ૧૧

નૃપ પૂછે કેઈ સોભાગિયા, વલી વાગીયા જાગીયા તેજરે,
કહો કુણ કારણ તુમે આવિયા, કહો જિણ કારણ તમે

હેજરે જુઓ ૧૨

તવ તે નરપતિ ખડખડ હસે, જુઓ જુઓ એ રૂપનિધાનરે,
એહને જે વરશે મુઠરી, તેહના કાજ સર્થા વલ્યા વાનરે

જુઓ ૧૩

ઇંણ અવસરે નરપતિ કુઅસી, વર અખર શિબિકારૂઠરે;
જાણીયે ચમકતી વીજલી, ગિરિ ઉપર જલધિ મૂઠરે.

જુઓ. ૧૪

મુત્તાહર હારે શોભતી, વરમાલા કરમાહે લેધરે,
મૂલ મડપ આવી ગુરુ કુચરને, સહસા શુચિરૂપ અવલોધરે.

જુઓ. ૧૫

તે સહજ સ્વરૂપ વિભાવમા, દેખે તે અનુભવ યોગરે,
ઈશુ વ્યતિકરે તે હરખિત હુધ, કહે હુઓ મુજ ઈષ્ટ

સયોગરે જુઓ ૧૬

તસ દ્રષ્ટિ સરાગ વિલોકતો, વિચે વિચે વામન રૂપરે,
દાખે તે કુવરી સુલ્લહી, પરિપરિ પરખે કરી નૃપરે

જુઓ ૧૭

સાચિતે નટનાગર તણી, બાણ વાણ ખુતે જેમરે,
મન રાણ કાણ શુ કરે, આણવિન એહશુ પ્રેમરે

જુઓ ૧૮

હવે વર્ણવે જે જે નૃપ પ્રત્યે, પ્રતિહારી કરી ગુણ પોષરે,
તે તે હિલે કુચરી દાખવી, વય રૂપને દેશના દોષરે.

જુઓ ૧૯

વરણવતા-જસ મુખ ઉજલુ, હેલંતા તેહનુ શ્યામરે,
પ્રતિહારી થાકી કુંચરને, સા નિરખે રતિ અભિરામરે.

જુઓ. ૨૦

છે મધુર યથોચિત શેલડી, હધિ મધુ સાકર ને દ્રાખરે;
 યજ્ઞ જેહનુ મત જીહા વેધિયુ, તે મધુર ન બીજા
 લાખરે. જીઓ. ૨૧

ધણ અવસરે થલની પૂતલી, મુખે અવતરી હારનો દેવરે;
 કહે ગુણ આહક જો ચતુર છે, તો વામનવર તતખેવરે
 જીઓ. ૨૨

તે સુણિ વરીઓ તે કુઅરીયે, દાખે નિજ અતિહી કુરૂપરે,
 તે દેખી નિભૂતસે કુળજને, તવ રૂઠા રાણા ભૂપરે.
 જીઓ. ૨૩

ગુણ અવગુણ મુગ્ધા નવિ લહે, વરે કુળજતજી વર ભૂપરે;
 યજ્ઞ કન્યા રતન ન કુળજનુ, ઉકરડે શો વર ધૂપરે.
 જીઓ. ૨૪

તજ માલ મરાલ અમે કહુ, તું કુણ છે અતિ વિકરાલરે,
 જો એ ન તજો તો એ તાહરે, ગલે નાલ લૂણે કર વાતરે
 જીઓ. ૨૫

તવ હસીય લણે ઇચ્છુ, તુમે જો નવિ વરિયા એણરે;
 તો દુર્ભગ રસો મુલ કિચ્છુ, રસો ન વિધીશુ કેણરે
 જીઓ. ૨૬

પરસ્ત્રી અભિલાષના પાતકી, હવે મુઝ અસિધારા તિથરે,
પામી શુદ્ધિ થાઓ તમે સવે, દેખો મુઝ કેવા હત્થરે.

જીઓ. ૨૭

ઈમ કહે કુખજે વિક્રમ તિર્યુ, દાખ્યુ જેણે નરપતિ નઠરે,
ચિત્ત ચમક્યા ગગને દેવતા, તેણે સતતિ કુસુમની પુઠરે.

જીઓ. ૨૮

હુઓ વજ્રસેન રાજા યુશી, કહે ખલપરે દાખવો રૂપરે,
તેણે દાખ્યુ રૂપ સ્વભાવનું, પરણાવે પુત્રી ભૂપરે

જીઓ. ૨૯

દીયો આવાસ ઉત્તગ તે, તિહા વિલસે સુખ શ્રીપાલરે,
નિજ તિલકમુઠરી નારીશુ, જીમ કમલાશુ ગોપાલરે

જીઓ. ૩૦

ત્રીજે ખડે પૂરણ થઈ, એ છઠ્ઠી ઢાલ રસાલરે,
જસ ગાતા શ્રી સિદ્ધચક્રનો, હોય ઘર ઘર મગળ માળરે.

જીઓ. ૩૧

શ્રીપાલ રાસ.

શ્રીમદ્દની વીરરસ વર્ણનશક્તિ.

(કડખાની દેશી.)

ચગરણુરગ મગલ હુઆ અતિધણા,
 ભૂરિ રણતૂર અવિહર વાજે,
 કેતુકલાખ દેખણુ મલ્યા દેવતા,
 નાહ દદુભિતણુ ગગન ગાજે ચં ૧

ઉગતા રણભૂમિ તિહા શોધિયે,
 રોધિયે કરી વિવિધ શસ્ત્ર પૂજા,
 બોધિયે સુભટ કુલવશ શસાકરી,
 યોધિયે કવણુનિણુ તુઝ ફૂજા. ચ ૨

ચરચિયે ચાફચહન રસે સુભટતનુ,
 અરચિયે ચપકે મુકુટ સીસે;
 સોહિયે હૃદય વરવીર વલ્યે તથા,
 કલ્પતરૂ પરિ બન્યા સુભટ દીસે. ચં. ૩

કોઈ જનની કહે જનક મત લાજવે,

કોઈ કહે માફે બિરૂદ રાખે
 જનક પતિપુત્ર તિહુ વીરજસ ઉજલા,
 સોહિધન જગતમા અણિય આખે ચ. ૪
 કોઈ રમણિ કહે હસિય તુ સહિશ કિમ,
 સમર કરવાલ શર કુતધારા,
 નયનખાણે હણ્યો તુજ મે વશકિયો,
 તિહા ન ધીરજ રહ્યો કર વિચારા ચ. ૫
 કોઈ કહે માફરો તું મોહ મત કરે,
 મરણુવન તુજ ન પીઠ છાડુ,
 અધરરસ અમૃત રસ દોય તુજ સુલભ છે,
 જગતજય હેતુ હો અચળ ખાડુ ચ. ૬
 ઈમ અધિક કોતકે વીરરસ જાગતે,
 લાગતે વચન હુઆ સુભટ તાતા,
 સૂરપણે કૂર હુઈ તિમિર દલ બડવા,
 પૂર્વ દિશી દાખવે કિરણ રાતા ચ. ૭
 રોષિ રણુ લલ સરભ કરી અતિધણા,
 દોઈદલ સુભટ તવ સખલ જૂએ,

ભૂમિને લોગતા જોઈ નિજયોગતા,
 અમલ આરોગતા રણ મૂઝે ચં. ૮
 નીર જીમતીર વરસે તદ્દયોધ ધન,
 સચરે બગ પરે ધવલ નેજ,
 ગાજદલ સાજ રતુ આધ પાઉસતણી,
 વીજ જીમ કુત ચમકે સતેજ ચ. ૯
 પિંડ બ્રહ્મડ શત બડ જે કરી શકે,
 ઉછલે તેહવા નાલ ગોલા,
 વરસતા અગનિ રણ ગગન રોષે ભર્યા,
 માનુ એ ચમતણા નયણ ડોલા. ચ. ૧૦
 કેઈ છેદે શરે અરિતણા શિર સુલટ,
 આવતા કેઈ અરિયાણુ ઝાલે,
 કેઈ અસિંહિન કરિકુલ મુગતાફલે
 બ્રહ્મરથ વિહંગ મુખ ત્રાસ ઘાલે. ચ. ૧૧
 મધ રસ સદ્ય અનવધ કાવપદ્ય ભર,
 બદિજન બિરૂદથી અધિક રસિયા,
 ખોજ અરિફોજની મોજધરિ નવિ કરે,
 ચમકભર ધમક દેઈ માફિ ધસિયા. ચ. ૧૨

વ્યાલ વિકરાલ કરવાલ હૃત સુભટ શિર,
 વેગ ઉછલતિ રવિ રાહુ માને,
 ધૂલિ ધોરણી મિલત ગગન ગંગા કમલ,
 કોટી અતરિન રથ રહત છાને, ચ ૧૩
 કેઇ ભટ ભારમરિ શીસ પરિહાર કરી,
 રણ રસિક અધિક જૂજે કબધે,
 પૂર્ણ સકેત હિત હેત જય જય રવે,
 નૃત્ય મનુ કરત મગીત બધધે ચ ૧૪
 ભૂરિ રણનર પૂરે ગયણ ગડગડે,
 રથ સખલ ચૂર ચકચૂર ભાજે,
 વીર હઠ્ઠાય ગય હય ચલે ચિહુ દિશે,
 જે હુવે ચૂર તસ કોણુ ગાજે ચ ૧૫
 તેહ ખિણુમા હુઇ રણમિલી ધોરતર,
 રૂધિર કર્દમ કરી ભરી અત પૂરી,
 પ્રીતિ હુઇ પૂર્ણ વ્યતરતાણા દેવને,
 સુભટને હોથ નવિ રહિ અધૂરી ચ ૧૬
 દેખિ શ્રીપાલ ભટ ભાજિયુ સૈન્ય નિજ,

ઉઠવે તવ અજીત સેન રાજા,
 નામ મુજ રાખવો ને ફરિ દાખવો,
 હો સુલટ વિમલ કુલ તેજ તાજા ચ ૧૭
 તેહ ઈમ બૂજતો સેન્ય સજી બૂઝતો,
 વીંટિયો જતિ સ્વયસાત રાણે,
 તે વદે નૃપતિ અભિમાન ત્યજી હજીય તું,
 પ્રણમી શ્રીપાલ તિહા એહ જાણે ચં ૧૮
 માન ધન જાસ માને ન તે હિત વચન,
 તેહશુ બૂઝતો નવિ ય થાકે,
 બાધિયો પાડિ કરી તેહ સત સય ભટે,
 હુઓ શ્રીપાલ જસ પ્રગટ વાકે ચ. ૧૯
 પાય શ્રીપાળને આણિયો તેહ નૃપ,
 તેણે છોડાવિયો ઉચિત જાણી,
 ભૂમિ સુખ ભોગવો તાત મત ખેદ કરો,
 વદત શ્રીપાલ એમ મધુર વાણી ચ ૨૦
 ખડ ચોથે હુઇ દાલ ચોથી ભત્રી,
 પૂણી કડખા તણી એહ દેશી,

જેહ ગાવે સુજસ એમ નવ પદ તણા, તે લહેઝદિ
સવિ શુદ્ધ લેશી

અ ર૧

જ પુસ્વામીના રાસમાંથી, રાજગૃહ નગરવર્ણન.

હવેરે રાજગૃહ નગર છે, સકલ નગર શિણુગારરે,
ઉજવલજિન ગૃહ મડલી, જીહા હિમગિરિ અનુકારરે. ૧
ચરિત્ર સુણો શુણવતનુ, પવિત્ર હોયે જિમ કાનરે,
ચિત્ત ચમકે આવે ચાતુરી, વાધે મતિ વળે વાનરે.

ચરિત્ર ૨

જિહા જીન ચેત્યમા ધૂપનો, દેખી ધૂમ અગાસીરે,
મર્દંગ ગર્જિત ઘન ભ્રમે, શિખી નિત્ય ઉદલાસરે અ ૩
જેહમા સૌધે ફટિક ઘુતિ, છળી મરકતની અલાધીરે,
માનુ ગંગા એ આવી ઝીલવા, યમુના રવિ અક દાધીરે

ચરિત્ર ૪

જેને હરવી માનુજલ નિધિ, દુ ખભર લકા કપાવીરે,
મુખ નવિ દાખે અમરાવતી, અલકા નામેજ આવીરે.

ચરિત્ર ૫

રાજ્ય કરે તિહા નરપતિ, શ્રેણિક જસગુણ શ્રેણીરે,
અન ભુવનમાહે વિસ્તરી, પાવન જેવ ત્રિવેણીરે.

ચરિ ૬

જેહને તેજે પરાભવ્યો, ભાનુ ભમે માનુ ગગનેરે,
ઉગ્ધુ હુઆ તમ કીરણ તે, તારા અમર્ષને અસિરે

ચરિ ૭

તામ સલામાહે શોભતો, રૂપભદ્રત હુઆ શેઠરે,
ધનદંતે તેહજ ધનપતિ, ખીલે કુખેર તે હેઠરે ચરિ ૮
પથ તરૂંજી જળસર પરે, તસધન સવીહીત આવેરે
જેહશયુ સુરતરૂં તોળીઆ, ઉચો ગયો લઘુ ભાવેરે

ચરિ ૯

ઈક તે જેહને નિત્ય રહે, કર અગ્ને સતકોટીરે,
અદ તે સકળ કળા વર્યો, પદવી તસ સવિ મોટીરે

ચરિ ૧૦

ધારિણી સદ્ધર્મ આરિણી, ચિત્ત તારણી હુઇ તાસરે,
ઠારણી મુખદુઃખ વારિણી, મનોહારિણી સુવિલાસરે.

ચરિ. ૧૧

રથે તે રભા હરાવતી, ભાવતી ચિત જન વચણારે,
સુલલિત શીલ સોહામણી, સહજ સદુણનડા નયણારે.
ચરિ ૧૨.

મિલિત રહે નખમાસ જ્યુ, તે દપતી સસનેહોરે,
નવ નવ રગ ભરે રમે, એકજ જીવ હોય દેહોરે ચ ૧૩
એક દીન ધારિણી ચીંતવે, સુતવિણુ રથો જયવારોરે,
સીચે હૃદય જસ સુત અમી, તેહનો ધન્ય અવતારોરે.
ચરિ ૧૪

ચિતાએ તેણે હુઈ દુર્ભંગી, નિર્ભયે પ્રિય પુછીરે,
તેહ ચિતા પ્રિય મન ઠવે, પણ નવી હોય તે ઓછીરે
ચરિ. ૧૫

એહ ચિત્ત દુ ખને વિસારવા, શેઠ વૈભારે તે પહુતારે,
વાયુ આસેહી ગગન ચઢયા, રથ ઘોષે મૃગ ખીહતારે.
ચરિ. ૧૬

ગિરી પ્રિય હસ્ત આલખને, ધારણિ ચઢીય લોભારે,
અગુલીએ ઠરી દાખવે, પ્રિય ઉપવનતણી શોભારે.
ચરિ. ૧૭

એહ બીજોરડી કળનમી, દાડિમ રાતે કુંદેરે,
મદ નવી શિખે હૃદયે ગડે, જગતને માનુ અમુદેરે
ચરિ ૧૮

એ સહકારની મજરી, કોકિલ કલરવ ગુરૂણીરે,
વિકસિત એહ કુસુમલતા, માનુહસિત તરૂપરણિરે.
ચરિ ૧૯

જળુ કદમ પ્રિયાળએ, તાલ તમાલ વિરાળારે,
ભઈ જુધ મયકુદએ, કદ એ હર્ષના ચાળારે ચરિ ૨૦
મોટા એ દ્રાક્ષના માડવા, મુઅડલા રૂઅડલા આવેરે,
મધુર એ મધુકર રણુએ, સ્વાગત માનુ જળાવેરે
ચરિ ૨૧

શ્રાદ્ધ યશોમિત્ર દેખીઓ, રૂપલે તીકા સિદ્ધ પુત્રોરે,
ભશો કિહા પુછયુ તવ કહે, ઇહા સોહમ છે પવિત્રોરે
ચરિ ૨૨

આવો તો થાવો અગ્રેસરી, વદનનો ધરો ભાવોરે,
દયતિ તેહ સાથે ચાહ્યા, દીઠા મુનિ સુભાવોરે. ચ. ૨૩
કોધજળત સમજલધરૂ, માન મહાતરૂ હસ્તિરે
દલ ઉરગ વિષ જાગુલી, લોભ સમુદ્ર અગસ્તિરે. ચ. ૨૪

ઈંદ્રિય સઠળને વશ કર્યો, વશ કર્યો મનના સચારેરે,
 આતમધ્યાનમાં ઝીલતા, પામ્યા ભવતણી પારેરે ચ ૨૫
 તેહની દેશના સાલણી, સિદ્ધ જળુરૂપ પુછેરે,
 ધારણિ પળુ અવસર લહી, કહે મુજસુત છે કે નવી છેરે
 ચરિ ૨૬

સાવધ મુનિને નવી પુછીએ, સિદ્ધ કનુ જળુ નામરે.
 એ અવસર પુછ્યે સુત હશે, સિદ્ધ સ્વપ્ન સુરધામિરે
 ચરિ ૨૭

ધારિણિ કહે જળુ દેવતા, ઉદ્દેશે તો હુ કરશુરે,
 આભિલ ઇંગસો અઠોત્તરા, ઈમ મન વધીત વરશુરે
 ચરિ ૨૮

હવે મુનિ વદીને દયત્તિ, આવ્યા નીજ ઘર બારેરે,
 સિદ્ધ સ્વપ્ન દેખે અન્યઠા, ધારિણિ ચિત્ત ઉદારેરે
 ચરિ ૨૯

કુક્ષે વિદ્યુન્માળી અવતર્યો, દોહક હુઆ શુભ પુર્યારે,
 સમગ્ર પુણ્યે સુત જનમીઆ, સુજસ વિલાસ પડુરારે.
 ચરિ. ૩૦

જંબુસ્વામી દીક્ષા લેવા નીકળે છે તે વખ-
તનુ વર્ણન નીચે પ્રમાણે.

(ઢાળ-તુજ આવનીની એ—દેશી)

શુભતીરથ ઉદકે સ્નાન કરી મનોહાર,
અગરાગતે કીધા ખાવના ચદનસાર
ચિત્તમાહી અણુમાન્યુ શુકલધ્યાનહે ભૂર, ૧
ખાહિર આવી લાગ્યુ ઉજ્જવલ માનુ કપૂર
મણિકચન ભૂષણ સમલ ઝળાહળતેજ,
સોહે તનુ પેર્યા હંધકે હાર સહેજ,
સર્વાંગ અલકૃત કલ્પવૃક્ષ પર છાજે,
મનમા નિરાગિ પણુ એ કલ્પ ન ભાજે ૨
વરદેવ અનાદ્રન સાનિધ્ય પુરણહાર,
શણુગારે સઘળે પુરણુ જ ખુ કુમાર,
શિરછત્ર વિરાજે રજનીકર અનુકાર,
ખિહુ પાસે લટકે ચામર ચચળ ચ્યાર ૩
ખહુમૂલ રતનમય મગળરગ અભાગ,
શિખિકા આરોહે જેમ મૃગપતિ ગિરિશૃંગ,

દાન બહુવિધ દીજે કીજે સમલ મડાણ,
 પચશબ્દ વાજે ગાજે ઢાલ નિશાન ૪
 ભુગળ ભેરી ને ફેરીવાજે વશ ને વીણા,
 તાલતાવલ ઢસાલને નાદે સુરપણ લીણા,
 સરલી સરણાઈ ચઢચઢે ચિહ્ન દિશી આવી,
 ગુણમર્દલ વર્દલ શ્રીમડલે છબી ફાવી ૫
 તત થાથા થેઈ થેઈ થુગન થુંગન નાચે,
 સુદ્ધાત સગીતે પગપગ નવરસ માચે,
 ગિરહાવલી ખોલે ગુણ અવહાતે ભાટ,
 જ્યજ્ય સહુ ખોલે મહીયા લોકના ઠાઠ. ૬
 આગે તેજી તુરગમ કથન જડીત પલાણ
 એરાકી આરખી કખેળ કંકાણ,
 તુરકી ખુરાસાણી પાણીપથા નવરગ
 કાશ્મીરી અનુપમ પચ લદ્ર અતિચગ ૭
 મદ ઝરતા કુજર જાણેસ નિર્જરશેલ
 અખર લાગી અખાડી સુરગજશયુ કરે મેળ,
 ધવલ ધોરી જોતરીયા રથની કીધી તૈયારી,

શણગાર્યા સામેલા ધવલ મગલ દીએ નારી ૮
 ગાય ગીત સુહાગણુ પહેરી નવલા વેશ,
 મહમુદિત હુઆ સવી ગામ અને સન્નિવેશ,
 કેઈ ચઢ્યારે સુખાસને કેઈ ચઢ્યા ચકડોળ,
 અતિ ચતુર વિચક્ષણુ કરે ઘણા રગરોળ ૯
 અષ્ટ મગળ ચાલે આગે વળી ચાટુગર,
 અસિકુત ફલક ગ્રહ નર્મકારતિકાર,
 તિલ નાખ્યા ન તળે આવે નિમ હુઆ પથ,
 ધરણીનો કણ પણ ન રહ્યા કોઈ અપથ ૧૦
 ઉત્સવ જુએ નરનારી ધારી ચઢી ચૌમારી,
 વ્યાકુળ થઈ વાદિત્ર શબ્દ સુણી સરી નારી,
 તુર દૂધન્નમાતા કલિકન્નજલ સિદ્ધર,
 પટ હોએ વલ્લભ સ્ત્રીને સહજસનુર ૧૧
 ગાનવાન સુણીને અર્ધ તિલક કરી એક,
 અર્ધાનન દ્રગ એક જોવા ચાલી છેક,
 એક ઉર પહેરે એકજ ચરણ પખાલે,
 અરધી કચુકી પહેરી જોવા કેઈક ચાલે. ૧૨

ધસમસતી કોઈક ઠજજલ ગલ્લે ઘાલે,
 કસ્તુરી લોચન ઠવતી આધી ચાલે,
 ખાવનાચઢન રસ પાય લગાડે ખાલા,
 અળતો હૃદય સ્થલે લાહી કરે ચકચાળા. ૧૩

કટિમેખલ કહે ઘાલી ઉતાવળી દોડે,
 એકહાર એકાવળી શેણી તટે નિજ જોડે,
 ભુજવલ્લિ નેપુર કકણ ઘાલે પાયે,
 પહેણુ ઓઢણુના વસ્ત્ર વિપર્યય થાયે ૧૪

ઢળતા ધીના લાડુઆ મુકે તે ગાડુ આગે,
 લાડુઆસમ નારીને જોવાનો રસ જાગે,
 ખાળ રોતા મુકે મારગે પરના ખાળ,
 રોતાનિજ ખાળક ભ્રાન્તિ લીએ સુકુમાલ ૧૫

પરિધાન શિથિલ હુઓ ગાઢ બધન ન કરાયે,
 વાયુવેગે મસ્તક ઓઢણુ ઉડી જાયે,
 ઈમ્મિ જોતા વધુજન હુઓ કુમારી રૂપ,
 કૌતુકીને પણ તવ કૌતુક લાગ્યું અનુપ. ૧૬

ઈમ કૌતુક ઉત્સવે ઉપવને કુમાર,
 થાય જય જય નદા જય જય ભદ્રા ઉચ્ચાર,
 શિખિકાથી ઉતરે માનુ સસાગ્રા તેહ,
 ગુરૂ સ્વામી સધર્મ વદે સુજસ સનેહ. ૧૭

ઈત્યાદિ

સમુદ્રવહાણુ સવાદમા, સમુદ્ર અને વહાણના
 સવાદનુ, ગુણુદોષ તરીકે સારી રીતે વર્ણુન કયુ છે.
 વસ્તુવર્ણુનશક્તિ ખરેખર ઉપાધ્યાયજીની ઉત્તમ છે
 એમ વાચકો સ્વયમેવ વિચારી શકશે ઉપાધ્યાયજીના
 વખતમા ચતિયોના શિથિલપણાથી નવેગી મુનિમાર્ગ,
 ઉત્પન્ન થવાથી તથા સ્થાનકવાસી વગેરેની ચર્ચાથી
 અનેક પ્રકારના ધર્મશાસ્ત્રો સળધી ગ્રન્થો લખવાની
 આવશ્યકતા હતી, તેથી તેઓએ ચરિત્રો લખવામા
 પોતાનુ જીવન ઘણુ લખાવ્યુ નવી પ્રીપાલ અને
 જીયુસ્વામીના રાસથી ચરિત્ર સળધી પદરચનામા
 કવિતાશક્તિ ઘણી હતી તેનો ખ્યાલ કરી શકાય છે.

શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાયનો અધ્યાત્મજ્ઞાનપર બહુ પ્રેમ
હતો. અધ્યાત્મજ્ઞાનમા તે બહુ
શ્રીમદ્નો અ યાત્મ ઉંડા ઉતર્યા હતા. એમ તેમના
જ્ઞાનમા પ્રેમ અને બનાવેલા અધ્યાત્મિક ગ્રન્થોથી
તેમણે પાડિય સિદ્ધ થાય છે. તેમના નીચેના
વાક્યોથી તેઓ ઉત્તમ અધ્યાત્મ-
જ્ઞાની હતા એમ વાચકોને જણાશે.

આત્મજ્ઞાને જેહવુ રે, ચિત્ત ચોકસ ઠહરાત,
તેહને દુ.ખ કહ્યુ નહી રે, બીજના દીન દુ ખી બ-
તરે -પત્ર—૬૧

જથુરાસ.

આત્મજ્ઞાને મગન જે, તે સવિ પુદ્ગલનો ખેલરે,
ઇન્દ્રજાલ કરી લેખવે, ન મલે તિહા કોઇ મન મેલરે
ન સ. ૩૯
જાણ્યો ધ્યાયો આત્મા, આવરણ રહિત હોય સિદ્ધરે,
આત્મજ્ઞાન તે દુ ખ હરે, એહિજ શિવહેતુ પ્રસિદ્ધરે.
એ સ. ૪૦

શ્રીપાલરાસ. પત્ર. ૧૫૬

અરિહત પદ ધ્યાતો થકો, દંવહ ગુણ પન્નમયરે;
 બોદ છેદ કરી આતમા, અરિહત રૂપી થાયરે
 વીર જીનેશ્વર ઉપદિશે, સાલળજો ચિત્ત લાધરે,
 આતમધ્યાને આતમા, રૂદિ મળે સવિ આધરે વીર ૧
 રૂપાતીત સ્વભાવ જે, કેવલ હ સણુ નાણીરે,
 તે ધ્યાતા નિજ આતમા, હોયે સિદ્ધ ગુણુખાણીરે વીર. ૨
 ધ્યાતા આચારજ લલા, મહામત્ર શુભ ધ્યાનીરે,
 પંચ પ્રસ્થાને આતમા, આચરજ હોય પ્રાણુરે વીર ૩
 તપ સન્નમયે રત સદા, દ્વાદશ અગનો ધ્યાતારે,
 ઉપાધ્યાય તે આતમા, જગ બધવ જગ જ્ઞાતારે વીર ૪
 અપ્રમત્ત જે નિત્ય રહે, નવિ હરખે નવિ શોચેરે,
 સાધુ સુધા તે આતમા, શુ મુકે શુ લોચેરે વીર ૫
 સમ સવેગાદિક ગુણુ, ક્ષય ઉપશમ જે આવેરે,
 દર્શન તેદજ આતમા, શુ હોય નામ ધગવેરે વીર ૬
 જ્ઞાનાવરણી જે કર્મ છે, ક્ષય ઉપશમ તસ થાયરે,
 તો હોય એહજ આતમા, જ્ઞાન અબોધતા જાયરે વીર. ૭
 જાણુ આરિત્ર તે આતમા, નિજ સ્વભાવમાહિ રમતોરે,

લેશ્યા શુદ્ધ અલકર્યો, મોહ વને નવિ ભમતોરે વીર. ૮
 ઇચ્છારોધે સવરી, પશ્ચિતિ સમતાયોગેરે,
 તપ તે એહિજ આતમા, વર્તે નિજ ગુણ ભોગેરે, વીર. ૯
 અષ્ટ સકળ સમૃદ્ધિની, ઘટમાહે રૂદ્ધિ હાખીરે,
 તિમ નવ પદ ઋદ્ધિ જાણુજે, આતમરામ છે સાખીરે.
 વીર. ૧૩

યોગ અસખ્ય છે જિન કહ્યા, નવપદ મુખ્ય તે જાણોરે.
 એક તણે અવલળને, આતમધ્યાન પ્રમાણોરે વીર. ૧૪
 ઠાલ ખારમી એહવી, ચોથે ખડે પૂરીરે,
 વાણી વાચક જસ તણી, કોઈ નયે ન અધૂરીરે. વીર. ૧૫
 શ્રીયાળગસ. ચોથો ખડ પત્ર ૧૮૪

જિહા લગે આતમ દ્રવ્યનું, લક્ષણુ નવિ જાણુયુ,
 તિહા લગે ગુણઠાણુ ભડુ, કેમ આવ્યે તાણુ આતમ ૨૨
 આતમ અજ્ઞાને કરી, જે ભવદુઃખ લડીએ
 આતમજ્ઞાને તે ટળે, એમ મન સદહીએ આતમ ૨૩
 જ્ઞાનદશા જે આકરી, તેહ ચરણ વિચારો.
 નિર્વિકલ્પ ઉપયોગમા, નહી કર્મનો ચારો. આતમ. ૨૪

ભગવતી અગે ભાખીઓ, સામાયિક અર્થ,
 સામાયિક પણ આત્મા, ધરો શુદ્ધો અર્થ આત્મ ૨૫
 લોકસાર અધ્યયનમા, સમકિત મુનિલાવે,
 મુનિલાવે સમકિત કહ્યું, નિજ શુદ્ધ સ્વભાવે. આત્મ ૨૬
 કષ્ટ કરો સંજમ ધરો, ગાળો નિજ દેહ,
 જ્ઞાનદશા વિષુ જીવને, નહીં હું ખનો છેહ આત્મ ૨૭
 બાહિર ચતના બાપડા, કરતા હુહવાયે,
 અંતર ચતના જ્ઞાનની, નવિ તેણે થાયે, આત્મ ૨૮
 રાગ દ્વેષ મલ ગાળવા, ઉપશમ જલ ઝીલો,
 આત્મ પરિણુતિ આહરી, પર પરિણુતિ પીલો આત્મ ૨૯
 હું એહનો એ માહરો, એ હું એણી જુદિ,
 ચેતન જડતા અનુભવે, ન વિમાસે શુદ્ધિ આત્મ ૩૦
 બાહિર દ્રષ્ટિ દેખતા, બાહિર મન ધાવે,
 અન્તર્ દ્રષ્ટિ દેખતા, અદ્ય પદ પાવે આત્મ ૩૧
 અરણુ હોય લજ્જાહિકે, નવિ મનને લગે,
 ત્રીજે અધ્યયને કહ્યું, એમ પહેલે અગે આત્મ ૩૨
 અધ્યાત્મ વિષુ જે ક્રિયા, તે તનુમળ તોલે,

મમકાર આદિક યોગથી, એમ જ્ઞાની બેલે આતમ ૩૩
 હુ કરના પર ભાવનો, એમ જેમ જેમ જાણે,
 તેમ તેમ અજ્ઞાની પડે, નિજ કર્મને ધાણે આતમ ૩૪
 પુદ્ગલ કર્મોદિક તણે, કર્તા વ્યવહારે,
 કર્તા ચેતન કર્મનો, નિશ્ચય સુવિચારે આતમ ૩૫
 કર્તા શુદ્ધ સ્વભાવનો, નય શુદ્ધે કહિયે
 કર્તા પરપરિણામનો, બેઉ કિરિયા પ્રકિયે
 આતમ ૩૬

સવસો ગાથાનુ સ્તવનની ઢાલ

ઈત્યાદિ અનેક વાક્યોથી ઉપાધ્યાયજીએ
 અધ્યાત્મજ્ઞાનનો મહિમા ગાયો છે દ્રવ્યાનુયોગ
 અને અધ્યાત્મજ્ઞાનની એકતા ધ્યાય છે દ્રવ્યાનુયોગ
 વિનાનો જ્ઞાની તે ખરેખરો અધ્યાત્મ જ્ઞાની બની
 શકતો નથી દ્રવ્યાનુયોગ જ્ઞાન વિનાનો અધ્યાત્મ
 જ્ઞાની કોઈ સ્યાહ્વાદ્દૈલી પ્રમાણે બની શકતો નથી
 દ્રવ્યાનુયોગના જ્ઞાનથી ખરેખર આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી
 શકાય છે. આત્મજ્ઞાન વિનાની ક્રિયા તે હિસાબમા

ગણાતી નથી જ્ઞાનની પદવી મહાન છે, અને આત્મ જ્ઞાન વિનાની ક્રિયા ખરેખર આત્માના સદ્ગુણોને પ્રકાશ કરવા સમર્થ થતી નથી.

શ્રી દ્રવ્યગુણ પર્યાયના રાસમા શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાયજી જ્ઞાન અને ક્રિયાનું અતઃ દેખાવતા છતાં નીચે પ્રમાણે કથે છે

દોહા.

મધ્યમ કિરિયા રત હુએ, બાલક માને લિંગ.
 પોડશકે ભાખ્યુ ધુરે, ઉત્તમજ્ઞાન સુગ ૨
 જ્ઞાનરહિત જે શુભક્રિયા, ક્રિયારહિત શુભનાણુ,
 યોગ દ્રષ્ટિ સમુચ્ચય કહ્યો, અતર ખળુઆ ભાણુ ૩
 ખળુઆ સમી ક્રિયા કહી, નાણુભાણુ સમ જોય,
 કલિયુગ એહ પટતરો, વિરલા બુજે કોય ૪
 જ્ઞાનવતહ કેવલી, દ્રવ્યાદિક અદિનાણુ,
 બૃહત્ કદપના ભાખ્યમા, સરિખા ભાખ્યા જાણુ. ૫
 જ્ઞાન પરમગુણ જીવનો, નાણુ ભવાર્થુવ પોત,
 મિથ્યા મતિતમ ભેદવા, નાણુ મહા ઉદ્યોત ૬

પ્રકરણરતનાકર ભાગ ૧ પત્ર. ૪૧૦

એ યોગેજો લાગે રંગ, આધાકર્માદિક નહિ લગ,
 વચકલ્પ લાખ્યે ઇમ લણ્યુ, સદ્ગુરૂ પાસે

ઈચ્છુ મૈ સુણ્યુ ૪

બાહ્ય ક્રિયા છે બાહિર યોગ, અતર ક્રિયા

દ્રવ્ય અનુયોગ,

બાહ્યહીન પણ જ્ઞાન વિશાલ, લલો કહ્યો મુનિ

ઉપદેશ માલ. ૫

દ્રવ્યાદિક ચિન્તાએ સાર, શુકલધ્યાન પણ

લહિએ પાર,

તે માટે એહિજ આદરો, સદ્ગુરૂ વિષ્ણુમત

ભૂલા કરો ૬

બાલક, લિંગને અર્થાત્ બાહ્યવેષને દેખી ધર્મ
 માને છે મધ્યમ મનુષ્ય, ક્રિયાઓમા આસક્ત થાય
 છે અને ઉત્તમ જ્ઞાની ખરેખર જ્ઞાનમા રંગાય છે.
 ધર્મજ્ઞાન વિનાની ક્રિયા બળુઆસમાન પ્રકાશક છે અને
 ક્રિયા વિનાનું જ્ઞાન, સૂર્યની સમાન પ્રકાશક છે એમ
 હરિભદ્રસૂરિ યોગદ્રષ્ટિ સમુચ્ચય ગ્રન્થમા કહે છે.

કલિયુગમા આણુ બેનુ અન્તર્ વિરલ મનુષ્યો
 અવબોધી શકે છે, શ્રુતજ્ઞાની અને કેવલ જ્ઞાતીને બૃહ
 તકલ્પ ભાષ્યમા સમાન કહ્યા છે આત્માને પરમગુણ
 જ્ઞાન છે અચારરૂપ સમુદ્ર તરવાને માટે જ્ઞાન એ મોટી
 આગબોટ સમાન છે મિથ્યાત્વ અધકારનો નાશ કર-
 વાને જ્ઞાનરૂપ સૂર્યની આવશ્યકતા સર્વ જ્ઞાનીઓએ
 સ્વીકારી છે દ્રવ્યાનુયોગજ્ઞાનની પરિપક્વ દશા થતા
 આત્મસ્મરણતા થાય છે

અધ્યાત્મજ્ઞાન બિનાના મનુષ્યો, આત્માના
 ગુણોનો પ્રકાશ કરવાને શક્તિમાન થતા નથી શ્રી-
 મદ્ ઉપાદગાયત્રીએ અધ્યાત્મજ્ઞાનનો શ્રી આનન્દધનુ
 ધાસેથી વિશેષ અનુભવ મેળવ્યો હતો તેમના છેલ્લા
 વર્ષોથી તેમનુ મન અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રતિ વળ્યુ હતું
 છેલ્લા પન્ન વર્ષમા તેઓ અધ્યાત્મજ્ઞાનમા વિશેષતઃ
 રમણતા કરતા હતા અને અધ્યાત્મદિશાના રસપો-
 પક ગ્રન્થોને લખતા હતા એમ તપાગચ્છના એક હેમ
 સાગર ચતિના મુખેથી પરપરાએ સાંભળ્યુ છે આવા

મહા પ્રભાવક જ્ઞાની ગીતાર્થ મુનિવરના છેલ્લા વર્ષ અધ્યાત્મજ્ઞાન, ધ્યાન, અને ધર્મ ક્રિયામા, વહન થયા હતા એમ લેખકને તેમના અન્યોદ્ધૃપ આરીસામા જોતા મનમા નિશ્ચય થાય છે અધ્યાત્મજ્ઞાન વિસ્તાર કરવા ગુર્જર ભાષામા શ્રીપાલરાસ, જ્યુસ્વામીરાસ, અને દ્રવ્ય ગુણ પર્યાયના રાસમા તેમણે ઉત્તમ યોગ આપ્યો છે તેમણે હિન્દુસ્થાની અને ગુર્જર ભાષામિશ્ર જેવી ભાષામા સમાવિશતક, સમતાશતક, જશવિલાસ વગેરે અન્યો રચીને મનુષ્યો ઉપર મહાન્ ઉપકાર કર્યો છે.

અધ્યાત્મસાર, અધ્યાત્મોપનિષત્, જ્ઞાનસાર વગેરે અન્યો લખી નરકૃત ભાષાસ મનુષ્યો ઉપર પણ મહાન્ ઉપકાર કર્યો છે અત્ર ગુર્જર ભાષાના અન્યોમા લખેલા અધ્યાત્મજ્ઞાનનો વિષય ચર્ચવામા આવે છે તેથી અધ્યાત્મજ્ઞાનાદિ પુષ્ટિ માટે સંસ્કૃત ભાષાના અન્યોની સાક્ષી આપી નવી અધ્યાત્મ જ્ઞાનમા ઉપાધ્યાયજી બહુ ઉડા ઉતર્યા હતા આવી દશાવાળા મહા-સુદ્ધનુ સાધુચારિત્રજનન ખરેખર ઉત્તમોત્તમ હર્તુ,

એમ તેમના હૃદયના ઉભરાઓ કહી આપે છે. શ્રીમદ્
ઉપાધ્યાયજી તે વખતમા ચાલતા એકાન્તમતોનુ ખડન
કરીને સત્ય દર્શાવવામા પાછા પડતા નહોતા.

તત્ત્વજ્ઞાન વિનાના અને માનપૂજા કીર્તિના પૂજારી
ધર્મના નામે લક્ષ્મી લેનારા અને ધમાધમ ચલાવનારા
લાલચુ કેટલાક ધર્મોપદેશકો, જેનાગમથી વિરુદ્ધ
વર્તતા હતા અને જેનાગમથી વિરુદ્ધ ભાષણ કરતા
હતા, તેઓને સુધારવાને તેમણે સીમધર સ્વામીનુ સ્તવન
રચીને તેઓને વચનના કટકા મારીને ઉત્તમ બોધ
આપવા અને તેમજ ધર્મેચ્છુઓ સત્ય માર્ગમા દોરાય,
અને ધર્મ માર્ગમા સડો પેઠો હોય તે દૂર થાય અને
કુધારાઓના ત્યાગ કરીને જેનો સુધર્મના અસલમાર્ગ
ઉપર આવે એ હેતુથી નીચે પ્રમાણે સીમધર પ્રભુને
તેઓ વિજ્ઞાપિ કરે છે.

સ્વામી સીમધર વીનનિ—સુણો માહરી દેવરે,
તાહરી આણુ હુ શિરધર—આદર તાહરી સેવરે
સ્વામી૦ ૧

કુચુરની વાસનાપાશમા—હરિણ પેરે જે પડયા લોકરે,
તેહને શરણુ તુજ વિશુ નહિ—ટળવલે બાપડા ફેકરે

સ્વામી૦ ૨

જ્ઞાન દર્શન ચરણુ ગુણુ વિના—જે કરાવે કુલાચારે
લુટી તેણે જગ દેખતા—કિહા કરે લોક પોકારે

સ્વામી૦ ૩

જે નવિ ભવ તર્યા નિરગુણી—તારશે કેળીપેરે તેહરે,
એમ અબાણ્યા પડે કદમા—પાપબધે રહ્યા તેહરે.

સ્વામી૦ ૪

કામ કુલાદિક અધિકતુ—ધર્મતુ કો નવિ મૂલરે,
ફોકડે કુચુર તે દાખવે,—શુ થયુ એહ જગસલરે.

સ્વામી૦ ૫

અર્થની દેશના જે દીએ—ઓલવે ધર્મના અન્ધરે,
પરમ પદનો પ્રગટ ચોરથી—તેહથી કેમ વહે પન્ધરે.

સ્વામી૦ ૬

વિષયરસમા ગૃહી માચિયા—નાચિયા કુચુર મદપૂરે,
ધુમધામે ધમાધમ ચલી—જ્ઞાન મારગ રહો ફરરે

સ્વામી૦ ૭

ઠલહકારી ઠઠાગ્રહ ભર્યા—થાપતા આપણા બોલરે,
જિન વચન અન્યથા દાખવે—આજતો વાજતો ઢોલરે
સ્વામી૦ ૮

કેઈ નિજ દોષને ગોપવા—રોપવા કેઈ મત કન્ઢરે,
ધર્મની દેશના પાલટે—સત્ય ભાષે નહી મન્ઢરે.
સ્વામી૦ ૯

ગાહુ મુખ બોલ એમ સાલડી—નવિ ધરે લોડ વિશ્વાસરે,
હુઢતા ધર્મને તે થયા—ભમર જેમ કમલ નિવાસરે
સ્વામી ૧૦

શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાય શ્રીમધર પ્રભુને વિનવે છે કે
માહુરી વિજ્ઞપ્તિ હે પ્રભો !! તમે
વ્યવહાર વમાચારપર સાલજો હુ ત્હારી આજ્ઞા શિર
શ્રીમદ્ના મિચાગે પર ધરીને ત્હારી સેવા કરૂ છુ
કુશુરની વામનાના પાસમા હરિ
જુની પેઠે લોકો પડ્યા છે તેને હે પ્રભો !! ત્હારા વિના
શરણુ નથી—જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર વિના જેઓ

કુલાચાર કરાવે છે અને આત્માના સદ્ગુણો તરફ સેવકોનું લક્ષ્ય ખેંચતા નથી તેઓએ જગત્ના દેખતા ભક્તોની ભાવઋદ્ધિપર લુટ ચલાવી છે. હવે લોકો ક્યાં જઈને પોકાર કરી શકેઈત્યાદિ વચનોથી કુચરના અશુભાચારો અને કલ્પિત ઉપદેશનો પરિહાર કરીને જૈનોને સન્માર્ગ તરફ આણવા પ્રયત્ન કરે છે આત્માના સદ્ગુણો તરફ લક્ષ્ય નહિ રાખતા અને પ્રમાદના વશ થઈ ગએલાઓને શ્રીમદે સારી રીતે ઉપદેશ આપ્યો છે. “ સવાસો ગાથાના સ્તવન ”માં તેમણે વ્યવહાર અને નિશ્ચયનય એ બે નયની સ્થાપના સિદ્ધ કરીને એકાન્ત વાદીઓને બોધ આપ્યો છે. તેમના શિરપર આવી પડેલી આગમાનુસારે સત્ય સુધારકની ફરજ સારી રીતે તેમણે અદા કરી છે. મૂર્તિમ ન્યતા તેમણે શાસ્ત્રોના પાઠથી સિદ્ધ કરી આપી છે પ્રભુની પૂજા કરવાથી આત્માના સદ્ગુણોની વૃદ્ધિ કરી શકાય છે તે પણ તેમણે સિદ્ધ કરી આપ્યું છે. ગૃહસ્થોએ પોતાના અધિકાર પ્રમાણે કયા પાળવી

જોઈએ અને તેમણે શ્રાવકના એકવીસ ગુણોને શ્રાવક
 થતા પહેલા પ્રાપ્ત કરવા જોઈએ છેવટે જ્ઞાન્યવી પણ
 અમુક ગુણોને પ્રાપ્ત કરવા જોઈએ એમ દર્શાવીને ગૃહ-
 સ્થાના સદ્ગુણોનો માર્ગ પ્રકાશિત કર્યો છે મનુષ્ય
 માત્રનું મન કોઈ પણ ધર્મના આચારની સાથે સળધ
 વાળું છે. ધર્માચારના અધિકાર ભેદે, ભેદ પડે છે
 ગૃહસ્થો અને સાધુઓના ધર્માચાર ભિન્ન છે સાધુ-
 ઓને પણ મહાવ્રત પાળવાના હોય છે અને શ્રાવકોને
 આરવ્રત વા એકવ્રત અને તે ન અને તો અવિરતિ
 દશામા પણ સમ્યક્ત્વ સહિત ભક્તિ, પ્રેમ, ભાતૃભાવ,
 પૂજા, દાન અને દયા વિગેરે સદ્ગુણો ખીલવવાના
 હોય છે. શ્રીમદે સાધુઓ અને ગૃહસ્થ શ્રાવકોને પોત-
 પોતાના ધર્માચારે પાળવા માટે ઉત્તમ યોગ આપ્યો
 છે—સાઠાત્રણસે ગાથાનું સ્તવન દોઢસો ગાથાનું સ્તવન,
 અને સુગુરુ, કુગુરુની સન્નિધિ વગેરેમા ઉત્તમ યોગ
 આપ્યો છે શ્રીમદ્ મુનિવર હોવાથી સાધુ ધર્મની કિ-
 યાઓને સારી પેઠે કરતા હતા આમોગામ વિહાર

કરીને ઉપદેશ દેતા હતા. જે સધ્યા વખત થઈ આ-
વશ્યકની ક્રિયા કરતા હતા. ગરીબ અને ધનવંતને
સમાન ગણતા હતા. સનાતન જૈન સિદ્ધાંતોના અનુ-
સારે ઉપદેશ દેધને જૈનોને વર્તમાન કાળમાં કરવા
ચોખ્ખા કાર્યો જણાવતા હતા. પ્રતિક્રમણના ઉચ્ચ આ-
શયોને પદ્યરૂપે લાખામાં રચીને જૈનોના ઉપર મહાન
ઉપકાર કર્યો છે. થઈ આવશ્યકોના હેતુઓ ખડું ઉત્તમ
છે. આવશ્યક ક્રિયાઓના સૂત્રોનું રહસ્ય જો બરાબર
ઠંઠીલો પૂર્વક સમજાવવામાં આવે તો પ્રત્યેક જૈનોને
તેનો ઉત્તમ લાભ મળી શકે. જૈનશાસ્ત્રોમાં ઉત્તમ
આચારોનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. પ્રથમના વખ-
તમાં જૈનો નીતિ આદિના આચારને ધારણ કરતા
હતા. શ્રીમદે ઉત્તમ આચારોને દર્શાવવામાં કમર ક-
સીને મહેનત કરી છે. આચાર સ્વલ્પ પ્રથમો ધર્મ
આચાર તે પ્રથમ ધર્મ છે. સદાચાર વિના મનુષ્ય
શોભી શકતો નથી. સદાચારને કેટલાક વિદ્વાનો નીતિ
ધર્મ કહે છે અને તેનો જૈન દર્શનમાં માર્ગાનુસારી

ગુણો અને પ્રતોમા સમાવેશ કરવામા આવ્યો છે. દયા, સત્ય, અસ્તેય, બ્રહ્મચર્ય, મમત્વ ત્યાગ, વિનય, વિવેક, ધરોપકાર, દાન, સ્વાર્થ ત્યાગ, શાન્તતા સમતા, ગુણાનુસાગ દ્રષ્ટિ, સત્યમાર્ગ કથન, શુદ્ધ પ્રેમ, નમ્રતા, સેવા, અને સ પ વગેરે સદ્ગુણો વિનાની ધર્મક્રિયાઓ અને ધર્મવેષ શોભી શકતો નથી સદ્ગુણો વિનાની ક્રિયાઓ શોભી શકતી નથી તેમજ ઉપર્યુક્ત સદ્ગુણો વિના ન્યાય, વ્યાકરણ અને ભાષાનુ પાડિત્ય તથા ધન અને સત્તાનો અધિકાર પણ શોભી શકતો નથી. સદાચાર અને ઉત્તમ જ્ઞાનથી મનુષ્યો શોભી શકે છે-સાધુઓ વા ગૃહસ્થો ઉત્તમ જ્ઞાન અને દયા, સત્ય આદિ ઉત્તમ આચારો વિના પોતાના અધિકારને શોભાવી શકતા નથી. ઈત્યાદિ આચારોને તે સૈકામા જણાવનાર મહા પુરુષ શ્રીમદ્ યશોવિજયજીનો જેટલો ઉપકાર માનવામા આવે તેટલો ન્યૂન છે

શ્રીમદે વેરાગ્યનો ઉપદેશ ઉત્તમ પદ્ધતિથી આવ્યો છે. જ ખુસ્વામીના રાસમા

શ્રીમદ્દત્તે અનુપમ તેમણે પોતાના હૃદયમા રહેલા
વૈરાગ્યોપદેશ વૈરાગ્યના ઉભરાઓ શખદોદારા

ખંડાર કાઢ્યા છે જંબુસ્વામી પો-
તાની શ્રીઓને સસારની અસારતા નીચે પ્રમાણે સ-
મજાવે છે તે અધ્યાત્મશોષિન સાક્ષરોને ખરેખર મનન
કરવા યોગ્ય છે.—

જંબુ કહે સુખ વિષયનુ, અદ્ય અપાય અનન્ત,
શ્યુ તેણે શમસુખ લલું, આતમરામ રમંત. ૧
સર્વ વિષય કષાય જનિત, તે સુખ લહે સરાગ,
તેહથી કોટિ અનન્ત ગુણ, મુનિ લહે ગતરાગ. ૨
સરસવથી પણ વિષય સુખ, અતિ થોડુ દુખ કોડ;
ઇહા મધુખિંદુ રસ કથા, સાલળ આરસ છોડે ૩
દુખ ઘણા ભવકૂપમા, સુખ મધુખિંદુ સમાન,
ઉદરશે આવી મળ્યો, સદ્ગુરુ ધરી વિમાન ૪
કૂપ થકી નવિ નીકળે, ગુરુ ધરે જ્ઞાન વિમાન,
તે અભાગ્ય શેખરતાલું, જાણે જૂઠું ગુમાન. ૫
વામાવયણ વિલાસથી, ચુક્યા ચતુર અનેક;

જસચિત્ત આગમ વાસિયો, તેહની ન ટળી ટેક. ૬
 મૃગતૃષ્ણા જલ સમવડે, વનિતા વયણુ વિલાસ,
 પહેલા લાલચ લાયકે, પછે કરે નિરાશ ૭
 વહે પુરને માછલી, દીસે તેહ અનેક,
 સામે પુરે વિષયને, ઉતરે તે સુવિવેક, ૮
 આતમ રતિ આતમ તૃપ્ત, આતમ શુણુ સતુષ્ટ,
 જે હોય તે સુખીયા સદા, કીશુ કરે અરિ દુષ્ટ ૯
 તનહી જળે મનહી જળે, વિષય તૃષા ન ખુઝાય,
 જ્ઞાન અમૃતરસ સિચ્ચતા, તૃષા સકલ મિટ જાય ૧૦

શ્રી યશોવિજયકૃત જખુરવામીનો રાસ
 અંતે વિયોગ સયોગનેરે, લોગ કુપિત અહિલોગ,
 મરણુ જન્મ આગે સહીરે, પરિણામે એ દુખ યોગરે.
 બળે ઈન્દ્રિય તાપે લોગરે, સસારે પણ દુખ શોગરે,
 સ્વધ તરભાર ઉપલોગરે, પડે આરતે સઘળા લોકરે -
 બળે ૦

બહુ અનીરવિષ વિષયમા, એક ખાયો દુઃખકાર,
 એકદ પાયોહિ દુઃખ દીએ, પડિત કરો વિચાર. ”

બહુ અન્તર વિષ વિષયમા, વરણ અધિક અધિકાર્ત;
એક મરણ દીએ વિષ તે, વિષય મરણ બહુ જાત.”

ચકવર્તિ લોજનતણી, ઇચ્છા કર્યે શુ હોય,
વર સપત્તિ સરખે સુખે, વર્ત્યે દુખ ન કોય ”

કોડીએ કિમ કોડીની, માણીની પહાણે કેમ,
ઇચ્છા પુગે ભવસુખે, શિવની મુજ નવિ નેમ ”

સોજાનુ જેમ જાડપણું, વધ્યનુ મડન જેમ,
ભવ ઉન્માદ વિષય વિષમ, ભાસે મુજ મન તેમ ”

ઇત્યાદિ ગુર્જર ભાષામા વૈરાગ્યનો તેમણે સારો
ઉપદેશ કીધો છે સસ્કૃત ગ્રંથોમા તો તેમણે વૈરા-
ગ્યનુ ઉત્તમ વર્ણન કર્યું છે અત્ર ગુર્જર ભાષાના
સાહિત્યદ્વારા તેમણે વૈરાગ્યનો જે ઉપદેશ આપ્યો છે,
તેની પર્યાલોચના કરવામા આવી છે નસારતા નિ-
ર્વાર્થીમા જેઓ અત્યંત મમત્વ ધારણ કરીને મોજમ-
જામા પડી રહે છે, તેઓ મન, વાણી, કાયા અને
ધનનો ભોગ આપીને પોતાની તથા જગતની ઉન્નતિ
કરવાને શક્તિમાન થતા નથી જે રાજાઓ તથા સા-

માન્ય મનુષ્યો બાહ્ય પદાર્થોમા અહ મમત્વ ધારણ
 કરીને સસારમા વિષયલોગ લોગવવામા અમૂલ્ય જીવ-
 નનો વ્યય કરે છે તેઓ જગત્ના દુખમા ભાગ
 લેવાને પ્રાય પોતાની વસ્તુઓનો ત્યાગ કરી શકતા
 નથી વૈરાગ્યથી બાહ્ય પદાર્થોમા બધાએલુ મમત્વ
 ઉઠવાથી મનુષ્ય ખરેખર પોતાને પ્રાપ્ત થએલી વસ્તુ-
 ઓને અન્ય મનુષ્યો વગેરેના ભલા માટે વાપરે છે
 દુનિયાના મનુષ્યોનુ ભલુ કરવા વૈરાગ્યથી જેણે કાયા
 ઉપરનુ મમત્વ ઉતાર્યું છે એવા ભક્તો, દાનવીરો અને
 શૂરો, કાયાનો પણ ત્યાગ કરવાને માટે અચકાતા નથી
 વૈરાગ્યથી વિષયેચ્છાઓ ઉપર કાબૂ સુધી શકાય છે
 અને અનીતિના માર્ગમાથી ચિત્તને પાછુ હઠાવી શકાય
 છે. દુનિયામા અલિપ્ત રહીને સ્વફરજોને અદા કરવામા
 વૈરાગ્યની ઘણી જરૂર છે. વૈરાગ્ય વિના સાધુઓ બ્રહ્મ-
 ચર્ય પાળવાને માટે શક્તિમાન થતા નથી વિષયાસ-
 ક્તિનો ત્યાગ કરનારા ખરેખર વૈરાગી મનુષ્યો ગણી
 શકાય છે. શ્રીમદ્ને ઉત્તમ જ્ઞાન ગર્ભિત વૈરાગ્યની

દશા પ્રાપ્ત થઈ હતી એમ તેમના રચેલા ગ્રન્થોથી
અનુમાન કરી શકાય છે.

ઉપાધ્યાયજીએ સમાધિતત્ર નામનો દ્વિગમ્ભરી
ગ્રંથ હતો તેમા અધ્યાત્મજ્ઞાનનું
શ્રીમદ્દેવી વિશાળ દષ્ટિ સરસ વિવેચન કર્યું હતું ઉપા-
નને ગુણાનુરાગ ધ્યાયજીએ તે ગ્રંથનું હિન્દુસ્થાની
ભાષામા દોઢક છઠમા ભાષાન્તર
કર્યું એ ગ્રંથનું ભાષાન્તર કરીને પોતાના અનુયાયીઓને
લાભ આપનાર અને તેનો દાખલો બેસાડનાર આ પ્રથમ
મુનિને સવ પ્રકારે માન ઘટે છે. જૈન શ્વેતામ્ભર આગ-
મોથી જે અવિરૂદ્ધ હોય અને તેમા બંનેના વિચારોનું
સામ્ય હોય એવા ગ્રંથોનું ભાષાન્તર કરવામા અવિ-
રોધ જણાયાથી શ્રીમદે વિશાળ દષ્ટિથી આ કાર્ય કર્યું છે
દ્વિગમ્ભરાર્ય કૃત અષ્ટસહસ્રી નામના સરકૃત ગ્રંથ
ઉપર પણ ઉપાધ્યાયજીએ વિવરણ કર્યું છે અને તે કાર્ય
કરીને વિશાળ દષ્ટિનું અનુકરણ, અન્યોને કરવાનો

માર્ગ ખુલ્લો કરી આપ્યો છે અદ્યાપિપર્યન્ત દિગ-
 મ્બરોના કોઈ વિદ્વાને શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાયની પેઠે વિ-
 શાળ દૃષ્ટિ ધારીને શ્વેતામ્બરોના કોઈ અન્ય ઉપર
 વિવેચન કર્યું હોય એમ જોવામા આવતું નથી શ્વે-
 તામ્બર જૈન શાસ્ત્રનો પરિપૂર્ણ અભ્યાસ કરીને ગી-
 તાર્થ બનેલા સાધુઓ દેશકાળના અનુસારે જૈન શા-
 સ્ત્રના અવિરુદ્ધ એવા અન્યોત્તુ વિવેચન કરીને પોતાની
 વિદ્વતાનો ખ્યાલ અન્યને દેખાડી આપે છે યોગ
 પાતજલ સૂત્રના ચોથા પાદ ઉપર શ્રીમદ્ યશોવિજ-
 યજ્ઞએ સરકૃતમા ટીકા કરીને વિશાળ દૃષ્ટિનો ખરે-
 ખરો ખ્યાલ આપ્યો છે શ્રીમદ્ હરિભદ્રસૂત્રિએ
 યોદ્ધોના એક ન્યાયઅન્ય ઉપર ટીકા કરીને યોદ્ધો
 ઉપર વિશાળ દૃષ્ટિનો દાખલો ખેસાડ્યો હતો વેદા-
 ન્તીઓના ગ્ચેલ વ્યાકરણ ન્યાય અને કાવ્યોના અન્યો-
 પર કેટલાક જૈન સાધુઓએ સરકૃત ટીકાઓ રચીને
 સાહિત્યને પુષ્ટિ આપી છે દિગમ્બરના અન્ય ઉપર
 ટીકા કરનાર ઉપાધ્યાયજી પ્રાય. પેહેલા નંબરે છે.

છે. શ્રીમદ્ યશોવિજયજીનો પૂર્વના વિદ્વાનો ઉપર
અને સમકાલીન વિદ્વાનો ઉપર ઉત્તમ ગુણાનુરાગ
હતો. શ્રીમદ્ હરિભદ્રસૂરિ ઉપર તેમનો અત્યંત રાગ
હતો, તે તેમના અન્થોથી સિદ્ધ થાય છે. શ્રીમાન
માનવિજય ઉપાધ્યાયે બનાવેલો ધર્મસગ્રહ નામનો
અન્થ તેમણે શોધ્યો હતો. શ્રી વિનયવિજયજીએ
શ્રીપાલરામ અધુરો મૂંઝીને સ્વર્ગગમન કર્યું તે રાસ
પણ તેમણે પૂરો કર્યો. શ્રીમદ્ આનન્દધનની અષ્ટ
પદી બનાવીને તેમના ગુણ ગાયા. શ્રીમદ્ હરિભદ્રસૂરિના
અન્થોપર ટીકા કરી, ઇત્યાદિનું અવલોકન કરતાં તેઓ
ગુણાનુરાગદષ્ટિધારક હતા એમ સિદ્ધ થાય છે. અ-
ધ્યાત્મસારના ભગવદ્ગીતાના કેટલાક શ્લોકોને ઠા-
બસ કરીને તેમણે ગુણાનુરાગની દષ્ટિને સિદ્ધ કરી
આપી છે તેઓએ યુવાવસ્થામાં વાદવિવાદના અન્થો
રચ્યા છે, તે સળધી જાણવાનું કે તે વખતમાં
તે જેનોમા એક અદ્વિતીય વિદ્વાન હતા. જેન
ધર્મના રક્ષણ માટે તેમના માથે આવી પડેલી

ફરજને તેમના વિના કેઈ અદા કરી શકે તેવું ન હોવાથી તેમણે પોતાની ફરજ અદા કરી છે. ધર્મનો પ્રચાર કરવાને માટે તેમની નસોનસમા લોહી ઉછળતું હતું, તે વખતમા એવા મહાન પુરૂષ જો ન હોત તો જનોને ઘણું સહન કરવું પડત. અઢારમા સૈકામા જેનોના સુભાગ્યે શ્રીમદ્નો જન્મ થયો હતો. હાલ જે મુનિવરો સારી રીતે આચાર પાળે છે. તેમા શ્રીમદ્ના રચેલા ગ્રન્થો પણ ઉપકારક છે એમ કહ્યા વિના ચાલતું નથી જો તેમણે સત્યવિજયપન્થાસને મદદ ન કરી હોત તો પાછળથી કેટલાક સંકા સુધી ઉત્તમ આચારશીલ સાધુઓ પાકી શકત નહિ.

દુનિયામા વક્તા અગર લેખક, વિદ્વાનને તે વખતના જમાનામા ઘણું દુખ શ્રીમદ્ની સહનશીલતા, અને શુરૂજનાસ વાસ તથા આચર્યની આજ્ઞામા વર્તવું

સહન કરવું પડે છે વિદ્વાનની દૃષ્ટિ ખરેખર ભવિષ્યના સમયને અનુમાનથી અવલોકી શકે છે. શ્રીમદે પણ ભવિષ્યનો સમગ્ર

અવલોકયો હતો. યતિયોનોજે શિથિ-
લાચાર વૃદ્ધિ પામશે અને મમત્વપ્રતિબદ્ધમા યતિઓ
સપડાશે તો શ્વેતામ્બઝ મૂર્તિપૂજક વર્ગને ઘણી હાનિ
પહોંચશે એવો મનમા વિચાર કરીને શિથિલાચારનું
ખડન કરવા માડ્યું અને શિથિલયતિઓનું ખડન કર્યું
તેથી ઘણા યતિઓની લાગણી દુ ખાઈ તે યતિઓએ
આચાર્યને કહ્યું શિથિલાચારી યતિઓએ હલકા પાડવા
વિરૂદ્ધતા દર્શાવી આચાર્યનું ચિત્ત પણ ફેરવ્યું તોપણ
તેઓ તરફથી ઘણી ઉપાધિયો સહન કરીને તથા
ઉપદેશ દેધને સવેગી સાધુઓ આગળ વધે અને તે-
ઓની વૃદ્ધિ થાય એવો માર્ગ, ઉપદેશદ્વારા તથા ગ્રન્થો
દ્વારા માર્ગ કરી આપ્યો સવેગી સાધુની શાખા તેમના
વખતમા ઉત્પન્ન થઈ હતી, શ્રીમદ્ યશોવિજયજી
પોતે વિદ્વાન છતાં શ્રી વિજયપ્રભસૂરિની આજ્ઞા પ્રમાણે
વર્તતા હતા અને ગુરુકુળવાસમા રહીને સાધુઓએ
શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કરવો જોઈએ તથા ચારિત્ર પાળવું
જોઈએ એમ તેમણે ગુર્જર ભાષાના ગ્રન્થોમા જણા-

ંયું છે પેહેલા તેઓ વિજયસિંહ સૂરિની આજ્ઞામા
 હતા તેઓ સ્વર્ગસ્થ થયા બાદ શ્રીવજયપ્રભ સૂરિની
 આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તતા હતા શ્રી વિજયપ્રભસૂરિના
 સુવરાજનું નામ પોતાના ગ્રન્થમા દાખલ કરવા તેમની
 માન્યતા પણ સ્વીકારી છે તે તે વખતના આચાર્યની
 પરપરા સદાકાલ ચાલે અને યતિઓ સુધરે એવો
 તેમના મનમા શુદ્ધ ભાવ હતો શ્વેત વસ્ત્રદ્વારા સા
 ધુઓની પરંપરા વર્તે એવી તેમની ભાવના હતી,
 પણ તે વખતના કેટલાક યતિઓએ તેમની વાણીને
 હિસાબમા ગણી નહિ તેથી હાલ પરપરાએ યતિ-
 ઓની પડતી દશા દેખીને કયા જૈનના મનમા ખેદ
 ઉત્પન્ન થયા વિના ન રહે ! સવેગી સાધુઓ પ્રતિદિન
 ઉત્તમ આચારશીલ થવાથી યતિઓ તરફ શ્રાવકોની
 ખેદરકારી વધવા માડી સામ્રાટ કાળના સાધુઓએ
 પણ આ દાખલાનો સારાશ ગ્રહણ કરવો જોઈએ

ક્રીમિદ કયા આચાર્યના વખતમા કહ સાલમાં કયા ક્રન્થો રન્થા.

શ્રીપાલ ગર્ભનો રાસ	વિક્રમ મવત	ગામ	કયા આચાર્યના સમયમા
દોરમે ગાથાનું રતવન	૧૭૩૮	રાન્દેર	વિજયપ્રભસરિ
	૧૭૩૩	અમદાવાદપાસે	વિજય પ્રભાસરિ રાજ્યમા
		હિન્દલપરામા	અને વિજયરત્ન યુવરાજના સમય

મમકિત સરમદ જોલની સન્નગય
અગીઆર આગની સન્નગય ૧૭૪૪ મુગતખદર

વિજયપ્રભસરિ
વિજયપ્રભસરિરાજ્યમા
અગોષ્ટ શ્રાવિકા અને મંગલશા-
ના પુત્ર રપચદ ભાદ્ર અને
માર્ગશ્રેષ્ઠ અગીઆર અગ

પ્રતિક્રમણ ગભરિનું સન્નગય ૧૭૪૪ મુગત ખદર
માન એકાદશીના દોરમે } ૧૭૩૨ ખભાત
દરયાળદનું ગણાગ
માડા ત્રણમે ગાથાનું મનવન
જ સુસ્વામીનો રાસ ૧૭૩૯ ખભાત
સમુદ્ર પહાણે સવાદ
નિશ્ચય જ્યહોનું રતવન ૧૭૪૪

વિજયપ્રભસરિ રાજ્યમા
વિજયપ્રભસરિ રાજ્યમા
વિજયપ્રભસરિ રાજ્યમા
વિજયપ્રભસરિ રાજ્યમા
વિજયપ્રભસરિ રાજ્યમા
વિજયપ્રભસરિ રાજ્યમા

શુદ્ધ ગુર્જર ભાષાના ગ્રન્થો શ્રીમદે પોતાની
 પાછળની જીહ્વામાં ખનાવ્યા હોય એમ લાગે છે
 શ્રીમદ્ યશોવિજયજીએ રચેલ શ્રીપાલરાસ અને
 જીયુસ્વામીના રાસમાં શ્રી વિજયદેવસૂરિ પદ્ધર
 તરીકે શ્રી વિજયપ્રભસૂરિને લખ્યા છે શ્રી વિજય-
 દેવસૂરિની પાટપર શ્રી વિજયસિંહસૂરિ થયા છે
 અને તેમની એટલે વિજયદેવસૂરિની પાટપર શ્રી
 વિજયપ્રભસૂરિ થયા છે. ખન્ને રાતમાં વિજયદેવ
 સૂરિની પાટપર વિજયપ્રભસૂરિ લખ્યા છે સવત્ ૧૭
 ૩૮માં રાન્દેરમાં શ્રી વિનયવિજયજીએ સ્વર્ગ ગમન
 કર્યું છે. ૧૭૩૮ની સાલથી વિજયદેવ સૂરિની પાટપર
 શ્રી વિજયસિંહ સૂરિનું નામ ન લખવામાં આવ્યું
 તેનું કારણ ખરાબર સમજાતું નથી સુરત સગરામ
 પરાના દેરાસર પાસની એક દેહેરીના લેખમાં પણ
 શ્રી વિજયસિંહસૂરિનું નામ દેખવામાં આવતું નથી
 તત્ સખી નિર્ણય કરવાને માટે પૂરતા સાધનો વડે
 ભવિષ્યમાં કંઈ નિર્ણય પર આવી શકાય.

શ્રીમદ્દના ઉપયોગ એટલો બધો તીવ્ર હોય છે
 આગમોના અનુસારે અન્યો લખતાં
 શ્રીમદ્દના ઉપયોગની કોઈ ઠેકાણે ચૂક્યા નહોતા તેમણે
 તીવ્રતા અને તેમની સ્તવનમા ઠાણાની સાક્ષી અપી
 જતોના પ્રમાણિકતા છે તેનો અર્થ કેટલાક ઠાણાગ-
 તયા પૂન્યતા સૂત્ર કરીને તેમા તે સાક્ષી નથી
 એમ કહીને ઉપાધ્યાયજી એક
 ઠેકાણે ચૂકી ગયા એમ કહે છે તો તેમને કહેવાનું
 કે ઠાણા નામનું પ્રકરણ છે અને તે લીખડીના જૈન
 ભઠારની ટીપમા મે પ્રત્યક્ષ વાચ્યુ છે. શ્રીમદ્દયશો-
 વિજયજી વિહાર કરીને લીખડી ગયા હતા અને ત્યા
 ઠાણા પ્રકરણ જોઈને તેમણે તેની સાક્ષી આપી છે;
 માટે શ્રીમદ્દના અખંડ ઉપયોગની પ્રશસામા જરા માત્ર
 પણ ન્યૂનતા આવતી નથી શ્રીમદ્દના અન્યોની પ્રમાણિ-
 કતા એકી અવાજે જૈનસ્ત્રવેતાબર મૂર્તિપૂજક જૈન કેમ
 સ્વીકારે છે. ખરતરગચ્છના દ્રવ્યાનુયોગના ઉત્તમજ્ઞાની
 શ્રીમદ્દ દેવચન્દ્રોપાધ્યાયે તેમના રચેલા જ્ઞાનસાર અન્ય

ઉપર ટીકા કરીને તેમની પ્રમાણિકતા અને તેમની પૂજ્ય-
તા સ્વીકારી છે. અઢારમા સૈકામા શ્રીજ્ઞાનવિમલ
સૂરિએ તેમના અન્થોપર લાપાના ટળા પૂરીને તેમના
અન્થોની પ્રમાણિકતા તથા પૂજ્યતા સ્વીકારી છે ચો-
ગણીસમા સૈકામા થએલા પિસ્તાલીશ હજાર ગુજરાતી
કાવ્ય ગાથાઓના રચનાર શ્રીમાન ૫૦ પદ્મવિજયજીએ
તેમના બનાવેલા સાઠાત્રણસો ગાથાના સ્તવન ઉપર
ટળો પૂરીને તેમની પ્રમાણિકતા તથા પૂજ્યતા સ્વી-
કારી છે, વીસમા સૈકામા પન્નાસ. ગણીરવિજયજીએ
તેમના બનાવેલા અધ્યાત્મસાર અને જ્ઞાનસાર ઉપર
ટીકા ગ્રંથીને તેમની પૂજ્યતામા વૃદ્ધિ કરી છે. લેખક
પણ તેમના સમાધિશતક અને પરમાત્મજ્યોતિ ઉપર
વિવેચન કરીને તેમની સેવા, ભક્તિ અને પૂજ્યતા
સ્વીકારીને યશોગ્ગાન કર્યું છે. તેમની પાછળ થનાર
વિદ્વાન આચાર્યો, ઉપાધ્યાયો, પન્ન્યાસો અને સાધુઓ
વગેરે જેનોએ તેમની એકી અવાજે પ્રશંસા કરી છે
તેમનું નામ અમર રાખવાને માટે મહેસાણા અને

કાશી પાલીતાણા વગેરેની સંસ્કૃત પાઠશાળાઓ સાથે
 “ચંદ્રોવિજય સંસ્કૃતપાઠશાળા” વગેરે શબ્દસ્થાપન કરી
 તેમના નામદેહને શોભાવ્યો છે શ્રીમદ્ હતા તે વખતે
 તેમના વિરોધિયો, પ્રતિસ્પર્ધીઓ અને ગુણાનુરાગીઓ
 એમ ત્રણ પ્રકારના મનુષ્યો હતા વિરોધિયો તો તેમને
 હલકા પાડવાને પ્રયત્ન કરતા હતા. પ્રતિસ્પર્ધીઓ
 તેમના ગુણોને ઈર્ષ્યાથી કથો શકતા નહોતા અને જે
 ગુણાનુરાગી હતા તેઓ તેમના જીવન સમયમા ગુણો
 દેખતા હતા સુધારકો, ઉપદેશકો અને મહાત્માઓની
 બાબતમા આ પ્રમાણે પ્રાય. બન્યા કરે છે. વીશમા
 સૈકાના મહાવિક્રાન્ ન્યાયાલોનિધિ શ્રીમદ્ આત્માસ-
 મજી ઉદ્દે વિજયાનદરૂરીશ્વરની બાબતમા પણ તેમ
 જોવામા આવે છે. ઉપાધ્યાયની પાછળ તેમની પૂજ્ય-
 તામા, કીર્તિમા અને પ્રમાણિકતામા વધારો થતો
 દેખવામા આવે છે દુનિયા પચ્યાસ વર્ષ પાછળ છે
 અને જ્ઞાનીઓ પચ્યાસ વર્ષ આગળ છે આવી કહેવ-
 તમા પણ અમુક અશે અમુકની બાબતમા સત્યતા

અવલોકવામા આવે છે. અઢારમા સૈકામા ઉપદેશ ક્ષેત્રમા ચોદ્ધાની પેઠે ધુમીને આત્મલોગ આપીને ઉપદેશ દેનાર અને ભવિષ્યની પ્રજાને માટે અનેક અન્યોદ્ધૃપ જ્ઞાનલક્ષ્મીને મૂકી જનાર શ્રીમદ્વ્યશોવિજયજીનું નામ જૈનોના હૃદયમા કેતરાઈ રહ્યું છે.

પ્રતિક્રમણગર્ભહેતુની સજ્જાયો, અગીઆર અંગ-
ની સજ્જાયો તરીકે તેમણે ગુજ-

શ્રીમદે ગુજરાતી ભાષા- રાતી ભાષામા છેલ્લી રચના કરી
મા રચેલો છેલ્લો અન્ય હતી. સસ્કૃતભાષામા જ્ઞાનસાર
અને સસ્કૃતમા રચેલો નામનો છેલ્લો અન્ય તેમણે
છેલ્લો અન્ય

સિદ્ધપુરમા બનાવ્યો છે. કેટલાક
અનુમાનોથી સિદ્ધપુરનું ચોમાસુ

વિવસવત્ ૧૭૪૩વા સવત્ ૧૭૪૪નું લગભગ કહી શકાય.
જો તેમણે લાગટ સુરતના સધને અગીઆર અંગ સભ-
ળાવ્યા હોય તો લગભગ ચાર વર્ષ સુધી સુરતમાના
લાગટ ચોમાસા કર્યા કહી શકાય, તે અપેક્ષાએ લગભગ
સવત્ ૧૭૪૦ની સાલનું ચોમાસુ પ્રાય. સિદ્ધપુર બની

શકે, અને તેમણે લાગલાગટ અગીઆર અગ સુરતના સંઘને ન સહજાવ્યા હોય તો વિ.સવત્ ૧૭૪૩ની સાલનું ચે.માસુ પ્રાય સિદ્ધપુરમા કલ્પી શકાય. સત્ય વાત તો રૂ ની બાણે લાવનગરના શાહ. દીપચંદ છગનલાલે જ્ઞાનસાર લાખા નામનો ઉપોદ્ધાત બનાવ્યો છે તેમા લખે છે કે “ જ્ઞાનમાર ” અન્ય સવત્ ૧૭૩૮ અગાઉ લખ્યો હોય એવું અનુમાન થઈ શકે છે. કેમકે શ્રી વિનયવિજયજી મહારાજ રચિત શ્રીપાલનો રાસ કે જે પૂર્ણ કર્યા પડેલો તેમનો સ્વર્ગવાસ થયો તે રાસ યથોવિજયજી મહારાજે સવત ૧૭૩૮મા પૂર્ણ કર્યો, તે અન્યમા સર્વ સમૃદ્ધિ અણકનું નામ દષ્ટિગોચર થાય છે.

“ અણક સકલ સમૃદ્ધિની ઋદ્ધિ ઘટમાહે દાખીરે ”

(ખડ ૪ લાલ ૧૨ ગાથા ૧૨-મુક્તિવિજયલેખિત.
ટખાવાળી-પ્રત)

મહુમ શ્રાવક દીપચંદલાઈનું આ અનુમાન બ-
રાજર બધ બેસતું જણાતું નથી. છાપેલા શ્રીપાલ

રાસમા અષ્ટક સકલ સમૃદ્ધિને ઠેકાણે અષ્ટ સકલ સમૃદ્ધિની એ પદ કહ્યું છે, અને અષ્ટ સકલ સમૃદ્ધિની એ પદ બરાબર બધ બેસતું જણાય છે. શ્રીપાલ રાસના ટળામા અણિમા, લલિમા આદિ અષ્ટસિદ્ધિઓ આત્મામા પ્રગટે છે તેમ જણાવ્યું છે અને જ્ઞાનસારમાં જણાવેલું સર્વ સમૃદ્ધિ અષ્ટક વાચતા માલુમ પડે છે કે તેમા આઠ જુદી સમૃદ્ધિઓ છે, અને તેનો શ્રીપાલ રાસની સાથે કશો સંબંધ જણાતો નથી તેથી સર્વ સમૃદ્ધિ અષ્ટકની સાથે રાસમા કહેલી બીનાનો સંબંધ ન બેસવાથી સવત્ ૧૭૩૮ પહેલા જ્ઞાનસાર બનાવ્યો હતો એમ કહેવામા કોઈ આધાર જણાતો નથી. શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાયજીની છેલ્લી ઉમરમા જ્ઞાનસારઅન્યના ઉદ્ગારો અતિશાન્તાવસ્થામા નીકળેલા હોવા જોઈએ અને તે ને સરકૃતનો છેલ્લો અન્ય માનીને તેનો ભાવપૂર્વક સ્વાધ્યાય કરવો જોઈએ.

શ્રીમદ્દનો વિહાર ગુજરાત, માળવા, કાશી તરફનો દેશ, મારવાડ, મેવાડ, કાઠિયાવાડ,

શ્રોમદ્દનો વિહાર ચોમા-ચરોતર, ભરૂચ તરફનો નર્મદા-
 ૧૧ અને તે કાળે જૈ- પ્રદેશ, સુરત તરફનો પ્રદેશ,
 નેની સખ્યા ઇત્યાદિ સ્થળે થએલો જણાય છે.

યુવાવસ્થામા કાશીમા રહી વિદ્યા-
 બ્યાસ કયો કાશીથી નીકળતા કાનપુર, આગ્રા, જેસ-
 લમેર, જોધપુર, વગેરે તરફ થઈને વા માળવામા
 થઈને ગુજરાત તરફ આવ્યા હોય એમ લાગે છે.
 ગુજરાત, કાઠિયાવાડ અને મારવાડના તીર્થોની યાત્રા-
 ચો તેમણે કરેલી છે.

“ વિમલાચલ નિત્ય વહ્નિએ ” એ સ્તવન તેમણે
 સિદ્ધાચલની ભક્તિથી બનાવ્યું હતું “ અથ મોઢે
 એ મી આય બની, શ્રી સખેશ્વર પાસ જિનેશ્વર ”
 એ પદ તેમણે સખેશ્વરપાર્શ્વનાથના દર્શન કરતી
 વખતે બનાવ્યું હતું તેથી તેઓ સુઆલ દેશમા વિચર્યા
 હોય એમ સિદ્ધ થાય છે. રાધનપુર પછી તેઓ પાસે
 હોવાથી ગયા હતા. પાટણ, અમદાવાદ, ખલાત અને
 સુરતમા તેમના ચોમાસા થયા હતાં. છેલ્લા વર્ષોમા

તેઓએ સુરતમા ઘણા ચોમાસા કર્યા હતા. સુરતમા તે વખતે નવ લાખ મનુષ્યોની વસ્તી ગણાતી હતી. ભરૂચ પાસે નીકોરા ગામ છે ત્યાં તેઓ શેષકાલમા ઘણા વખત સુધી રહેતા હતા. અઘાપિ પર્યંત ત્યાં તેમનો ભંડાર છે પણ પુસ્તકો વિખરાઈ ગયા છે. સુરતમા તેમણે સુરજમડનપાશ્વનાથના દર્શન કરીને તેમનું સ્તવન બનાવ્યું છે. હાલમા સુરજમડનપાશ્વનાથના દેરાસર પાસે દેવસુરગચ્છનો ઉપાશ્રય છે ત્યાં તેમણે ચોમાસા કર્યું હતા રાન્દેરમા તેઓ જ્યાં ઉતરતા હતા તે ઉપાશ્રય જૂનો હાલ પણ છે. અમદાવાદથી સુરત પર્યંત છેલ્લા વર્ષોમા તેમનો વિશેષ વિહાર થતો હતો.

શ્રીમદના સમયમા જૈનોની સખ્યા આશરે ૪૦ થી ૫૦ લાખ સુધીની હતી અને સાધુ સખ્યા ૮૦૦૦ થી ૧૦૦૦૦ સુધીની હતી અને સાધ્વીઓની સખ્યા ૧૫૦૦૦ ની આશરે હતી.

કેટલાક જૈનોમા એવી કિવદન્તી આવે છે કે શ્રીમદ્ યશોવિજયજી કાળ કરીને દેવ થયા છે. તેમની

દેહરી પાસે જઈને તેમનાં પદો
 શ્રીમદ્ગુરુ દેવપણે ઉત્પન્ન ગાનાર કેટલાક લોકોને તેમણે
 યશુ અને તે સખધી યતિ-વેશમાં દર્શન આપીને સં-
 ચમત્કાર તુષ્ટ કર્યા છે ઘણા લોકોને તેઓ
 દર્શન આપેછે સત્યતો જ્ઞાની જાણે
 પણ આવા મહા ધર્મધુરધર મુનિવરનો આત્મા ઉત્તમ
 દેવ અવતારને પામ્યો હોય એમ લેખકનો આત્મા ધારે છે.

ગુર્જરસાહિત્યપોષક ધર્મસાહિત્યદ્વારા યુગપ્રધાન
 શ્રુત કેવલી શ્રીમદ્ યશોવિજયજી ઉપાધ્યાયના જીવન-
 ચરિત્રની રેખા કિચિત્ દોરવામાં
 ઉપસહાર આવી છે, તેમાંથી સજ્જનો હસ
 દષ્ટિવત્ સારભાગને ગ્રહણ કરે,
 એમ પ્રાર્થુ છું. શ્રીમદ્ના જીવનચરિત્રમાંથી શ્રદ્ધા,
 ભક્તિ, જ્ઞાન, ચરિત્ર, વૈરાગ્ય, ધ્યાન, પરમાર્થ, ત્યાગ
 ઉપદેશ, જ્ઞાન, લઘુતા, ધૈર્ય, ગુણાનુરાગ, સત્યકથન
 પરિસહ, સહનશક્તિ, વ્યવહાર અને નિશ્ચયનયનુ
 અનેકાન્તપણે પ્રતિપાદન, લેખક શક્તિ, ગુરૂકૂળ વાસ

માન્યતા, ધર્મસેવા, આત્માનુ ધ્યાન, અધ્યાત્મવિલાસ,
 ધર્મનરક્ષકશક્તિ, વિશાળદૃષ્ટિ, વગેરે વણા ગુણો
 લેવાના મળે છે. જે માનવ બાધવો તેમના ગ્રંથોનું
 પરિપૂર્ણ અધ્યયન કરે છે તેઓને તેમના હૃદયનો
 અનુભવ લેવામાં અનુમાનોથી સામગ્રી સપ્તાસ થાય છે,
 ને તેથી તેઓ શ્રીમદ્ના ગુણોનું ગાન કરે છે. તથાસ્તુ
 ॐ શાન્તિ ૩

મુકામ માહરા વિ સવત્ ૧૯૬૮ ફાલ્ગુન વદિ ૧૨

લેખક-મુનિ બુદ્ધિમાગર

॥ શ્રીમદ્ યશોવિજયજી ઉપાધ્યાયજી કૃત ॥

અથ યતિ ધર્મ બ્રિસી લિખ્યતે

ભાવયતિ તેહને કહો, જહા દશવિધ યતિધર્મ,
કષ્ટ કિરિયામા માલ્હતા, મહીયા (મા?) બાધે કર્મ ॥૧॥
લોકિક લોકોત્તર ખીમા, દુવિધ કહી ભગવત,
તેહમા લોકોત્તર ખીમા, પ્રથમ ધર્મ છે તત ॥૨॥
વચન ધર્મ નામે કહો, તેહના પણ બહુ ભેદ,
આગમ વચણે જે ખીમા, તેહ પ્રથમ અપર વેદ (અપ-
ખેદ ?). ॥૩॥

ધર્મ ખીમા નિજ સહજથી, ચઢન ગધ પ્રકાર,
નિરતિચાર તે બાણીએ, પ્રથમ સૂક્ષ્મ અતિચાર. ॥૪॥
ઉપકારે અપકારથી, -લોકિક વલી વિવાગ,
બહુ અતિચાર ભરી ખીમા, નહિ સયમને લાગ. ॥૫॥
બાર કષાય બય કરી, જે મુનિ ધર્મ લહાય,
વચન ધર્મ નામે ખીમા, જે બહુ તીકા કહાય. ॥૬॥

મદવ અજગવ મુત્તી તવ, પથ લેહ ઈમ જાણુ,
 તિહા પિણુ ભાવ નિયંઠને, ચરમ લેહ પ્રમાણુ. ॥૭૭॥
 ઈહ લોકાદિક કામના, વિણુ આણુમણુ મુખયોગ,
 શુદ્ધ નિર્જરા ફલ કહ્યો, તપ શિવ સુખ સયોગ. ॥૮૦॥
 આસ્રવદ્વાર ને રૂધીયે, ઈન્દ્રિય હડ કષાય,
 સત્તર લેહ નયમ કહ્યો, એહજ મોક્ષ ઉપાય. ॥૮૬॥
 સત્ય સૂત્ર અવિરૂદ્ધ જે, વચન વિવેક વિશુદ્ધ,
 આલોચણુ જલ શુદ્ધતા, શોચ ધર્મ અવિરૂદ્ધ. ॥૧૦૧॥
 ખગ ઉપાય મનમે ધરે, ધર્મોપગરણુ જેહ,
 વર્જિત ઉપધિ ન આદરે, ભાવ અક્રિયન તેહ. ॥૧૧૧॥
 શીલવિષય મન વૃત્તિ જે, બ્રહ્મ તેહ સુપવિત્ત,
 હોય અનુત્તર દેવને, વિષય ત્યાગનો ચિત્ત. ॥૧૨૧॥
 એ હશવિધ યતિ ધર્મ જે, આરાધે નિત્ય મેવ,
 મૂલ ઉત્તર ગુણુ ચતનથી, તેહની કીજે સેવ. ॥૧૩૧॥
 અતર જતના વિન કિર્યો, બાહ્ય કિરિયાનો લાગ;
 કેવલ ઠચૂક પરિહરે, નિરવિષ હુએ ન નાગ. ॥૧૪૧॥

ઢોષ રહિત આહાર લીયે, મનમા ગારવ રાખ,
તે કેવલ આજીવિકા, સુયગડાગની સાખ ॥૧૫॥

નામ ધરાવે ચરણનુ, વિગર ચરણ ગુણ આણ,
પાપ શ્રમણ તે બાણિએ, ઉત્તરાધ્યયને પ્રમાણ. ॥૧૬॥

શુદ્ધ કિરિયા ન કરી શકે, તો તું શુદ્ધિ ભાખ,
શુદ્ધ પ્રરુપક હુયે કરી, જિનશાસનથીતી રાખ ॥૧૭॥

ઉરસન્નો પિણુ કરમરજ, ટાલે પાલે બોધ,
ચરણ કરણ અનુમોહના, ગચ્છાચારે સોધ ॥૧૮॥

હીણો પણ જ્ઞાને અધિક, સુદર સુરુચિ વિશાલ,
અલપાગમ મુનિ નહીં ભલો, બોલે ઉપદેશ માલ. ॥૧૯॥

જ્ઞાનવતને કેવલી, દ્રવ્યાદિક અહિનાણ,
બૃહાદ્વ્ય ભાષ્યેવલી, સરખા ભાષ્યા બાણ. ॥૨૦॥

જ્ઞાનાદિક ગુણ મત્સરી, કષ્ટ કરે તે ક્ષેક,
અન્યાબેદ પણ તસ નહીં, ભૂલે લોલા લોક. ॥૨૧॥

જ્યૌ બેહાર જવેહરી, જ્ઞાને જ્ઞાની તેમ,
હિણાધિક બાણે ચતુર, મૂરખ બાણે કેમ. ॥૨૨॥

આહર કીધે તેહને, ઉનમારગ થીર હોય,
 બાહ્ય ક્રિયામત રાચ્યો, પંચાસક અવલોય. ॥૨૩॥
 જેહથી મારગ પામીયો, તેહના સામે થાય,
 પ્રત્યનીક તે પાપીયો, નિશ્ચે નરકે જાય ॥૨૪॥
 સુદર બુદ્ધિપણે કર્યો, સુદર સર્વ ન થાય,
 જ્ઞાનાદિક વચને કરી, મારગ ચાલ્યો જાય. ॥૨૫॥
 જ્ઞાનાદિક વચને રહ્યા, સાધે જે શિવપથ,
 આતમજ્ઞાને ઉજલો, તેહ ભાવ નિર્ગન્થ. ॥૨૬॥
 નિહક નિશ્ચે નારકી, બાહ્યરુચિ મતિ અધ,
 આતમજ્ઞાને જે રમે, તેહને તો નહિ બંધ. ॥૨૭॥
 આતમ સાખે ધરમ જે, તિહા જનનું શુ કામ;
 જનમન રંજન ધરમનું, મૂલ ન એક બદામ. ॥૨૮॥
 જગમા જન છે બહુ સુખી, રુચિ નહીં કો એક,
 નિજહિત હોયે તિમ કીજીએ, ઘડી પ્રતિજ્ઞા ટેક ॥૨૯॥
 ફર રહીજે વિષયથી, કીજે શ્રુત અભ્યાસ;
 સગનિ કીજે સનની હૂધ્યે તેહના દાસ. ॥૩૦॥

સમતાસે લય લાઈએ, ધરી અધ્યાતમ રંગ,
 નિહા તજીએ પરતણી, ભજીએ સયમચગ. ॥૩૧॥
 વાયક જસવિજયે ઠહી, એ મુનિને હિત વાત,
 એક ભાવ જે મુનિ ધરે, તે પામે શિવ સાત. ॥૩૨॥

ઇતિ શ્રી યતિધર્મ ખત્રીશી સંપૂર્ણ.

